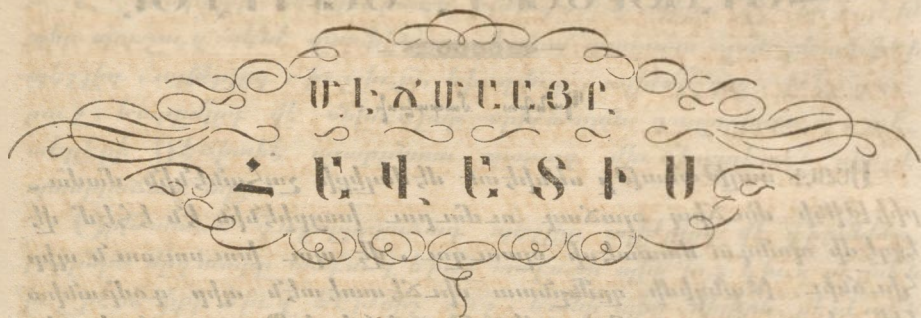

(1 8 5 3)

ՍԷՆԵ 1.

ՃԻԼՏ 6.

ԱՊՐԻԼ 1.

ՆԻՍԱՆ 1.

ԹԷՎԱԴԱՅԻՆ ԱՆՆԻՅԷ

Ս ԱՐՏ 15. Ղանիկ գայմագամը Սալիհ բաշա Լճառիա գայմագամը :

Աինոպ գայմագամը Թուֆան բաշա Ղանիկ գայմագամը :

Լճառիա գայմագամը սապրդ Հիւսէին Բէմըն պէյ Աինոպ գայմագամը :

Լճալը գայմագամը սապրդ Օսման բաշա Գարէսի գայմագամը :

Պէյոզլու Բօլիս մէմուրս սապրդ Սէլէք պէյ Լճալը գայմագամը :

Սարտ 17. Բիւսթէմբաշա Կանեա վալիսի :

Խաստ էֆէնտի Խահամ մուհասէպէճիսի :

Վահիտի էֆէնտի Խաղինէի խասսա պաշ քեաթիպի :

Հասիպ էֆէնտի մատէն մէճիսի բէիսի :

Ըջորտա վալիսի Խապազ Սուսթաֆա բաշա Հէրսէկ վալիսի նասպ վէ Թային պուրուլմուշ տուրլար :

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹՐ՝ ՏԱԽԻԻ ԴՅՈՒՆ

Պանգոս հասկանալի :

ԱՅՏԵԻ սալթանաթը սէնիէտէ մէմալըքի շահանէներն մամուլիէթինի մուճիպ օլաճագ ումուրու խայրիէնին էն էհէմ վէ էլզէմի պանգա մատտէօի օլտուղու , վէ պու խուսուսուն պիր հիւսնիւ թանգիմի զըմնընտա միւճէտտէտէն պիր զօմբանիա թէշքիլ օլունարագ մուգավէլաթը ճանիպի Պապը ալիտէ տէր տէսթը միւզպէրէ պուլունտուղու ճիւմէյէ մալիւմ օլուպ , կէչէն մարտըն օն իւչիւնճիւ կիւնիւ միւճիպինճէ իրատէի սէնիէ տախի զուհուր իթմիշ օլմաղլէ , թաֆսիլաթը իլէրիւտէ փարսպայը մախսուսէ իլէ պէյան վէ իլան գըլընաճագ իսէ տէ , մէվասըր ասասիէսի պու մահալտէ տախի զիբը օլունուր :

Իշ պո- պանգոս Գօթանիասընը լէսիս իպէն լէվալըն Էասիսի :

Աիհրան Չէլէպի Տիւզ . միւտիր (տիրէկթօր) .

Պօղոս Չէլէպի Տիւզ .

Եբրահամ ամիրա Ելլահ վէրաի .

Յովհաննէս աղա թընկըր .

Սուքսուտ ամիրա Սարիմեան .

Տիրան աղա Ելէքսանեան :

Սիւրաիշ աղա Պիլէզիբճի .

Պէտրոս աղա Եաղըբէճեան .

Սիսի Եանի Բսիխարի .

Ինկիլիզ թէպասընտան Ս . Յանսոն .

Ֆրանսիզ թէպասընտան Ս . Տավիտ Կապանի .

Ռուսիա թէպասընտան Ս . Օարիֆի .

Գօթանիայը Ռէպուրոն Ռէսուրէիլի :

1° . Գօմբանիայը մէզպուրուն միւտաթը իմթիաղը վէ մէմուրիէթի , 1853 հաղիրան (յունիս) իպթիասընտան իթիպար օլունարագ թամ օն պէշ սէնէ օլաճագ սըր :

2°. Թարիխի մեղաւորտէն ի թիպարէն պիր, վէ նիշայլ թ պիր պուշուգ սէնէ զարֆընտա, էանա պարտա օլան քեաֆֆէի պէշիգ, ալթըրդ, իւշիւք, եիւղիւք, ալթմըշըգ, թէք գոււ լուշ, ետըրմըգ վէ օնուգլար օրթատան գալորըրուպ, պէտէլէրի Սէճիտի պարընտա օլարագ միւճէտաէտէն սիքքէ պարընտագ տըր :

() Թատան գալորըրուտագ պէշիք ալթըրդ վէ գըրընթը լարընըն մըգտարը տօգուգ եիւղ տօգսան պին իւշ եիւղ սէքսէն իւշքէսէ լքի եիւղ եէթմիշ զնշ, եանի պիր միլիոն քէսէտէն փէք աղ էքսիք եախօտ եիրմի սէքիղ խաղնէյէ եաքըն տէմէք տիր :

3°. Վամպիօտա ինկիլիզ լըրաը 110 զուռուշտան գիսաէյէ տաթըրմայաճագ վէ գամպիաղար իւշ այ միւտտէթլէ վէրիլէճէք :

4°. () ն պէշ սէնէ զարֆընտա, վէ օնուհճու սէնէտէն պաշ լանտրագ ֆայըղը գայիմէլէրին քեաֆֆէսի օրթատան գալորըրուպ, պէտէլինէ միւճէտտէտէն սիքքէ պարընտագ տըր :

Պու ֆայըղը գայիմէլէրին մըգտարը տախի լքի եիւղ ալթմըշ տէօրթ պին քէսէ ագճէ տիր :

5°. Սէգբիւր ֆայըղը գայիմէլէր հէր նէ վագըթ վէ հէր նէ մըգտար մաթլուպ օլունուր իսէ թէմամը թէմամընա պէյաղ ագճէ իլէ թէպտիլ օլունաճագ տըր :

6°. Պանգանըն թիճարէթինէ հիսսէտար օլմագ իսթէյէնլէր իշին պէհէր հիսսէսի լքի պին զուռուշ օլմագ իւղըէ եիւղ գըրգ պին քէսէ ագճէլէք հիսսէ սչըրաճագ օլուպ, հիսսէտար լէրէ հէր հալտէ սէնէվի եիւղտէ պէշ ֆայիլ վէրիլտիքաէն մաւտա, ֆաղլար տախի նիգամը վէճհ իլէ իլէրիւտէ եինէ քէնտիլ լէրինէ թագսիմ օլունաճագ տըր :

7°. Պէտէլը գիան օլմագ իւղըէ խաղնիւթի ճէլիլէտէն մէգբիւր պանգա գօմբանիսաընա օն պէշ սէնէ իսթամընտապ, պէհէր սէնէ ալթմըշ պին քէսէ ագճէ իթա օլունաճագ տըր :

8°. Պանգա մուամէլաթընըն իպթիտատէ սուհուլէթի իշին սէրմայէ օլարագ քէզալիք խաղնիւթի ճէլիլէտէն բէշինէն ալթմըշ պին քէսէ ագճէ տախի վէրիլէճէք տիր :

Պալտտէ թարիֆ օլունան խուսուսաթ պանգա գօմբանիսաընըն տէվէթճէ գապուլ պուրուլան մէվտըր աստաիէսինտէն օլուպ, իլէրիւտէ հիւսնիւ իտարէ վէ նիգամաթը ճիհէթի իլէ սայրը մուհասսէնաթը մախսուսէ տախի հասըլ օլաճաղը էմըր էզհէր տիր :

Գօմբանիայը մեզպուրէ պա իրատէի սէնիէ պիր իսմի մախ-
սուս տախի թախտիս գըլընաճագ իսէ տէ, հէնուզ մալիւմ օլ-
մամըշ իսիւկինտէն, պանգա գօմբանիասը տէմէքլէ պէյանը
հալէ իպթիտար գըլընմըշ տըր :

Տէմիր եօլսար իհտասիլէ տախի միւլքիւն մամուրիէթի վէ
ահալինին սէրվէթի (գէնկինլիկի) հաորը օլաճաղը Լըրոբա վէ
Լմերիգա գըլթալէրինին էմալ վէ շահատէթիլէ մալիւմ օլու պ
պու ումուրու խայրիէտէն տախի մէմալքի շահանէնին մահ-
րում օլմամասը իչին, շիմաիլիք Մումէլիտէ պու միսիլու եօլ-
լարըն ինշարնա ճանիպի տէվէթը ալիէտէն միւսաատէ գը-
լընաճաղը մէմուլ օլմաղլէ, միւճիպինճէ պու խուսուս հագ-
գընտա տախի պիր գօմբանիա թէշքիլ գըլընտըղը, վէ իճապը
իգթիգասընա պագըլտըղը մէսմուիմիզ օլարագ, քէյֆիէթ թէ-
շէքքիւրէն պու մահալտէ իլան օլունուր :

Պիր միւտտէթտէն պէրիւ Լսիթանէտէ տուէլը մուազզա-
մայը Լըրոբանըն պէօյիւք էլչիլէրի պուլունմատըղընտան, ու-
մուրու բօլթիգիէյէ միւթաալիգ պագը մէսալիհի ճէսիմէնին
թէպիէտինէ մուպաշէրէթ օլունամամըշ. մուախսարէն Ռու-
սիա, վէ Ինկիլթէրրա, վէ Ֆրանսանըն պէօյիւք էլչիլէրի պիր
պիրի տըտը սըրա Լսիթանէյէ վաղ օլուպ, Լըսթիա տէվէթի
պէօյիւք էլչիսի տախի եագընտա կէլէճէք օլտուզունայոն, միւ-
քեալէմէյէ տէվում օլունարագ նէթիճէի խայրիէսի մալիւմ օլ-
տուգտա, Մէճմամըղա տախի տէրճ օլունաճագ տըր : Պու
պապտէ զիյրտէ հավաախսաթը միւթէնէվիէյէ տախի նագար
պուլըրուլա :

Կէչէն Մէճմատտա զիքրի կէչէն Պուղտան պէյի Բրէնս
Լիգա ճէնապլէրի պիր միւտտէթիք թէրքը մէսալիհիէ թէպ-
տիլի հավա իտէրէք թէքմիլէն իֆագաթ պուլմուշ վէ տէֆը
մարաղ իթմիշ օլմաղլէ, պու տէֆա մագարըրը հիւքիւմէթի օ-
լան Լաշ պէլտէսինէ վաղ օլարագ, տիւմէնը իտարէի եէաինէ
ալտըղը մահալինտէն եագըլը տըր :

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹՐ ԷՆՆԵՊԻՅԷ

ԻՆՍԻԼԹԵՐՐԱ: Լաֆրանկա մարտըն երբմի պիրինձի կիւնիւ ինկիլիզ գրապիչասընըն Ունալը նամ սերայընտա կէճէլէյին ամէն զուհուր իտիւպ, թէքմիլ պիր տայրէ եանմըն իսէ տէ, ճան զայաթը օլմամըն տըր:

— Լըրորատէ էօթէտէն պերու բօլիթիգաճա թէօհմէթ լէրի օլան եախօտ պու ճիհէթլէ քէտէրէ ու զրայան պէօյիւք վէ քիւչիւկ հէր սընըֆ վէվաթ, եանի գրալտան նէֆէրէտէք, վէ սարաֆտան բէնչպէրէտէք վէք չօք քիմսէ Ինկիլթէրրայա գաչըպ սըղընմագտէ օլարագ, Լօնտրա շէհրի հէր քէտէ ճայը սէլամէթ կիպի պմուչ իսէ տէ, Գոշուլթ, Սաճճինի, Ըրտրիւ Բօլէն միսիլլու ֆէսատ պաշլարը օրատա տախի բահաթ տուր մայարագ, Սաճար, Իթալիա, Ֆրանսա վէ մահալը սայիրէի պիր տիւզիէ թահրիք իթմէքսէ օլտուգլարընտան, կէչէնտէ պիր գաշ տէվլէթ պիր օլուպ, պու միսիլլու ֆէսատ բիշէ միւլթէճիլէրին Լօնտրատան վէ Ինկիլթէրրատան տէֆ օլընմա լէրինի իսթիտա իյլէմիշ իտիլէր. ինկիլիզ տէվլէթի վէ խուսու սա ինկիլիզ ահալիսի իսէ, միւլքլէրինին պու վէճհ իլէ սէր պէսիէթինէ մաղըուրէն միւլթէճիլէրի գապուլ իթմէկի բէնտիլ լէրինէ ազիմ շան վէ շէրէֆ վէ իֆթիսար ատո իթմիշ օլտուգլարընտան, տուէլը սայիրէնին պու թէքլիֆի պայաղըճա միլլէ թին ճէնապընա տօգուլուպ գապուլի թէնսիպ գըլընամայրպ, ֆագաթ պուլնլարը պիր նիզամ թահթընա իտիալ իտէրէք Լըրորայա մաղարրաթլարը տօգուլնմամասընա պուլնտան պէօյլէ տըգգաթ իթմէլէրինի վատ իյլէմիշ տիրէր:

— Տէվլէթը ալիէնին թէմամիէթ վէ իսթիգլալիէթի, օն իւչ սէնէ ագաէմ ինկիլիզ տէվլէթինին թէքլիֆի իւզըէ, տուէլը մուազզամայը Լըրորա թէրաֆընտան թահիւտ գըլընմըն օլմաղլէ, պու տէֆա տախի մէճիստէ սէօհպէթի կէչտիքատ տէվլէթը ալիէյէ ինկիլիզ տէվլէթի հէր ան, վէ խուսուսիլլէ թէֆհիմաթընա բայէթ պուլյուրտուգճա զիատէօյլլէ մուամլէ նէթ վէ տէվամ իտէճէկի ալէնէն վէ թէվաթուրէն վատ պուլլ բուլմուչ տուր:

— Ինկիլթէրրանըն միլլէթ մէճլիսինէ ազա օլան քիմէսնէ, բրիսթիանլըգ իւզէքինէ եէմին իթմէյէ մէճպուր օլտուգլա

ըրնաան, | օնորատա պուլունան եահուտիլէրին ճէտամէ թինէ նազարէն օնորատան տախի մէճիսէ ազա կէօնտէրիլմէսի ճայիզ իսէ տէ եահուտիլէր պու եէ մինի իտէմէտիքլէրինտէն վէ ին կիլիզ տէվլէթի տախի ճիւզէի վէ քիւլլի հէր պիր ուսուլինի գօրայճա թէպտիլ իտէր պիր տէվլէթ օլմասրղլնտան, եիրմի օթուզ սէնէտէն պէրիւ տէվլէթ պու թէքլիֆ օլտուգճա գաւ պուլ օլունամամը իսէ տէ, պու տէֆա պու խուսուսա տայիր օլան լայհէնին իքինճի տէֆա օգունմասընա եքսէրիէթը մէճիս իլէ գարար վէրիլմիւ օլտուղունտան, եագընտա վիճուտէ կէւ մէսի մէմուլ տուր :

— Ինկիլթէրրա տէվլէթինին պահրիէ վէ պէրիէճէ թէտուր իբի մալիւմ տիր . ագ սէնիզտէ իքի իւչ ամպարը, տէ օրթ իքի ամպարը, տէ օրթ ֆրգաթին վէ սէքիզ վաբօրու տախի վար իսէ տէ, պու տէֆա տէ օրթ իքի ամպարը իլէ սայիր պազը վաբօրլէր տախի իլավէ գըլընմը տըր :

ՖԻՆԱՆՍԱ : Պրանսա տէվլէթինին կէլէճէք սէնէ իրատ վէ մասրաֆը տէֆթէրի մէճիստէ բուլլէթ օլմուչ օլմաղլէ, իրատը 1520 միլիոն 639 պին 572 ֆրանգ, վէ մասրաֆը տախի 1519 միլիոն 250 պին 942 ֆրանգ օլուպ, պիր միլիոն 388 պին 630 ֆրանգ իրատտան ֆազլա պուլմուչ տուր :

Օտմանլը ագճէսիլէ իրատ 15205 պին քէսէ ագճէ

Սասրաֆ 15193 " " "

12 " " " ֆազլա իրատ :

— Փարիստէ պէշ սէնէտէ պիր տէֆա, պիրէր պէօլիւք սէր կի աչըլըպ զըրաթ վէ զէնաթ մահուլարը օրայա թօիլանաւրապ սէյր իւ թամաշա գըլընտըղը, վէ պու խուսուսա իչին եր պապը վուգուֆ վէ մալիւմաթտէն օլարապ թային գըլընտան գօ միսիօնուն շայանը բէսէնտ վէ թահսին կէօրտիլիւ էշէանըն էսհապընա, տէրէճէսինէ կէօրէ պագըր կիւմիւլ վէ ալթուն Բայլ վէրիլոյի մալիւմ տիր : Պու տէֆա | ուի Նաբուլ օն իմ բէրաթորուն էմը իւ թէնպիհի իւղըն 1855 օնէսի պու մա գամտա պէօլիւք վէ ումումի պիր սէրկի աչըլուճագ օլուպ, իքի սէնէ ագտէմ | օնորատա վագի օլտուղու միսիլս պիւթիւն տիւնեանըն զըրաթ վէ զէնաթ մահուլարը օրայա ճէլլ

գրքին ածաղը, վէ նիգամաթը մախառսէ սինին տախի իլէրիւ տէ պէյան օլուն ածաղը Դրանսա զաղէ թալէրին տէ մուհարրէր տիր:

— 1. լուի՝ Նաբոլէօնուն թաճ կիցմէ զինէթի մայիս այլնտա իճրա օլուն ածաղը մալիւմ օլուն պ, սրբաղան Փափ հաղրէթլէրինին տախի Փարիսէ կէլմէսի ճիւմլէնին լիսաննտա օլան պիր շէյ իսէ տէ, Փափը միւշարալէյհ թէրաֆընտան ֆրանսըղ տէվէթինէ շու թէքլիֆլէր օլաճաղը էքսէրը զաղէ թալէրտէ մուհարրէր տիր:

Պիրինճի թէքլիֆ. 1682 թարիխին տէ ֆրանսըղ քիլիսէսինին վէ օվազթըն պիւթիւն ֆրանսըղ առտուածաբանլարընն աւաս օլարաֆ գապուլ իթմիշ օլտուղու տէ օրթ մատտէնին քիւլլիէն օրթատան գալորըրմասը:

Բօմանըն օվազթման պէրի գապուլ իթմէտիյի պու տէ օրթ մատտէ շունկար տըր: 1. Դրաւարըն ճիւմանիճէ խուսուպարտա Բօմա հիւքիւմէթինէ թապի օլմաըգլարը: 2. Գօթմանա տիեղերական մէճլիսի գարարը իւզըտ, տիեղերական ժողովըլըն ֆափատան իւթիւն օլտուղու: 3. Փափանըն հիւքիւմէթի էկէղեցական գաւունտան տըշարը չըգմայարաֆ, վէ ֆրանսըղ քիլիսէսինին իմթիաղաթընա տօգուլնայարաֆ իճրա օլմասը: 4. Տին մատտէթիւրինտէ ֆափանըն վճիւլէրինէ քիլիսէսին գապուլլիտէն սօղրա էանըմաղ տէնէպիլըր օլտուղու:

Իքինճի թէքլիֆ. պէյիւք Նաբոլէօն վազթընտա եէտինճի Պիոս Փափ Դրանսատա մահպուստա իքէն գարարիլըր օլան Գօն Գօրպաթօ նիգամաթընա աւաս օլան մատտէլէրին քէզալիք օրթատան գալորըրմասը:

Իւչիւնճիւ թէքլիֆ. միւճէտտէտէն եիրմի եպիսկոպոսըղ թէմի թախսիսի վէ Ղէզայիրտէ Հիպպօն եպիսկոպոսըղու նուն իպգա օլունմասը. (Սուրբ) Գոստինոսուն աթուուտուր):

Տէօրաիւնճիւ թէքլիֆ. իլէրիւտէ գաթուլիկ մէզհէպինին, Դրանսա տէվէթի մէզհէպի տէյի միւլքիէ գանուլնամէսինէրապթ օլուն ածաղըր էհամէն վառ օլունմասը:

Էսիկ միւլքիէ գանուլնամէթիւրտէ գաթուլիկ մէզհէպինէ տէվէթ մէզհէպի տէն միւլ իսէ տէ, եէնի գանուլնամէթիւրտէ ֆրանսըղարըն էքսէրիէթինին մէզհէպի տէնիւշ տիր:

Պէշինճի թէքլիֆ. գաթուլիկ օլանլարըն, մէհքէմէտէ ագտըր Նիքէաճ իթմէզտէն էվիլլէ, Պսակ օլմաղա մէճպուր օլմալէրի:

Պազը զաղէ թալէր պու թէքլիֆլէրտէ մուպալաղա կէօրիւպ եալընըղ գօնգօրտաթօ, վէ եպիսկոպոս թէքլիֆլէրի գապուլլ օլապիլըր տէյի շէրհ վէրմիշ տիրէր:

— Պու էսնատէ ֆրանսըղ եպիսկոպոսըրը պէյնինտէ, մէզ

հէպ իւզերինէ ետզար ի-նի վեր նամ պիր զագէթանըն օգունուպ օգունամարնտան տօլայը պէջիւք պիր մարազա փէյտա օլմուշ օլուպ, Փարիս արքեպիսկոպոսու ինէ սայրը եպիսկոպոսար զագէթայը եասադ, վէ տիկէր պազը եպիսկոպոսար տախի ըտխասթ վէրմիշ օլտուղունտան, տափա Վամայա վէ միւշարա լէն, Փափա հագրէթէրինէ արզ օլունմուշ տուր :

— Ղէզայիրէ ճիվար օլուպ, Գապիլ թապիր օլունան արապ գապիլէլէրի արալըպտա Ղէզայիրտէ օլան ֆրանսրդ հիւքիւմէթինէ խառարէթ վէրտիքէրինաէն, պու տէֆա իւզերլէրինէ իքի պէջիւք օրտու թային օլունտուղու զագէթալէրաէ մուհարրէր տիր :

ՌՈՒՍԻԱ : Ռուսիա տէվէթի իւլքեալէրինտէ արալըպ ալըպ պէջիւք թալիմէր օլտուղու մալիւմ տիր, պու տէֆա տախի խօճա պէյ ճիվարնտա պէջիւք պիր թալիմ օլմապ իւզրէ վաֆիր ասկէր թային օլունուպ, տէնիլ թալիմի իչին տախի Նիքօլայիվ վէ Սէվասթօքօլ լիմանլէրինաէ կէմիլէր տօնանմը իսէ տէ, հավալար միւսաատէ իթմէտիյինտէն, վէ սահրալարտա չամուր գիատէ օլտուղունտան, վագթը տիսէրէ պրադըլայ, թէտարիքեաթը մէղպուրէ թէխիր օլմուշ տէյի իշիտիլմիշ տիր :

— Ռուսիա տէվէթի նէղտինտէ միւլքիէ վէ ասկէրի զակոնլարրնա իթաէթ իթմէյէնլէրին թէյափպի շէտիտճէ օլտուղու մալիւմ տիր, պու տէֆա տախի ասկէրի սանտրդլարրնն մուհասէպէսի կէօրիւլէրէք պիր գաշ միլիան բուպլի զայաթ պուլունտուղու թէպէյիւն իթաիքաէ, էն պէջիւք ճէնէրալարտան պէշ ալթըսը, կէչէնտէ Ուլաճ Պուլտան մաւրահաթը իչին ֆէվք էլ տոտէ մէմուրիէթլէ Նիթանէյէ կէլէն ճէնէրալ Ղրադ տախի իչլէրինաէ օլարապ փիտտէ նէֆէր փայէսինէ էնտիրիլէրէք սիլքի ասկէրէ ասիսիլ օլմուշ տուրար :

— Երմէնիստանտէն ճէրեան իսէն Լո-ր նամ ըրմաղըն ագընտըսը շէտիտ օլտուղունտան, իւզէրինտէ գայրպ վէ վաբօր իչլէտիլմէսի պու անէտէք միւմքինսիգ ատա օլունմուշ իսէ տէ, պու տէֆա Ռուսիա տէվէթի իգտամը ինէ ալթմըշ պարկիրլէք պիր վաբօր իլէ աշաղը եօգարը քէշթ իւ կիւզար գըլնմըշ օլմալէ պու եիւզտէն Երմէնիսթանտէ վէ պիւթիւն ճիհանէ ճէտիտ պիր թիճարէթ գաբուսու աշըլմըշ օլտուղու Լւրօբա զագէթաարնտա մուհարրէր տիր :

ԼԱՍԹՐԻԱ : Լ'սթրիա իմբերաթորու Պրանսու ա խօզեֆ ճէնապլերինին եարեսի էլիէշիւ , քէնսիսի տախի թէքմիլէն ի Ֆագէթ պուլուս , վէ ումուրու տէվէթին բույլէթինէ մու պաշիրէթ իթմիշ օլմաղէ , Վ իէնստէ վէ պիւթիւն Նէմէնթան մէմէքէթլէրի բիլիսէ լէրինտէ թէշէքքիւր տուպլէրի օլուսուպ ճէսիմ քանսիլ տօնանմալէրի վէ սայիր զկնէթլէր տախի իճրա օլունմուշ տուր : Իմբերաթորու միւշարալէյհի եարալայան Վ ի պէնի նամ քիմէսնէնին մուաշքէմէսի խիթամ պուլուպ , փետր վարըն եիրմի ալթընճը կիւնիւ մէյտանտէ սարլարապ էօլուրիւլմիւշ տիւր : Վ է իմբերաթորու , զայլմը մէզպուրուն էլին տէն գուրթարան զէվաթէ ազիմ միւքետաթալէր օլարապ , թիւթպէ , նիշան վէ ալթիլէր վէրիլմիշ տիր :

— Սու ախսարէն իթալիա վէ Վաճար իւլքեպլէրինտէ շէօհ թէթ քէսպ իտէն Վէլտ Վարէշալ Հայնաւ նամ քիմէսնէ մարարն օն տէ օրտիւնճիւ կիւնիւ նուզուլ իսապէթիլլէ վէֆաթ ի տիւպ , ալայը վալտ իլէ ճէնազէսի տէֆն օլունմուշ տուր :

— Վէշէն փետրվար իշինտէ իթալիատէ Վիլան շէհրինտէ զուհուր իտէն ֆէտատտէն սօզրա , պազը շէտիտ նիլամլար իճրա օլունուպ էզ ճիւմէ պէշ տէնէ զարֆընտա զօրպալըզ միւսա սիպէթիլլէ իթալիատէն գաշան իթալիանլէր իւշ այ մուրուրի նէտէք իթալիայէ կիրմէտիքլէրի հալտէ մալ վէ էմլարլէրինին միրիէ զապթ օլունաճալը իսապէր վէրիլմիշ իտի , պու միսիլու ֆիրարիլէրին մալլէրի հիսապ օլունսուգտա ալթը եիւզ պին քէսէյի թէճավուզ իթմիշ , վէ պիր թէրաֆտան տախի միրիլէ զապթ օլունմաղա տախի պաշլանմըշ իտէ տէ պունլարտան պիր մրգտարը տախի պիր գաշ տէնէտէն պէրիւ Վարտէնեա իւլքիւ սընտա միւթէմէքքիւն օլուպ ֆէսատէ քարըմամըշ օլտուգլաւրընտան պունլար հազգընտա Վարտէնեա տէվէթի բրօթէսթօ իտիւպ մալլէրինէ տօգունուլմամապ իւզըէ Լ'սթրիա տէվէթի իլէ միւքեպլէմէյէ կիրիշմիշ տիր :

— Իմբերաթորու միւշարալէյհի թէքմիլէն իֆապաթ պուլուտուգտան սօզրա իթալիատէ Վանթուա շէհրի էհալիսինտէն փէք չօգ քիմէնլէրին գապահաթընը պաղըշլամըշ , վէ գաթլ վէ քիւրէք վէ զընտան ճէզալլէրինի աֆլ իթմիշ օլմաղէ պու մաստ տէ սուրուրու ճամմէյի մուճիպ օլմուշ տուր :

— Իմբերաթորու միւշարիլէյհին կիրիֆթար օլտուզու գալայը ազիմաէն իւլլաւ օլտուզունու թէպրիք իտիւպ , պիր էսէր

տախի պրապմագ իշին սրբազան Փափ հագրեթէրի, նր Պետրոս առաքեալն մասունգլարրնտան էլի իլէ պիր տիշ չըգարըպ, ա զըր միւճեվհերաթ իլէ տօնաթըմը պիր ալթուն մուհաֆա զայե վաղ իթաիրէրէք քէնտիսինէ հէտիէ կէտնտերմիշ. վէ խէ լաւրնա եարուրմ իտէն գէվաթէ տախի պէցիւք նիշանլար իթա իլէմիշ տիր: Պու սէպէպտէն տօլայը Վ իէնատէ միւգիմ Բօմա էլշիսի վէ Նա-իւ-իլ Վ իալէ Փրէլամ նամ արքեպիսկոպոսա մէրա սիմ թէշէքբիւր իմրէրաթոյր թէրաֆրնտան իճրա օլունմուշ տուր:

ԲՕՄԱ: Սարալն եէտիսինտէ Բօմատա սրբազան Փափըն րիասէթիլէ կիզլի մէճլիա օլուպ, Բօմա հիւքիւմէթինին ճիւ մանի մէմուրիէթլէրինտէ աշխարհականլարտան տախի լիադաթ լիւ օլանլարըն իսթիխտամընա միւսատտէ օլունմուշ տուր:

Եւթմը մէգքիւրտէ զկրտէ մուհարէր օլան եպիսկոպոսլարա տախի գարտինալ րիւթպէսի թէվճիհ գըլնմըշ տըր:

ձէնէի մվււտի

Ս. Սիբայէլ Վ իալէ Փրէլամ Վ իէնատէ Բօմա նուիրակը	1799
Ս. Յովհաննէս Պրիւնէլի Սպանիատէ Բօմա նուիրակը	1795
Ս. Յովհաննէս Սիթովսգի Սաճառիստան նախապահը	1785
Ս. Ֆրանսուա Սօրլօ Ֆրանստաթա թուր շէհրի եպիսկո	1795
Ս. Ղիուսթօ Սէգանադի Գարապլուս եպիսկոպոսու	1789
Ս. Բրօսրէրօ Գաթէրինի միւֆէթթիշ	1795
Ս. Վ իշէնցօ Սանթու չի ֆէվք էլ ատէ մէճլիսի բուհանի	
ատէնագպիրի	1796

ՃԵՐՄԱՆԻԱ: Օլտէնպուրղ հիւքիւմէթինին Դրան տու գասը Բրէնա Ֆրէտրիք (Սիւսթ ճէնապլէրի մարտըն իքիսինտէ վէֆաթ իտիւպ, եէրինէ պէցիւք օլու Բրէնա Ֆրէտրիք Բիէր Դրան տուգա նասպ օլմուշ տուր: Պու Բրէնա Ֆրէտրիք, բուլմ գրալը (Սթոնուէ գայնը տըր. վէ իքի տէնէ ագտէմ պէր վէճհը զիարէթ Սթամպօրս տախի կէլմիշ տիր:

ԻԶՎԻԶԵՐԻ: Սիլան էյալէթի իլէ Իզլիշէրի ճիւմհուրու նուէ թէսին նամ էյալէթի պիրպիրինէ հէմ ճիվար օլտուղուն տան, Իթալիատան էքսէրը քէսանըն օրայա գաշտըղը, վէ պա զէն տախի թէսինտէն Իթալիայէ հիւ ճիւմ օլունտուղու էմնա:

լը իգթիղասրնաան պուլունմաղէ, Մաթրիա տէփէթի պուտէֆա Սիլանտէ պուլունան քեաֆֆէի թէսիկիլէրի տէֆ իլէտիքրոնէն սողրա հուռուտա տախի ասիէր էնտիրիւպ մուհասէրէ իլէմիշ իսէ տէ, Ճիւմհուրու մէզքիւր թէրաֆընաան բրօթէս, թօ օլունուպ, իճապը իգթիղասրնա մուպաշէրէթ օլունմուշ տուր:

ՀԻՆՏԻՍՏԱՆ. Հինտիստանտէ ինկիլիղ հիւքիւմէթինէ Ճիւար օլան Մա նամ փութփէրէսթ հիւքիւմէթի իլէ ինկիլիզ աէվէթի պէյնինտէ միւնաղաա օլուպ, աւալըլար տախի իքի թէրաֆ օլարապ պազըլարը ինկիլիզին թէքլիֆէրինի գապուլ վէ պազըլարը տախի ըէտտ իթմաք էւէ ինտէ պուլունտուգլարը հալտէ ազիմ թուզեան վէ ֆէսաա չըգլապ Մա սուլթանընը թախթաան էնտիրէրէք, պիրատէրինի եէրինէ օթուրթմուշ օլտուգլարը Հինտիստանտէն եաղըլը սըր:

ԱՄԵՐԻԳԱ. Պունտան ագտէմ մէմալիքի միւճթէմէպը Մմերիգա Ճիւմհուրինէ ըէիա ինթիհապ օլունան ճէնէրալ Միրօ ճէնապլէրինին մէմուրիէթի ալալը ազիմ տէպտէպէ վէ սալթաւ նաթլա իճրա օլունուպ, գըրգ պին գատար սէյիրճի հազըր օլտուգլարը հալտէ մումայիլէյհ բօլթիթիգաճա պիր նութգ սէջլէիպ ինթամը ալալ իլէմիշ տիր:

ԻՐԱՆ. Մճէմաէ Սիքա Սիւհյէտտին շահատէ վարիսի տէփէթ նասպ պուլուլմուշ օլմալէ քէյֆիէթ տուէլը սայիւրէյէ իլան օլունմուշ տուր:

ՀԱՎԱՏԻԱԼԹԻ ՄԻԻԹԻՆԼԻՎԻԷ

- Աւթրիա տէփէթի իլթիմար իլէ Գալա տաղ մուհարիպէօի ինթամ պուլմուշ պմաղէ Սերասիէր Էօմէր քաշա մայթիմտէ օլան օրտուի հիւմայունուն, օ ճիվարտէ լուղումի գալմաղընտան Բումէլիէ ալտէթ իտիւպ մէրէզ վէ միվիլէրինէ վալ օլմուշ տուգլար:

- Ֆրանսա վէ Աւթրիատէ իշ պու մարտ ալընտա պիրտէն պիրէ շէտիտ գըշ պուրպ, պազը մահալէրէ պէշ արշնտան գիատէ գար տախի եազմը տըր, պու վէսիլէ իլէ տեմիւր վէ փօտա եօլարը իլէմիշ օլուպ, էօթնտէ պէրիտէ եօլմուլարտան իալլը քեոան տախի թէրէֆ օլմուշ տուր:

- Մարտըն արժընձը ճիւղաւ կիւնիւ շէվքէթըն գուտրէթըն էֆէնտիկի հազրէթ լէրի ճիւղաւ իւրապէս Պէշքէթըն քաղաքի լաւագոյն շահի շէրիֆտէ ինքա պու- յուրուգտան սօլլու թարգը ճէտիտ իւզրէ միւձէտտէտէն ինչա օլունան իւրապէսի քէօփրիսիւնիւ տախի զիարէթ վէ թէշրիֆ պույրուգտըն ագիպիտէ , աշախէ տախի քէշթ իւ կիւզարէ բուխտաթ պույրուգտըն ատէր :

- Սահը սապրգտա թրապուզան վալիսի նապա ու թալիս պույրուգտ Փէխաթէթըն Սարիմ բաշա հազրէթլէրի մարտըն օն պիլիսիձի բազար էրթէտի կիւնիւ թալիսի նաւ վաւորու հիւմայիւն իլէ մահալը մէմուրիէթի օլան թրապուզանա ապիմէթ իլէմիշ տիր :

- Արապիտան օրաուսու միւշլիսի Վասրֆ բաշա հազրէթլէրի իլէ Մէքքէ վալիսի Օսման բաշա տախի Փէշքը պարի նաւ վարօրը հիւմայիւն իլէ մարտըն օն էէտիսիձի կիւ- նիւ մահալը մէմուրիէթլէրիսէ աղիմէթ իլէմիշ տիրէր :

- Բուսիա տէվլէթի թէրաֆընտան Նիթմանէտէ Փէվք էլ ատէ պէշլիք էլի պու- լունան Քրէնի Մէնչիքօֆ ճէնապլէրի կէշէն մարտըն ՁԱ ինձի ճիւղաւ էրթէտի կիւնիւ Բուսիա սէֆարէթիսանէսիտէ պէշլիք վիսֆէթ վէրիպ , վիսֆէթտէն խարիձիէ նա- զըրը Գիֆաթ բաշալը վէ իւլաւ վէ էֆրէնձ միւթէպէրանը սալիքէի տախի տալլէթ իլէմիշ տիր :

- Մէթլէպը հարպիէ պին պաշըրարնտան Սաֆլէթ էֆէնտի իլէ պէրապէր իքի ին կիլիզ միւհէնտիպէրի տախի մատէն իշին Ֆիլիպէ ճիւլալլէրիսէ կէօնտէրիլիշէր օլմաղ իլէ , պու տէֆա տիտէթ իտիւպ կիւմիւշ , գուրշուն , պագըր , վէ սալիք զիւգընլէթ մատէն նուսուսէլէրի օլարադ կէթիլտիլլէրի խալլէձա էշա խաքիթալը շահանէյե թապտիմ գըլընիլը տիր :

- Կնկիլիզ տէվլէթի պէշլիք էլի իսի պուլունան Լօրտ Բէտըլլէֆ Գանինկ մարտըն հիլմի տէօրտիւնձիւ կիւնիւ պիր պէշլիք ինկիլիզ վաթօրու իլէ Նիթմանէտէ վալ օլուպ էրթէտի կիւնիւ ճանիպի պապը ալիս վէ բէնչէնպէ կիւնիւ տախի հուզուրու շահանէյե տուխուլ իլէմիշ տիր :

- Եինէ մարտըն ՁՅ ինձի շարշամգա կիւնիւ Փրանսա տէվլէթի պէշլիք էլի իսի միւ- սիւ Բադուր ճէնապլէրի տախի միւսթագիլ վաթօր իլէ Նիթմանէտէ վալ օլուպ , էր թէտի կիւնիւ Վէյօլլունտա քալիսի Փրանսըզ սէֆարէթի սէրալընա տուխուլ իլէ- միշ տիր :

- Եւրոտ զաղէթալէրի էքուէրիա մէմալլէրի օսմանիէ աշվալիսէ վազըֆ օլմաւորը- լարընտան , վէ պագէն գատտի օլարադ եալան եաղիւշ հալմախիլէր վէրէրէք , հարֆէն տաղըզ իթմէքտէ պուլունտուգարընտան , պաղը գէնաաթը հարպիէ թաշախիլ իշին Պէէ ճիլգայէ կէօնտէրիլիշ օլան իւլաւ թալէպէլէրի , վէթան զայրէթի իլէ միւթէհարիք օլա- բադ պու տէֆա Փրանսըզա պիր բէտալէ եաղըպ , կէօնալէօն խապաթ վէ տէլլէր իլէ նամուսու տէվլէթի վէգայէ խալուպ , վաճիպէի զիմէթլէրիսէ ետա իլէմիշ տիրէր :

- Վալթրիա տէվլէթիսին թիձարէթ նազըր սապըզ պարոն Պրուգ ճէնապլէրի Նիթ- թանէյէ պէշլիք էլի թալիսի գըլընիլը օլմաղա եաղընտա վիրիւտ խալէձէկի մէմու- տուր :

- Մէմալլէրի շահանէտէ պուլունան նէմէլլէրիսէ տալալարը , Սթամպուրտա պուլու- նան գօնսօլլարը մարիֆէթիլլէ բուլլէթ վէ թէսվիէ պուլմագտա իսէ տէ , պու տէֆա նէմէյէ իմէրաթորուսուն էմրի իւզրէ Նիթմանէտէ մէզքիւր գանչլէրիտտէ քէսիլէն տալալէ բաղը օլունմաւորը հալաէ տալանըն թրիսիլթէ մէհքէմէսիսէ գալորըրմաւորա- բուխտաթ վէրիլիշ տիր :

- Պիր միւստէթտէն պէրիւ զարպիսանէի ամիրէտէ թէվգիֆ գըլընիլը օլան ճէգու- յիլլէն Միլլիշ ամիրա , նա միլաձ օլտուղու էճիլտէն Գոււմ զարուտա բալթիլիսանէ ճիլարընտա Երուսաղէմ բաթրիկի վէրիլաւէսիտէ իգամէթ իթմիք իւզրէ զարպիսանէ տէն իիւրաձ գըլընիլը տիր :

- Տօգրուգ սէնէտէն պէրիւ Պրուստա էրմէնի միլլէթի տալալարը պուլունան

Ֆուգիվելու Գէորգ Աբեղիոսեան ձեռնադրելի : պու տեֆա թէպտիկ տպ ու հաճա : վէ պապը մէջախիչի մոխուսեոի զմեղնոտ միլէթ մէջիտինէ իսթիֆա իյլմիշ իոն տէ : մուճայիէն Ֆուգարա փերպէր վէ հիւսնիւ իտարէյէ միւգթէտիր պուլունաուլուն տոն , միւթէպէրանը եանաֆ պրզուհալ թագտիմի իլէ քենտիլէրինէ միւճիպի թէտտիֆ օլաճագ պու էֆքեարունէ ֆարիլ օլմարընը նիյալ իյլմիշէր : վէ սրզուհալէրի գու պուլ օլտրագ մէսուր օլտուգլարը իշիտիմիշ տիր :

- Ամիրիգա գլթասը : իբի պէօյիւք Օգիանուս (տըշ) տէնիլէրինին տրտընտա օլտուղունտան : պիր Օգիանոստան օ պիրինէ կէշմէք իշին պիւթիւն Ամիրիգանըն ճու նուպ թէրաֆընը տօլաշմագ , եանի իւշ տէօթ ալըգ տէնիլ կէշմէք լալըմ կէլըր : Ամիրիգանըն օրթասը տախի էիւլ միլ գատար տար : վէ Բանամա պլի թապիր օլունուր պիր գարա օլաուղունտան , պու էիւլ միլ եէր հարըլպ կէմի կէշէր օլտուղու հալտէ կէմիլէր ալթը պին միլ գատար եօլ գաղանաճագլարը էրպայը ճօղտֆիպէ մալիւմ տիր : էօթէտէն պէրիւ պու խոււուսա պիր շարէ տիւշիւնիւլթէտէ իոն տէ , պու տեֆա Լօտրատա պիր շիքէթ փէյտա օլուպ , մէլքիւր Բանամա պլինի եարըպ են պէօյիւք կէմիլէրի տախի կէշիւմէք իւղթէ պիր գանալ աշըլմիւլնա գարար վէրիմիշ տիր : վէ իտուսուս մէլքիւր իշին 15 միլտն լըրա սէրմալէ եանի էիւլ խաղնէ գատար աղճէ լա զըմ կէլտիյնտէն պէհէրի էիւլ լըրա օլտրագ հիստէլէր աախի աշըլտըղը զաղէթալէրտէ մուհարբէր տիր :

Պէրութ պէլտէսինտէ շու սոն վաղըթլարա կէլէնէ գատար էրմէնի գաթոյիկ միլլէթինէ մախսուս պիր քիլիտէ ևօլ իքէն , 1850 մայիս 9 թարիխի իլէ Ալիկիա հայսց Աթուղիկոսու Աեմաաթլու սէքիղնճի Գրիգոր հաղըթլէրինին էմրի վէ կոն դակը , վէ Ֆուգիլէթլու թընկըր Սիմոն վարդապետին մուպա շիւրէթի իլէ , վէ Աբարըլեան Լնտոն աղա , վէ միւպաեաճը Լպ տալլահան Ալիքայէլ աղա , վէ աղալէրտէն Լնկուլէ վէ Պշարա նաման թիւճճարլէրին հիմմէթլէրի վէ Խայաթեանց Ֆամիլեա լէրինին ճահտ իւ իգտամլէրի իլէ միւճէտտէտէն պիր քիլիտէ իհտասընա մուպաշիւրէթ օլունուպ եէվմը մէլքիւրտէ տօգսան պին զուռուշա պիր խանէ սաթըն ալընրպ իլէրիւտէ պինսար սախի թէքմիլ օլտուգտան սօղրա 1851 փետրվար 2 սինտէ Սիմոն Օֆուունի եօրթուսու կիւնիւ օծել օլուպ իսմինէ Լեւ տում քիլիտէսի թէսմիէ գըլընմըշ տըր : վէ եինէ 1853 փետրվար իքիսինտէ մէլքիւր եօրթու կիւնիւ , 1 րոստիւն Գպրոց նամը իլէ պիր մէթէպ տախի քիւշատ օլունուպ , Պէրութտա 280 նուֆուստան 525 զուռուշ մահիլէ իրատ թահալ օլտրագ տէրունի մէթէպտէ օթուգ իքի էրքէք չօճուգ պիլա իւճրէթ ա նա լիսանը օլան էրմէնիճէ , թիւրքճէ վէ արապճա օգուլարագ իլէրլէմէտէ , վէ պու խուսուս պա պէրութ Պէրութտա առաջ նորդ վէ կաթուղիկոս վէքիլի պուլունան թընկըր Սիմոն վարդապետին նէլարէթի վէ զայրէթի իլէ ան պէ ան իսթիֆատէ իթմէքտէ օլտուղու մահալիւտէն եաղըլմըշ տըր :

ՈՐՆ, ՀԱՎԵՏԻՍԸ

Պաշտօնէ զիբրի կէշէն պանգա գօմբանիասընըն իսմինէ (Ս) մանի պանգասը թէամիյէ գըրընըպ, խաթթը հիւմայիւն իլէ մուվէշէն ֆերմանը ալիսի տախի կէշէն ճիւմաս կիւնիւ շէրէֆ սոււնուհ վէ սուտուր պույրուլուպ, գօմբանիա թէրա, ֆընա թէսիւմ գըրընմըշ օլմաղլէ, պու պապտէ արթըպ պիր կէօնէ գիյլ ու գալ վէ իլիշիք գալմասըղը պէյանի իլէ տուայը խայրիէ ճէնապը շահանէյէ վէ սալթանսթը սէնիլէյէ մէճպուր օլտուղումուզ պէր վէճհը թէշէքքիւր իլան օլունուր :

— Պէյ օլլունտա քեային ֆրէնկ մէզարըղը թապիր օլունան մահալ գըշայը հիւմայիւն իթթիսալինտէ վէ եօլ իւսթիւնտէ պուլունտուգ տան մատա, եսլընըղ օն պին արշըն սաթհը օլտուղունտան ֆրէնկ ճէօմասթը մէվթալէրինէ տար կէլտիին տէն, վէ նէզարէթի վէ գահվէխանէլէրէ գուրպիյէթի ճիհէթիյէ սէյիթկէահը ամմէ պուլունտուղունտան, քիմինէ մահալը տէֆ իւ զամմ վէ քիմինէ տախի ճայը մաթէմ օլմասը պիր էմըր միւթէնագըս օլտուղունտան, պաղը սիւֆէրա իլթիմասի իլէ եինէ Պէյ օլլունտա, մէքթէպը հարպիէ գարշուսընտա վէ ֆըրէնկ խասթախանէսի ճիվարընտա, ֆրէնկ մէզարըղը օլմագ իւզըն ճանիպի հաղըթթը շահանէտէն գըրգ իւշ պին զիրա խալի պիր արաա պախշ օլունուպ, պունտան չպէօյլէ իզուհուր իտէն ճէնագէլէրին օրայա տէֆն օլունմասընա, վէ պէրիատ պուլունտան ճէնագէ վէ սայիրէնին տախի իւշ սէնէ խիթամընա աէկին օրայա նագլ օլունմասընա տայիր սէֆարէթլէր թէրաֆընտ ճանիպի պապը ալիտէն րէսմի միւզէքէրէլէր իթա օլունտուղու խուրնալ տը Վօնսթանթինթըլ նամ զագէթատէ մուհարրէր տիր :

Պու տէֆա ափրալ | ասիւս գօմանտասը իլէ շարգ թէրաֆընա կէլմէքտէ օլան ֆրանսըղ տօնանմասը, տէօրթ իւշ ամպարլը, վէ տէօրթ իքի ամպարլը, վէ տէօրթ վաթօր ֆրգաթիյնին տէն միւրէթթէպ օլուպ, խանանիսթան սուլարընա վէ սուտար արասընա կէլտիթտէ, իքի սէնէտէն պէրիւ օ ճիվարընտա օլան Վի ափրալ Տօմէն տէ Պօսէնին գօմանտասընտա պուլունտան տիկէր ֆըրգայը տօնանմա իլէ պիրլէշէնի ֆրանսըղ զագէթալէրինտէ մուհարրէր տիր :

— Պու կիւնկերտէ Պէշեքթաշ փիշկեան հրնա չրդաճագ տօնանմայր հիւմայիւնուն միւրէթթէպ օլտուղու կէմիւրին էսաւ միսի պէր վէճճը աթի պէյան օլունուր :

Ի—Ն աճարլըլըր, Սահմուտիէ, Սէսմուտիէ : Իսի աճարլըլըր, Փէյբի Սէտէրլէթ, Նուսրէթիէ : Ֆրգաթիյնլէր Նիդամիյէ, Շահապ, Նավլէբի Պահրի, Սիր աթ, Ֆաղլըլահ, Միսիլահ, Ֆէիզի Սապ ուտ : Գրգիլըլ Սէտիրի Ֆէրահ, Նէճաթը Ֆէրըր : Պրիֆլէր Սիւրաթ Պահրի, Ֆէթհը Պիւլէնտ : Սֆաւալը Սէյնուրէ, Նէվէսէր : Գօթի Պուտուտիէ : Սֆօր ֆրգաթիյնլէրի ալթընտան չարիլը Սուխպիրի Սուրսըր, աաթթա չարիլը Սէճիսիէ, վէ Լսէրը ճէտիս :

— Կէչէնտէ Լօնտրատա վազի օլտուղու միսիլըր, պու մաշիստէ Լմերիգատէ տախի պիր պէօիւք վէ ումումի սէրկի ալ չըլաճագ օլտուղու մալիւմ օլուպ, պու թէրաֆտան տախի պիր վաբօր ֆրգաթիյնի կէօնտէրիլմէսի տիւշիւնիւլմիւշ իսէ տէ, Լմերիգանն ուղագլըլը վէ մէմալլէբի շահանէնին հէր թէրաֆընտան մալ թօփլամանն կիւճըլիւ ճիհէթիլլէ վազթը սաալ թըլլէ եթիշէմէյէճէյի աղնաշըլարապ վաղ կէչիլմիշ իսի. պու ճիւմլէ Լմերիգա ճիւմհուրու քէյֆիէթի իպթիսատէ տույտուգտա, տէվլէթը ալիէնին պիր պէյլլէ կէմիսինն զապըթան վէ ասկէրինէ լայըպը վէճճ իլէ իգրամ վէ րայէթ իտէպլիմէր իչին պին քէսէ ապճէ գատար սարֆ օլունմաղա մէճիւ թէրաֆընտան րուխաաթ վէրիլմիշ տիր : Լմերիգա ճիւմհուրունուն սիւրէթը իտարէսինէ նապարէն, պու խուսուս զաթը հազրէթը շահանէյէ օլան թէվէճճիւհիւ տէրունկէրինի իֆրաթ մէրթէպէտէ իսպաթ իտէր պիր քէյֆիէթ տիր :

— Ինկիլիզ տէվլէթինին պէօիւք էլլիսի Սիւսիւ Գանինկ ճէնապլէրի Լիթանէյէ վաալ օլտուգտան ոօղոտ, վէքիլի պուլունան Վօլմէշ Բօզ ճէնապլէրին մէմուրիէթի խիթամ պուլմուշ. վէ քէնտիսի ասընտուն Սըսըրա ճէնէրալ գօնսօրա նաապ օլմուշ օլտուղունտան, կէչէն ճումաա էրթէսի կիւնիւ ինկիլիզ պէյլլէ վաբօրու իլէ ասիթանէտէն աղիմէթ իլլէմիշ տիր :

Այլոն պիտի լինի, Գործն վե Էսայի օլն լեւելիւն
Բարաւմաք իւն լեւելիւ :

Պաւ միտիլու թէզեխնաթաւ հեր հալտէ ազ չօգ պագրը
պուլանտուղունտան, գուլանմատա պագրըն փաւը եիւզէ
կէլէրէք գարարըպ եէշիլէնտիւի մալիւմ տիւր. պուլարը լծէ-
միզէյիպ բարաւթմաք, վէ խաւ ալթուլն րէնկինէ կէթիլմէք ի-
շին, պիւ մրգատար սույա պիւ գաշ տիւրհէմ նըշատըր տէնիլէն
թուզու ալթըպ, բարաւթըւաճաք շէյ իլէ պէրտպէր գայնատըր
տըգատա խաւ ալթուլն րէնկինէ կէլիպ ճէտիտ կիպի օլուր :

Այլոնո պագրըպի ֆէրս իլմէ իւն լեւելիւ :

Ալթուլն պագրըտան իքի գալթ աղըր օլուպ, պու ճիհէթլէ
տախի պագրըտան գօլայ ֆէրք օլունուր խսէ տէ, տահա պիւ
սաղ եօլ իլէ աղնամաք իշին շիւպհէ օլունան էշեանըն իւզէրի-
նէ ճիւզէի պիւ մրգատար կիւկէրշիլէ քէզապը սօգուլտուրմալը.
էկէր րէնկի տէրապապ մալի վէ եէշիլ օլուր իսէ պագրը վէ բի-
րինճ տիւր. եալաշ եալաշ մալի վէ եէշիլ օլուր իսէ ալթուլն իլէ
գարըրըպ տըր, հիշ րէնկի պօզուլմազ իսէ խաւ ալթուլն տուր :

Հ Ի Ք Ե Ա Յ Ե Ճ Ի Ք

Պրանսըղարըն պէջիւք վէ մէշուր օն տէօրտիւնճիւ Լուր
գրալըն կիւնիւնտէ մէհարէթլիւ շէօհրէթլիւ Տիւմուլէն նամ
պաշ հէքիմ աղըր խասթա օլուպ, էօլիւմ թէհլիքէսինէ վաղ
օլտուգտա, Պրանսանըն էն միւթէպէր վէ էն ուսթա հէքիմ
լէրի խասթանըն տէօշէյինին էթրաֆընը ալըպ պէջլէ պիւ պէօ-
յիւք վէ ուսթա առամը զայպ իտէճէքլէրինի տիւշիւնէրէք,
աղիմ քէտէր իթմէքտէ օլտուգլարընտան, խասթա քէյֆիէթի
աղնայըպ, « ուսթալար տէտի. պէնիմ էօլտիւյիւմէ աւլա թէէ-
սիւֆ իթմէյին. պէն կիտէյօրսամ տախի արգամտան պէնտէն
պէջիւք իւշ հէքիմ պրապըյօրում քի սիզէ էլ վէրիւր » . հէ-
քիմլէր պուլնու իշիթաիքտէ, աճապ հանկըմըղըն իսմինի վէրէ-
ճէք տէյի մէրաք վէ աճէլէ իտէրէք, քիմլէր օլտուղունու պէ-
յան իթմէյէ րիճա իլէտիլէր իսէ, « պէնիմ պրապտըղըմ իւշ
մէշուր հէքիմլէր պուլնար տըր տէտի : ԱՊԻ ՀԱՐԵՔԵԹ ԲԵՐՀԻՁ » :

Ֆ Լ Թ Ի Հ

ՄԱՌԻԹԱՆ ՄԻՀԻՄԱՆՏ ՀԱՅՏԻԹՎԻԲԵՐԵ

ՍԹԱՄՊՈԼՈՒ ՖԵԹՀ ԻԹՄԵՍԻ

ՏԵՐԻԿԵՆԻՔ ԴԵ ՎԵՆԵԶԻ ՖԵՃԱՄԱԿԵՆ ՎԱԳԻԵՆ

12.

ՊՈՒ ԷՍՆԱՌԵՆ, ԵԱՆԻ (1453) ՆԻՍԱՆԸՆ 15 ԻՆՃԻ ԿԻԼՆԻԼ ՊՕ-
ղազ իչինտէ Պալթա լիմանընտա տէմիր իւղէրինտէ օլան տէօրթ
ԵԻԼՂ ԿԵՄԻՏԵՆ ՄԻԼԵԹԹԵՎ ՕՍՄԱՆԿԸ ՄՕՆԱՆՄԱՍՐ ԸԱՍԹ ՀԱՎԱ
ԻԼԵ ՕՐԱՄԱՆ ԳԱՂԳԱՐԱԳ, ՀԻՄԱԻՔԻ ՏՕՐՄԱ ՎԱԳԶԵ ԳՅՈՒՆՈՎԱՍԼ
ՕՐՈՒՎ ԱԻԼԹԻԼՆ ԿԵՄԻԼԵՐ ՕՐԱՅԱ ԵՔՆԻՏԵՆ ՄԵՄԻՐ ԱԹՄՈՐԼԱՐ:
ՊԻՐ ԳԱՀ ԿԻԼՆ ՍՕՂՐԱ ՄԱԽԻ ՎԱՐՄԱՐԱ ՄԵՆԻԳԼԻ ԹԵՐԱՓՐՆՄԱՆ
ԱԻՐ ԱԵՅԻԼԵ ԻՄԲԵՐԱԹՍՐ ԿԵՄԻՍԻ ԻԼԵ ՄԵՅՐԹ ԳՐԹԱ ՃԻՆԻՎԼԻԳ
ԿԵՄԻՍԻ ԳՈՒՀՈՒՐ ԻԹՄԻ: ՊՈՒՆԼԱՐ ԱԻՐ ԱՅՄԱՆ ԱԵՐՈՒ ՎԱԳՐԳ
ԱՄԱՍՐՆԱՄԱ ԸՄՕՍԱ ԱԵՔԵԼԵՄԵՔՄԵ ԻՔԵՆ, ԿԻԼՃ ԻԼԵ ԸԱՍԹ ՀԱ-
ՎԱՅՐ ԱՊՈՒՐՈՒՎ ԱԵՐԱՅ ԱՊՈՒՐՆՈՒՆՈՒ ՄՕՐԱՀՄԱԳՄԱՐ ՕՐՄՈՒԳՐԱՐՐ
ՀԱՐՈՒ, ԻՉԵՐԻ ԼԻՄԱՆԱ ԿԻՐՄԵՅԵ ԱՐՈՒԳՄԱՄԱԳ ԻՉԻՆ ՄՕՆԱՆՄԱՅՐ
ՀԻԼՄԱՅԻԼՆՏԵՆ ՎԱՓԻՐ ԿԵՄԻ ԱՅՐԸՐՈՎ ԳԱՐՀՐԱՄԱՅԱ ԿԻԹՄԻԼԵՐ:
Օ ԿԻԼՆ ՀԱՎԱ ՂԱՅԵԹ ԼԱԹԻՓ ՎԵ ՄԵՆԻԳ ԱՄԲԻՆ ՕՐՄՈՒԳՐՈՒՆՄԱՆ,
ԳԱԼԵ ՄԻՎԱՐԼԱՐՐԵՆԻՆ ԻԼՍԹԻԼ ԱԵՅԻՐՃԻ ԻԼԵ ՄՕՐՄՈՒ. ՎԵ ԳԱԹՐ
ՀԱՀԱՆԵ ՄԱԽԻ ԱԹ ԻԼՂԵՐԻՆՏԵՆ ՕՐԱՐԱԳ ԳԱՐԱՄԱՆ, ՃԵՆԿԻՆ
ԱԵՅԻՐԻՆԵ ՄՈՒՐՄՈՒ. ՎԵ ՔԵՆԱԻ ԿԵՄԻԼԵՐԻՆԻՆ ԱՅՐԱՐ ՄԻԼՀՄԱՆ ԿԵ-
ՄԻԼԵՐԻՆՏԵՆ ՂԱՅԵԹ ՂԻՄԱՆ ՕՐՄՈՒԳՐՈՒՆՄԱՆ, ԷՓՐԵՆՃ ՄՕՆԱՆՄԱ-
ՍՐՆԸՆ ԹԵԼԵՓ ՕՐԱՃԱԳՐՆԱ ՂԻԼԱՀԵՍԻ ԵՕՂՈՒՄՈՒ: ՀԱՂ ԱՊՈՒ ՔԻ.
ՄՕՆԱՆՄԱՅՐ ՀԻԼՄԱՅԻԼՆԻԼՆ ՀԵՄ ԿԵՄԻԼԵՐԻ ՈՒՓԱԳ, ՎԵ ՀԵՄ ՄԱ-
ԽԻ ԱՍԿԵՐԻ ԱՃԵՄԻ ՕՐՄՈՒԳՐՈՒՆՄԱՆ, ԷՓՐԵՆՃԻՆ ԵԻԼՔԱԵՐ ԱՕՐ-
ՄԱՐԸ ԿԵՄԻԼԵՐԻՆՏԵՆ ՕՍՄԱՆԿԸ ԳԱՐԱՎԵԼԱՐԱՐՆԱ ՄՕՐՈՒ ԿԻՊԻ ՕԳ-
ԼԱՐ, ՎԵ ԵԱՐՄՈՒՐ ԿԻՊԻ ԱԹԵՂԵՐ ԵԱԳԱՐՐԵՐՐՈՐԳՄԱՆ ՄԱՄԱ,
ԻՉԵՐԻ ԵԱՂԸ ԸԱՀԱՐՎԱԼԵՐ ԻԼԵ ՄՕՐՈՒ ՓՐԳՐԱՐԸ ԹԱՅԻԼԵՐԻ Ա-
ԼԵՎԼԵՆՄԻՐԻՎ ԱՐՄԱՐԱ ԻՐԽԱԻՐԵՐԵՔ ԵԵԼՔԵՆԼԵՐԻ ԹՈՒԹՈՒՀ-
ՄՈՒՐՄԱԳՄԱ, ՎԵ ԻՐԻ ԳԱՅԱ ԸԱՐՀԱՐԱՐՐԸՆԸ ԵԻԼՔԱԵՐՄԵՆ ԱԻՆՄԻ-
ՐԻՎ ԹԵՔՆԵԼԵՐԻՆԻ ԱՎԹՐՈՄԱԳՄԱ ՕՐՄՈՒԼԱՐ: ԻՄԲԵՐԱԹՍՐ ԿԵ-
ՄԻՍԻՆԻՆ ԳԱՐԱՄԱՆԸ ՖԻԼԳԹԱՆԵԼԱ ՆԱՄ ՔԻՄԵՍՆԵ, ՎԵ ՎԱԹԱ-

նէօ, Նովարա, վէ Պալանէրի Նամ ճինիվիզ գաբտանլարը էօ լիւմէրինի կէօզլէրինէ ալըպ կէմիլէրինին ճիվասուրալարընաա ապան կիպի տէօյիւշիւրլէր խոփ Տէնիզլին եիւպիւնտէ թօփլա նան օգ վէ մըզրագ վէ էշեա վէ քերէսթէ գըրըզլարընըն թէրաքիւմիւնտէն իպլամ կէմիլէրի սերպէսթճէ մօնօվրա իտէմէ տիքլէրինտէն, փէք չօղու պիրպիրինէ չաթըպ աշըլուրար, վէ պիր գաշը տախի եէնիտէն աթէշ ալտըրար իսէ, Սուլթան Սէհէմմէտ արթըգ շիտտէթը ղազապընը մէքա իտէմէյէրէք հէման գօշուպ ֆիթուհաթը բոււմարըն էլինտէն կէրի ալմագ իւզըէ, նէ ազամէթը շահանէսի, նէ տէնիզլին տէրինլիյի, նէ աէ սօ նանմանըն ուզագլըզը կէօզիւնէ պիր շէյ կէօրիւնիւպ, հէման էօզէնկիլէրի պասըպ աթընը տօլտուրարագ քէնտինի տէնիզէ սալոր, վէ տօլմա պաղլէ գըրըսընտան պիր թաշ մէնզիլի ուզագտա օլան տօնանմայա վասլ օլտու, բիճալ քիպար վէ երիւ քեանը տէվլէթ տախի վաթը շահանէտէն իպրէթ ալարագ, տթըրընը թէփիպ վէ տէնիզլին իւսթիւնտէն կէշիպ կէմիլէրէ չըգտըրար :

Իպլամ կէմիլէրի պիր գաթ տահա էշք իւ ղայրէթէ կէլէրէք, եէնի պիր համլա տահա իթսիլէր իսէ տէ, պուռնտան տախի պիր սէմէրէ հասըլ օլմայրպ, օլ վէճճ իլէ թէրէտտիւտ վէ չալգանթըտա գալտըգլարը հալտէ, եօգարտան սըգը փօրագ բիւզկէարը պաստըպը կիպի, էֆրէնճ կէմիլէրի հէմէն եէլ քէնլէշիպ տէրագապ Վալթա լիմանընա սէլամէթէ կիրտիլէր, վէ պալըգ բազար գաբուսուռնտան գարա քէօյէ էվլէճէ հազըր լանմըշ օլան զէնճիր տախի աճէլէթէն շէքիլիպ լիման գաբանտը :

Պու տէնիզ մուհարէպէսինտէ իսլամըն թէլէֆի ղայէթ զիւատէ օլտու, վէ Սուլթան Սէհէմմէտ հաղրէթլէրի, պու ֆէլաքէթի պուլըարտան տէօնմէ Պալթա օլու Նամ իւք գաբտան բաշանըն սէրսէմլիյինէ համլ իտէրէք, շիտտէթը ղազապընտան գաղըզլանըն տէյի էմր պուլուրմուշքէն, եէնիշէրիլէրին բիճա վէ իլթիմասլարընա թէնէզլիւլէն աֆիլ պուլուրուպ, վէ ֆապաթ եիւրէյինի սօսլթմադ իշին հուլուրուռնա ճէլպ, վէ եիւզիւն գօյու գաբտուրպ, վէ պաշընա վէ պագլարընա քէօլէլէրինի օթուրտարագ, սըրթընա էլի իլէ եիւզ թօփուզ վուրտու վէ օլ վէճճ իլէ պիւսպիւթիւն սըլթըր եարա բարէ, վէ աղզընտան պուրնուռնտան գան պօշանարագ վէ շէնէսի տաղընըգ

օլորտի սալը վերելի :

13 .

Սուհասերէտէ օլան բուժար, մեմուլն զայրի պու վէճհ
իլէ վասլ օլան իմաստ, վէ զատ վէ զաիրիւտէն եհնիտէն ճան
ալլա մուգսվէմէ թէ դալգըմը օլտուգըսընտան, Սատրազամ
Խալիլ բաշա տախի իհթիմալ տըր բուժարտան ագճէ ալորղըն
տան, իհթիմալ տըր Սթամպոլուն ֆէթհինէ տապան իտէմէտի
յինտէն հէր նասըլ իտէ պարըշա մէյիլու պուլունտուղունտան,
զաթը շահանէյի միւստէն հէյէ իսկեաթ իթմէք իւզըն թէմամ
ֆրսաթ տըր տէյէրէք հաւղուրա չըգաճագ իքէն, գուրէնայը
շահանէտէն տամաս Օւղնուս բաշա, վէ իւլէմատէն իաւա
ճէի հազընթը շէհրիարի Սըլա Կիւրանի էֆէնտի պու էֆ
քեսարէ գարը կէլիպ, տէրվիշէրտէն Մէշէմնէտտին շէյս տախի
կէնսիկէօն խալըրը փէյամ վէ խապէրէր իլէ ասկէրին շէվգ
իւ զայրէթինի արթըրըր ըտը : Մէգըիւր տէնիզ ճէնկինտէն սոզ
րա պիր կիւն տիվան գուրուլուպ, լիմանըն աղղընա շէքիլէն
զէնճիրի նասըլ գըրմալը, վէ տօնանմայը իշէրի նասըլ սօգմալը,
վէ Սթամպոլու հէմ գարատան վէ հէմ տէնիզտէն եանի իքի
թէրաֆտան պիրտէն նասըլ մուհասերէ իթմէլի տէյի փատիւ
շահ էրպտալը տիվանէ սիւալ իթտիքտէ, ճիւմլէսի սիւքիւթ
իթտիլէր : () Լ տէմ փատիշահը մուաղղամ աղըլտան խարըճ պիր
թէրթիպին իճրա օլունաճաղղընը պէյան իլէ, տիվանը իիթամ
պուլուրտուլար, շիւնքի էվլէլա նէ ճէսարէթլէ քէնտիսի աթ
իլէ տէնիզէ եիւրիւտիւ իտէ պու տէֆա տախի օ ճէսարէթլէ
կէմիլէրինի գարատան, եանի տէրէտէն տէրէտէն եիւրիւտիւպ
լիմանա էնտիրմէյի տախի գուրմուշուտու : Կէմիլէրի պէյլէ
գարտտան վէ պիր գաշ սասթըլգ եէրտէն եիւրիւտիւպ տէ
նիզէ էնտիրմէք էսկի զէմանտա պիր գաշ տէֆա տահա վուգու
պուլմուշ օլտուղու թէվարիսիւ աշնա օլան զէվաթէ մալիւմ
տիւր : Սթամպոլ թարիխի եաղանյարտան պազիլէրի, պունու
Սուլթան Մէհմէտ քէնտիսի տիւշիւնտիւ տէյի եաղմըլար, վէ
պաղըլարը տախի լիտան վէ թարիխէ աշնա օլտուղունտան թա
րիխտէն չըգարմըլ տէյի պահա իթմիշէր իտէ տէ, իքիսինէ տէ
իհթիմալ պուլունտուղունտան, պիլլէր հէքեայէսինէ իպթիւ
տար իտէրիզ :

Պու կէմիլէր Տօլմա պաղէ իլէ Պէշքէթալըն արատնտան,

վէ օգ մէյտանընտան վուրարագ շիմտի Այնպը գտվագ թապիր օլունան մահարտէն տէնիգէ էնտիրիլմիշ տիրլէր : Պու մէսաֆէ հէման իբի սաաթլըգ եօլ տէմէք օլուպ պիր գաշ տէրէ տէքէ տախի պուլունտուղունտան , պունճա մահալէ գալլն տապան թահթալարը տէօշէտիրիւպ , կէմիլէրին գօլայճա գայմասը իշին վաֆիր իշ վէ տօն եաղը սիւրիւրիւ , վէ կէմիլէրին նագլինէ եիւզ պին նէֆէր թային օլունուպ , պիր կէճէնին իշինտէ եէթ միշ իբի գըթա , իբի սըրա քիւրէկ չէքէն գարապէլա , վէ օն օն պէշ գըթա տախի տէօրթ վէ պէշ սըրա քիւրէկ չէքէն պէօլիւք գարապէլալար շամաթասըլճա տաղըսրտան աշըրըլըպ , սուհուլէթլէ Սթամպօլ լիմանընա էնտիրիլտիրլէր . հէր կէմիլին թայֆէօի իշինտէ վէ բէիսի տիւմէնտէ պագ իւսթիւնտէ իտիրլէր . վէ բիւզլէտար արգատան օրտուղունտան եարտըմ իթմէք իշին եէլքէնլէրի տէ աշըգ ըտը : Սապահա գարշը տապիւլումպաղլար վուրուլուպ զուրնալար չալլնմագտա , բումլար վէ ճինիվիլլէր գալէ տուվարլարըն էօնիւնտէ օսմանը կէմիլէրինի սըրա իլէ տիւ զիւմիշ կէօրտիւքլէրի կիպի թաճիւպլէրինտէն տօնտուլար , վէ շաշըրըպ գալարլար . վէ պիրտէն պիրէ կէօտէն էնմիշ զանն իթաիլէր :

Ղինիվիլլէրին ճէնէրալը ժէան Աիւսթինիանի էրթէսի կէճէ օսմանը տօնանմասընը թու թուշտուրուպ եագմայա գարար վէրմիշ իսէ տէ , Վալաթատա սաքին օլան ճինիվիլլէր քէլֆիէթի օսմանըյա խապէր վէրտիրլէր : Պու ճինիվիլլէր Սթամպօլ լուն մուհառէրէսի էսնասընտա կէրէք բուճա վէ կէրէք իսլամա սատագաթ կէօսթէրիպ , էլ ալթընտան իբի թէրաֆա տա իըյանէթ իտէրլէր իտի . վէ պիր թէրաֆտան կէճէ գարանըլըն տա բուճարա հէր նէվը իմտատը էքսիք իթմէյուպ , պիր թէրաֆտան տախի կիւնտիւզ պտընըլընտա , իսլամա լաղըմ օլան զէլթին եաղընը վէրիրլէր իտի . չիւնքի եօգարտա զիքրի կէչէն պաթալ թօփլարըն չաթլամամասը իշին հէր աթըլըշտա իշլէրինի պօլ եաղ իլէ եաղլամագ լաղըմ կէլըր իտի : Հէր նէ հալ իսէ , կէօղ կէօղիւ կէօրմէզ գարանըպ պիր կէճէտէ Աիւսթինիանի իսլամ տօնանմասընա պիր թագրիպ եանաշտըգտա , իսլամլարըն պու իշտէն զաթէն խապէրլէրի օլտուգլարընտան կիզլիտէն կէօզէթմէքտէ պուլունմալէրի իլէ , կէօրիւր կէօրմէզ պիւթիւն թօփլարը պիրտէն իւզլէրինէ աթտըլարը կիպի , կէմի պին բարչա օլուպ տաղըլըր , վէ տէրունինտէ պուլունան էն

մէջհուր վէ էն ճէնկեալէր ճինիվիզ խիտէրի տէնիզէ տէօրիւ լիւղ պօղաւրտուար : Աիւսթինեանի քէնտիսի տախի դօրգու տան էօտիւ գօրուպ վէ կիւճ իլէ պու աղիւմ մուխաթարատան պաշքիւր գուրթարապիլիւպ սապլանտը : Իսլամլարըն Ֆիթու հաթ սէտալէրի կէճէ սուսլուզուհտա տէքէտէն տէքէյէ սըս խորւպ պիւթիւն Սթամպուլ ահալխիսի ցանտրորտը :

Իքթէսի կիւնիւ իսլամ տօնանմաւ տէֆա թօփլարընր գուլ լանուպ , լիմանտա տէմիր իւզէրինտէ պուլունան իշի զնգըւ մէթ մալ , վէ զատ վէ զախիւրէ իլէ տօլու պիւր ճինիվիզ կէմիսի պաթըրտուար : Աիլիվիզէր օրտույա կէլիւպ , կէմիլէրի Վէշէթ թաշտան լիմանա աշքւմագ իշին իսլամա իթախիմիզ եարտըմ վէ կէօսթէրախիմիզ սատագաթըն պէտէլի պու մուտուր տէյի շիւ քեայէթ իթախիւտէ , պիզ անը բուժ կէմիսի զանն իթախիք , ան ճագ ճէնկ պիթախիւտէն սօղրա զիանընդը վէրիւրիզ աէյէրէք սէրասկէրէր ճէվապ վէրիպ սալտըար :

Իսլամլար օ կէճէ էլէ կէշիրտիքէրի բուժ եէսիւրէրի սա պահլայըն գալէ տուվարընըն էօնիւնէ կէթիրիպ պիւրէր պիւրէր պօղաղատըար :

14 .

Շէհրի տէնիզ թէրաֆընտան տախի մուհասէրէ խտէպիւ մէք իշին սալ իւզէրինտէ պիւր պէջիւք քէօրրիւ եարըմասընը Սուլթան Սէհէմէտ էմը իլէտի : Իմտի վաֆիր պէջիւք վարիւ լէր եան եանա կէթիրիպ , տէմիր չափրասլար իլէ պիւրպիւրինէ թուլթուրատուար , վէ իւզէրինէ գալըն թահթալար տէօշէյէրէք ալթը արշըն էնինտէ պիւր ուզուն քէօրրիւ եարտըար , քի իւզէրինտէն ալթը ատամ եան եանա օլարագ տսկէր վէ թօփ տախի կէշէպիլիւտի : Քէօրրիւ պիթախիւտէն սօղրա պիւլթիւն կէմիլէր տախի գալէ տուվարընա գարշը անգիլտիլէր : Բուժար կէճէլէյին քէօրրիւյիւ կէմիլէր իլէ պէրապէր եագմայը տիւ շիւնմիւշ օլտուգլարընտան , պու խրզմէթի Լաֆօպօ Գօքօ նամ պիւր վէնէտիկիէ իհալէ իլէտիլէր : Սէրսուժ իւշ գըլթա հաֆիֆ վէ էյի գտշար չալուբա սէշիպ , իշէրինի թուլթուշ տուրուճու էշեա , վէ սուտա սէօնմէզ ֆիշէնկիլէր իլէ տօլտուր տուար , վէ գըրգ գատար վէնէտիկի սէշմէ խիտէր պինիպ , կէճէ վագթը օսմանը տօնանմասընըն իւզէրինէ վարտըար : Վէ քէօրրիւնիւն իւսթիւնէ իքի քիշի պրագըպ , գուսուրու տօ

նոնմայր ամենչե վերմէյե կիթտիլէր, վէ տօնանմանն ալէվի կէօրիւնիւր կէօրիւնմէզ օ իբի քիշի տախի քէօքրիւշիւ ամենչ լէյեճէք իտիլէր : Անճագ վարտիան նէօպէթճիլէրի օյանրգ պուլունտուգլարընտան օրթալըզը անր վահիտտէ վէլլէլէյե վիւրիւպ օսմանլը կէմիճիլէրինի օյանտըրտըլար, վէ օ խաֆիֆ շուլուբալարը իրի թաշար ամթարագ բարալայրպ պամթըրտըլար, վէ տօնանմատան եալընրգ պիր ուֆագ գարավէլա կէմիտի եա նրպ, քէօքրիւնիւն տախի թու թուշմուշ օլան թէրաֆընը անիւտէ սէօնտիւրտիւլէր : Այէ էլէ տիւշէն վէնէտիկիլէրի գալէտիվարընն էօնիւնէ կէթիւրիպ սապըզը վէճճ իլէ բումարըն կէօյիւ էօնիւնտէ պօղաղաւորգլարընտան, բումար ատիի իբի եիւզ նէֆէր իսլամ եէսիւրլէրինին պաշարընը քէսիպ գալէ պէտէնլէրինին արալարընտ տիգտիլէր : Պու թէտպիլին բասթ կիթմէմէսինի ճինիվիլըզէր մէրսում Վօգօնուն աճէմիլիյինէ համլ իտէրէք վէնէտիկիլէրի միւթթէհիւմ իթտիքլէրինտէն պէնիլէրինտէ պէօյիւք մարազա հասը օլուպ, իմքէրամոր արայա կիրէրէք թէսկին իթմէմիշ օլտա, տիւշմէնի պրագըպ պիրպիւրլէրիլէ շամթըշմայա փէք ալ գալմըշ բար :

Արթէսի կիւնիւ Սուլթան Ահմէմէտ թօփարը Ալտապ գուբուսու թէփէլէրինէ տիգտիլիպ, լիմանտա պուլունտան բում վէ ճինիվիլ կէմիլէրինէ կիւլէ ամաճագ օլտուղու հալտէ, թիւճար կէմիլէրինէ խասարամ վէրիլմէմէսի իշին ճինիվիլըզէր իճայա կէրտիլէր իտէ, Սուլթան Ահմէմէտ գապուլ իթմէյիպ պուլնար բումարա իմտատ կէթիւրէն ըզպանտու գայրգլարը տըր տէյի թօփա թու թմայա պաշարը. վէ պիր իբիտի պամթարգտա օ պիրլէրի կիւլէ մէնդիլինտէն գուրթուլուպ, Վալաթա եալըլարընն ալթընտ կիրիպ հըֆը օլտուլար. վէ Վոլութայա ալթընտ կիւլէլէրտէն տախի ճան վէ մալա պէօյիւք պիր քէտէր օլմամըշ արը :

Այէտի հաֆթա լաէնգամթի մուհասէրէյէ տէվում օլունտուգտան սօղրա մէմէքէթի տէնիլ թէրաֆընտան տախի պու վէճճ իլէ սըգըշօրմօյա պաշարըլար : Պունտան ագտէմ Սթամպօլ հէր գաշ աէֆա մուհասէրէ օլունմուշ իտէ տէ, եալընրգ պիր թէրաֆտան հիւճիւմ օլունմուշուտու. պու տէֆա իսլամ օրտուսու գարա թէրաֆընտան պիւթիւն խէնտէզլէրի թութ.

տուգտան մատաւ ասանմա տախի լիման թէրաֆընըն տիւարու
րընա գարըն տիւղիւմիւ իտի : Վէ տէօրթ գուլէ եէր իլէ եէք-
տան օլմուշ . վէ թօփ գաբու թէրաֆընտա պէօլիւք վէ ուզուն
շիքեաֆիէր տըրլըշ , վէ մոլղու իլէ խէնտէգլէր սօլմուշու-
տու : Բէյֆիէթ պու բէրէսէյէ կէլտիքտէ , Սուլթան Սէհէմ
մէտ կէրէք ճէնկ նիզամի իւզրէ , խարապտ եիւզ թուլթամպտան
էվիլէլ թէսլիմ օլմագ թէքլիֆինի իճրա իթմէք , վէ կէրէք Սու-
լթամպօլուն տախիլինի կէօղիւ իլէ կէօրիւպ , քէնտիսինէ տայա-
նաճագ թապ ու թագէթլէրի գալմամըշ օլտուղունու սահի-
հէն աղնամագ իչին , էնիշաէտի պուլունան Իսֆէնտիար օղլու
նամ վէզիրի իմբէրաթորա էլչի կէօնտէրտի : Վէզիրի միւշարի-
լէյհ էլչիլիք սըֆաթընը թէքք իաիւպ , բու մլարըն կիրիֆթար
օլաճագլարը ըզթրրապ վէ բէրիշանիյէթի խաթրա կէթիբէրէք
սիւրէթը խայրխահիտէն նասիհաթլէր վէրմէյէ պաշատը . վէ
մալ ու ճանկէրինի , վէ այալը էվլապէրֆինին փատիշահըն զա-
ղապընտան վէ էպէտի պիր եէսիբլիքսէն գուրթարմալէրի իչին
հիւսնիւ բիզալէրի իլէ թէսլիմ օլուպ իլթիճա իլէմէլէրինի
թէֆհիմ իլլէտի իսէ պէօլէ ոլիր մուխաթարա աքասընտա նա-
մուս վէ մաղուպիէթ մաղարաթը թէպիմիէթ էֆքեարընա
ղալիպ կէլտիլինտէն իմբէրաթոր ճէվապ վէրիպ , Սուլթան Սէ-
հէմմէտ հաղրէթլէրի , սէլէֆլէրի օլան փատիշահլէք միսիլու-
միւսալէհէյէ ըայէթ իթափի հալտէ , Հագ թաաղա հաղրէթ-
լէրինէ համտ իւ սէնա վէ քէնտիլէրինտէն տախի ազիմ թէշէք-
քիւր իտէրիմ : անճագ շուրասը տախի մալիւմ օլա քի , հէր
հանկը փատիշահ Սթամպօլա մուսալլաթ օլու իսէ , էօմիլէն
տէ վէ թահթընտա պէրիսօրտար օլումաար : Իմաի փատիշահ
պիր վէրիլիէ բաղը օլտու իսէ , նէ հալ , եօխսա մէմլէքէթի
թէպիմ իթմէք միւմքին տէյիլ տիր . չիւնքի պէօլիւք վէ քիւ-
շիւկ ճիւմլէմիզ , գաթլիմիզի գապուլ իափուպ , մէմլէքէթի թէս-
լիմ իթմէյէ պիր տիւրլիւ բաղը օլամայըպ տէտի : Սիւշարիլէյհ
Իսֆէնտիար օղլու ալտէթ իտիւպ քէյֆիէթի նապլ իթաիքտէ ,
Սթամպօլուն աղնմապընա գաթիէն գաթաշ վէրիլտի : (1453)
բումի մայիսին օն իքինճի կիւնիւ փատիշահ թէրաֆընտան տէլ-
լալ չաղրըրըպ , օն եէտինճի կիւնիւ տէնիզտէն վէ գարատան
հիւճիւմ իլէ պիր համլատա Սթամպօլուն ֆէթհինէ մուպաշի-
րէթ օլունաճաղը պիւթիւն օրտույտ իլան գըլընտը : Պատէհու
փատիշահ սէրասկէրլէրի վէ պէօլիւք զապիթլէրի հուզուրու-

նա չաղըրը պէմէքէթին գալէ վէ պինալարը պէնիմ տիր մալ
վէ ճանրարը տեղին օլուն կէօրէյիմ սիգի տէտիքտէ , հէր սրնրֆ
ասկէր պու միւթտէի տույար տույմազ մէսէրրէթ սէտալէրի
էֆլաքէ չըգտը . վէ եէնիչէրի ուսթալարը տախի , պիլ ճիւմէ
եէնիչէրիլէրին թէրաֆընտան շէհրին ֆէթհ օլաճաղընը թա
հիւա իտիւպ , ֆաֆաթ գապահաթլարընտան տույը մահպու ու
տա պուլունտնրարն աֆվընը նիալ խլէտիլէր . վէ փառիշահ
տէրաֆապ ճիւմէսինի պաղըշտոր : Պատէհու տէլալ չաղը
րըպ , գալէ տիվարընա իլք չըգանլարա թիմարլար վէ սանճագ
լար տախի վատ օլունտու . վէ նամէրալքը իաիւպ հիւճիւմտէն
կէրի տէօնէն վէ գաչան պուլունտուղու հալտէ , պիլա մէրհա
մէթ սաթըր իլէ տօղրանաճաղը խապէր վէրիլտի : Պունլարտան
մատա տէրվիլէր կէճէլէյին պիւթիւն օրտույու կէզիպ , բէյ
ղամպէր աշգընա , վէ ագտէմճէ երինէ Սթամպօլ մուհասէրէ
սինտէ շէհրիտ օլան սանճագտարը Լյուպ ու Լնսարի հիւրմէթիւ
նէ ճիւմէյէ զայրէթ վէ ճէսարէթ վէրիլէր իտի : Նիհայէթ
գանաիլ տօնանմար էմր օլունուպ , հէր չատըրըն ալէմինէ վէ
կէմիլէրին տիրէկէրինէ գանաիլէր տօնատըրը . վէ Պօղազ իւ
չինին իքի թէրաֆընա , վէ Դալաթա , վէ Գասըմ բաշա , վէ
Լյուպ թէփէլէրինէ , վէ լիմանըն իքի թէրաֆընա , վէ Սթամ
պօլուն գարա թէրաֆընա Լէտի գուլէյէտէք չըրա մաշալա
լարը տիգիլտի . վէ օլ մէճհ իլէ պիւթիւն մէմէքէթին էթրա
ֆընա կէօյա պիր ալէվտէն տայրէ չէքիլտի : Վէ միհթէրհանէ
լէր վուրուլուպ , կէճէ սապահատաք պինլէրճէ տէֆա պլէ
էպլէր սէտալարը իշիտիլտի : Սուհասէրէտէ օլան բումար ,
պու աթէշի իպթիտատա կէօրտիւքտէ , տօնանմա վէ օրտույու
թուլթուլմուշ զանն խլէտիլէր . անճագ իսլամըն շաղլըգ վէ
մէսէրրէթ սէտալէրինի իշիթտիքտէ , ֆիթուհաթ ալէմէթի
օլտուղունա շիւպհէլէրի գալմայըպ , ահալի ազիմ գօրգու վէ
խէլէճանը գալպէ կիրիֆթար օլարագ , շէհրին իչինտէ տախի
կէճէ սապահատաք իլիէ էլէյիճն , իլիէ էլէյիճն սէտալէրի վէ
սայիր ֆիղան վէ ֆիրեատ ալաղլարը իշիտիլտի :

Պու ճիւմէ ումումի պիր հիւճիւմ իլէ Սթամպօլուն ալ
նաճաղը հալատիսի մուհասէրէտէ օլան բումարա եաթըրըգ
տա , գալղէրինտէ թէսկին օլան աթէշ ճէսարէթ եէնիտէն

այլ փէնիս , մուսալէ մէկէ հազար օրտուար : Սուհասէրէնին
 իսկոտարի եւտի հաֆթարնտա , օտմանը եալնըզ գալէլէրի
 թօփա թու թուս պէքիլէճէք տէյի քէնտի քէնտիլէրինէ իւմիս
 վիւիւս , պիր համլատա շէհրի պլմայա գալքըշաճագլարնը մէ-
 մուլ իթմէպէր իտի , Հաթտա պու իւմիս իլէ բուժասկէրինին
 փէք շօղու գալէ պէտէնլէրինի թէքք իտիւս իտմէլէրինէ վէ շօ-
 լուգ չօճուգլարնըն եանլարնա չէքիլմիշ իտիլէր : ()ամանլըլար
 պուհու պիր ֆրրաւթ աւտ իտիւս թօփ կիւլէսի իլէ աչըլան
 գալէ շիքաֆլարնա տօլտուրուլան թօփրագ քիւֆէլէրինի իրի
 չէնկէլէր վէ գանձարար իլէ չէքիւս պէրիէ ալորլար : Քէյֆիլթ
 իմրէրաթորա մալիւժ օրտուգտա , մէվգիլէրինի թէքք իտիւս
 էվիլէրինէ չէքիլէն տակէրի չաղըրըպ թէքալր իթաի իսէ անլէր
 տաիի ճէվապ վէրիւս , պիղ վէ չօճուգլարնըլ աճլըզա տայա-
 նամայըզ տէտիլէր , վէ օ կիւհաէն սօղրա պէհէր եէվմ գալէ
 իւղէրինտէ օլան ասկէրէ վէ էվիլէրինէ էթ վէ էքմէք տաղըրը :
 Իտլամըն թէտարիքեւթ վէ շամսթաթընը բուժլար իշիտիւս
 կէօրէրէք , չաչըրըպ մէյուս օրտուգլարը հալտէ , ճինիվիլըլի
 ճիւսթինիանի ճէտարէթտէն տիւշմէյէրէք ճանսիփարանէ չա-
 լըշմաւա վէ շիքաֆլարը թօփրագլա տօլտուրմաւա , վէ շէհրին
 իլ թէրաֆընա միւճէտտէաէն թապէալէր չաթըպ իսէնտէգլէր
 գաղարընտա մէշղուլ իտի : Վէ բուժասկէրինին սէրաւը պու-
 լուհան տմիրալ Սուգտա Սօտարտա նամ քիմէսնէյէ պիր արալըգ
 աւտմ կէօնտէրիւս քէնտինէ պիր քտշ թօփ թէտարիք իթմէ-
 սինի նիաղ իլէտիքտէ , Սօտարտա ճէվապ վէրիւս ճինիվիլըլէրին
 մուհաֆաղա իթտիլի մահալէ թօփ լաղըմ տէյիլ տիր տէտի , վէ
 ճիւսթինիանի տաիի ճէվապ իտիւս բուժլարն պուլուհաւու-
 լը մահալէ թօփ լաղըմ կէլմէգ տէտիքտէ , պու մուխապէրէ-
 տէն սօղրա պիրպիլինի միւթթէհիմ իթմէյէ գալքըշապ , քէյ-
 ֆիլթ նէֆասնիլէթէ գարար վէրէրէք պիրպիլինի կէօնտէօն
 իֆթիրալէր իլէ պէտնամ իթմէյէ գալքըշալար : Վէ պու պապ-
 տէ տաիի թէքքար իմրէրաթորըն միւտաիլէսի լաղըմ կէլիւս ,
 պաղը րիճալըր նիաղըր , վէ վէթան մուխաթարտարնա պիր-
 պիլինէ տիւշմէնին մաղարաթընը միւպէյին իթթարլար իլէ
 հիլ տէյիլէ եիւզտէն օլտուս պիթպիլի իլէ պարըշալորտըր :
 Թէհլէք վէ մուխաթարա ուրաւընա ճիւսթինիանիին Սօ-
 տարտաւան օլան ֆէրքի ինքիտր օրտմաղ բար , մուժայլէյ-
 հին նասիհաթլէրի , հարէքէթի , մէրուլք վէ ճէտարէթի վէ լի-

սան վէ հրփազը իլէ գօրգագլարա ղայրէթ վերմէսի շէջլէ տուրտուն . կէճէ կիւնտիւղ եա կիւլէ իլէ քէնտիսի իալամա հիւճիւմ, եա գրլըճլա չաթըսարազ իալամլն հիւճիւմիւնիւ մէն իտէր իտի : Սուհաֆազալարնա չալըշտղը բումլար քէնտիսի տայիմա էնկէլ վերմէքտէ օրտուղունտան , քէնտիսի պէշ ալթը մէշնուր ճինիվիզ պէշառտէլերի իլէ պէրապէր ֆէվը հլ ատէ մէրալիք վէ խիտլիք կէօսթէրաի . օ գատար քի Սուլթան Սէ հէմմէտ Սումայիլէյհին պունճա մուխաթարա վէ միւշքիւլաթ արասընտա տիլերանէ չալըշտղ ճան ֆէտա իթտիկիսի կէօրտիւք տէ , տիւշմանըն տախի մէրտիսի սէվտիլիտէն , քէշիէ Ղիւս թինեանի պէնիմ թէրաֆրմտա օլայըտը տէյի տրղու իթմիշ . վէ ալթուն վէ կիւմիւշ տախի վատ իլէ մումայիլէյհին ճէլպիսէ տէվամ իլէմիշ իտէ տէ , թօփ վէ թիւֆէնկտէն գօրգամտըղը միսիլու ալթուն փարըլթըսընըն տախի քէնտիսի պիւր թէյսիլի օլմամըշ տըր տէրլէր :

Ընճագ գալէլերի մուհաֆազա իթմէք իշին Ղիւսթինեանի նին իղհար իլէտիի շէճաէթ , վէ իպրաղ իլէտիի ճահա իւ ղայրէթ թօփու պօշա կիթմիշ տիր . նիշին քի գալէլէր էսիլիլէր տէն վէ ղէլգէլտէն գաթէն խարապէ մայիլ օրուպ , մուհառէրէտէն էվէլճէ եանի ագճէ վէ վագըլթ վար իքէն թամիրլերի իհմալ օրունմուշ օրտուղունտան , չար չապըզ վէ լայըզը վէճ իլէ մուհաֆազա հիլէթինէ գօնուլամամըշ ըտըրար . Իպլամ տու կէրի Միթանէյէ եանաշմազտան էվվէլ գալէլէրին թամիրի իքի բում տէսթթունա իհալէ գրլընմըշ ըտը , քի քէնտիլէրինէ թա միր իշին վէրիլէն ագճէի կէօմմիւշ օրտուգլարընտան , մէմլէքէթ ալընտրգտան սօղրա եաղմա էսնասընտա պու խուսուս իւ շին թախսիս օլունան եէթմիշ պին ալթուն թէքմիլէն եէր ալ թընտան պուլունմուշ տուր :

Սուհասէրէտէ օլան բումլարըն էն պէջիւք դուվվէթի թօփ գաբու թէրաֆրնա թէճիւմիւ իթմիշ . վէ իպլամ օրտուսու տախի օ թէրաֆա ղիատէ մէթանէթ վէրմիշ օրտուղունտան , օրատա իմէրաթոր քէնտիսի գօմանտա խտէր իտի . վէ պիւր թէրաֆրնտա միւմայիլէյհ Ղիւսթինեանի , վէ օ պիւր թէրաֆրնտա Ղէնէրալ Տօն Ֆրանչէսքօ վար ըտը : Իտիսնէ գարուսուսու Բաօլօ վէ Միթանիօ Պօհիարտի նտման ճինիվիզ իլի իքի գալտաշ

մուհաֆազա խաիւս խաւամբն հիւճիւմիւնէ կերէի կիպի գարշը
կերտիւէր : Պուշար է վէրտէն օ թէրաֆըն տիվարլարնը քէնտի
մասրաֆըրը իլէ թաւիը խաիւս , շիմտի տէ մուհաֆազաը ի-
չին գան տէօքմէյի կէօղլէրինէ ալարլար , վէ նէրտիվէնլէր իլէ
տիվարը աչմաղա չալըշան իսլամը մէն իթտիլէր : Այրի գաբու-
յու տաիտի ճէսուր թէստոր խարիսթոս իլէ նէմէլի յէան Կը-
րանթ նամ քիմէսնէ մուհաֆազա իլէտիլէր : Ա իման թէրաֆը-
նըն մուհաֆազաը տաիտի Այվան սէրայտան թա Այ Տիմիթրի
քիլիստիսնէ գատար Ռամատան կէլէն գարաինալ Կիտոր նամ
քիմէսնէյէ իհալէ գըրընտը : Պու գարաինալ Դիօրէնչատա օրան
մէճիւս միւճիպինճէ բուճարը Ռամա իլէ պիլլէշտիլմէք իւզը
Աթամպօլա կէլիլչ օլտուղունտան , տահա պէօյիւք գարիաշա-
լըղա վէսիլէ օլմուշուտու , վէ իթթիֆադ հասը խտէմէտիյի
մէմէքէթին սահալիսինի ագճէ վէ ճէսարէթի գուվիլէթիլէ մու-
հաֆազա իթմէյէ չալըշըրը : Այտի գուլէ թէրաֆընըն մու-
հաֆազաը ամիրսլ Նօտարասա իհալէ գըրընմըշ բար : Հասըլը
իւնանտան Այտի գուլէյէ վարանատար էն լազըմը մահալէր ,
Աէնէտիկ Սպաննօլ պալէօղլարը վէ մէճճանէն իմտատէ կէլէն
սպիը էճնէպի ճէնէրալարը մարիֆէթիլէ մուհաֆազա գըրըն-
մապտա խաի , շէօյլէ քի օն իքի գաբունտն եալընըգ իքիսիբուճ
էլինտէ օլուս գուտուրու ճինիվիլի , վէնէտիկլի , սպաննօլ ,
ուսս , իսրվաթ , վէ նէմէլիլէր էլինտէ խաի : Աէ տակէր օլա-
րագ տաիտի բուճտան ալթը պին քիշի , վէ էճնէպիտէն իւչ պին
քիշի վար ըտը : Բարալար վէ բահիպլէր տաիտի տակէրէ գարը-
շարագ , Աէրիւմ ահանըն միւճիպէլիւ թապիլիլէրինի կէգտի-
րիւս ճիւմէյէ իւմիտ վէ ճէսարէթ վէրիլլէր խաի :

Եէհր պու հալտէ իքէն , խաւամ օրտուսունտա կէօնակէօն
արաճիֆլէր գուհուր խաիւս , իթտիանլար վէ մաճարլար բու-
մա եարտըմա կէլիօրլար տէյի ճիւմէսի աղիւմ գօրգույա կիրիֆ-
թար օրտուր . վէ Սատրազսլ խալիլ բաշա կիլլ խտէն բուճարա
տութ օրտուղունտան , վէ մուհասէրէի գալտըրմագ իսթէտի-
յիտէն իհթիմալ տըր պու հալտտիպլէրի տաիտի քէնտիսի նէշը
իթտիլմիլ խաի : Հէր նէ իսէ խաւամ օրտուսու իւչ կիւն գա-
տար պիը հարէքէթ խտէմէյիս , իւչիւնճիւ կիւնիւն աիշամըր
հալա գարարըս հատըղ հիսսպըղ շիմէքլէր չոգըս երտը-

ըրմար տիւշտիւնստէն, պուշու հազ թէրաֆընտան պիր տ
լամէթ վէ զաղապընա պիր նըշանէ առտո իթտիրէրինտէն, թէր
րար ճէսարէթ կէլիպ հիւճիւմէ հազըր օլտուլար, Հաթտա
Սուլթան Սէհէմմէտ տախի բումարըն մէմուլտան խարիճ մու
գալէմէթինի կէօրիւպ, վէ մալըք օլտուգլարը գաւվիլէթան
զիտաէսի վար տրր գըլաա իտէրէք մուհատէրէնին տէվամը պա
պընտա իքի ֆիքիրլի իքէն, ասկէրէն շէվք իւ ճէտարէթինի կէօ
րէրէք եէնիտէն պիր մէճլիւ էմը իթտի, վէ օ մէճլիտէ տախի
խալիլ բաշա միւսալէհէ թէրաֆընը թուլթաու իտէ տէ, գըգ
լար աղտօր վէ Օպընուս վէ թիւրախան փաշալէր մուզալիլինի
խտտաա իթտիրէրինտէն, խալիլ բաշա հիտտէթէնիպ էլ ալ
թընտան բումարա խապէր կէօնտէրէրէք, սիդի կէօրէլիմ աղ
լըղա չօգլուղա պապմայըն էլիտէն մուգալէմէթ իտին տէյի ճէ
սարէթ վէրտի: Պու խուսուս մայիսին օն պէշնէճի բազար կէ
ճէսի վէ ամէնայն պրօղ եօրթուսու կիւնիւ վալի օլտու:

Իթթէսի կիւնիւ Սուլթան Սէհէմմէտ հազըրէթէրի պիզ
զաթ օրտուսուէն գօմանտապընա մուպաշէրէթ իտիւպ, գարա
թէրաֆընտան հիւճիւմ իտէճէք ասկէրի իքի պէօյիք գօլա
պէօլտիւ: վէ տէնիզ թէրաֆընը տախի եէթմիշ գատար գա
րալէլա կէմիսի գաւաթտըլար: Վէ Պէշիքթաշ թէրաֆընտա
օլան տօնանմանըն գուսուրու տախի սէրոյ պաւընուս էնիպ,
օ թէրաֆը տա օնըր մուհատէրէ իլէտիլէր:

Ըլթուն գաբուտա օլան իսլամ օրտուսու գօլա եիւզ պին
նէֆէրտէն միւրէթթէպ իտի: վէ սօլունտա տախի էլի պին
նէֆէրտէն միւրէթթէպ իհթիաթ ասկէրի, վէ արգապընտա
տախի եիւզ պին նէֆէր եէտէկ ասկէրի վար իտի: Սուլթան
Սէհէմմէտ օն պէշ պին նէֆէր սէշմէ եէնիշէրի ասկէրի իլէ
օրթաուա գօմանտա իթմէքաէ իտի: Կիւնէշ պաթտըգտա, եա
նի մայիսին օն ալթընճը կէճէսի պիւթիւն իսլամ օրտուսու,
եէկալիլ վէ եէկզէպան օլարագ ալլա էպէր պաղըրըմադտա, վէ
տէրուսու մէմլէրէթտէ օլան բումար տախի փրէէ էլէնիճէ հազ
ըրշմագտա, վէ մէհատէրիտանէլէր չալընմագտա օլարագ, քիմնէ
նին կէօլիւնէ ույգու կիրմէմիշ իտի: Իմէրաթոր ասկէր զա
պըթաթընը վէ միւթէպէրանը միլէթի հուզուրուսա չազըրըպ
գըսսաճա պիր նութգ իլէտի: Պատէհու Ըյա Սօֆիա բիլիսէ
սինէ կիտիւպ մէզհէպ պօրճարընը քեամիլէն իլֆա իլէտի:
Պիւթիւն սէրայըն մէմուր վէ խատէմէլէրի արգապընա ն կի

ախւսւ պիտի էյամ եալննրդ պրագմտարար , Իմրեքաթար տեօնիս պարգտարնա պագտրդտա , վագթը սալթանաթընտա օրան պիլ ճիւմէ սեփիւլիւլէրինի , տօսթարընը , վէ խատեմէլէրինի պիր եէրտէ կէօրիւպ , իշինիգտէն հանկընը պիլմէյէրէք ինճիթմիշ իսեմ աֆվ իթսին աէյի նիտղ իլէտի իսէ , ճիւմիէտի սէլ կիպի կէօղ եաշը աէօքէրէք պրագտարնա դարանտըրը , Վատէհու իմ բէրաթար աթա պինիւպ , գալէնին եթրաֆընը տալաշը . վէ ըուժ վէ ճինիվիդ ասկերլէրինէ զայրէթ վէ ճէսպրէթ կէթիրմէք իւզըն նատիհաթ վէ նութգ իլէյիպ , հէրքէս վէթանընտ օրան պօրծուհու էտա իլէտին աէյի նիտղ իլէտի : () կէճէ ճիւմիէտի ույումայրպ գալէ պէտէնլէրի վէ գուլէլէր իւզէրին աէ հազըր օլարագ վագթը կէշիրաիլէր :

Սաարհա եագըն հորոզար էօթմէյէ պաշար պաշտմաղ իմ բէրաթար բէնտինէ մախուս օրան թօփ գաբու թէրաֆընա վապ օրու : Իսլամ օրտուսունա տախի Փատիշահ նութգ իլէյիպ , իբի թէրաֆ տախի չաթըշմայա հազըր օլարագ սապու հա պէրէմէքտէ իտիլէր :

19.

Մայիսին 17 ինճի կիւնիւ սլէտապահ եանի շաֆագ սէօքէր սէօքմէղ իբի թէրաֆտան շիտիտ ճէնկէ պաշանտը . անճագ ըուժարը գաֆիլտէն պամագ միւրատիլէ ճէնկ ալամէթի օրան պէօյիւք թօփ աթըրմաոր : Հաթաա ըուժարա պիտտէ եօր զուշուգ վէրիպ գուվլէթտէն տիւլիւրմէք իւզըն Սուլթան Սէհեմմէտ հազրէթլէրի սէշմէ վէ ճէնկեալէր ասկերի կէրիտէ սապայրպ , աճէմի վէ պաշը պօղուգ թագըմընը էօնէ սիւրաիւ վէ էյիլէրի էն սօն հիւճիւմէ սապըտը :

Իբի թէրաֆ տա պիլմ մէրպիք վէ շէճաթ իլէ ճէնկէ տէ վամ իտիւպ չաթըշմապ տա օրուգըրընտան իպթիտա իսլամըն աճէմի ասկերիտէն խալը նուֆուս թէլէֆ օրու : Վիւնէշ տօղաուղա հալաէ , մէմէքէթի սըզըշաբբըպ պօղմագ իւզըն պօղաղընա իփ թագըմըշ պիր քիմսէ միտիլու իսլամ ասկերի ֆըտօպը գալէի սարմըշար ըոր : Հիւճիւմ իտէնլէրին էօր ֆիւլիւ սէապերի , տաուլ , գուրնա վէ պօրու սէսլէրինէ գա ըրշարագ , ճիւմէնին գալպինի թիթրէտիք իտի . էլ հաարը նէ գաաար թապիա վար իսէ ճիւմէթէն թօփըրը աթէշէիւպ հէր թէրաֆտան պիւրաէն , եանի աէնիգտէն վէ գալտտան գու

բէրէ հիւճիւմէ պաշտօնորար : Պու վեճ՝ ին իբի սաաթ շիտ
աէթիէ ճէնկ օրտուգտան սօղոս խալամ աակերի հէնիւզ պիր աւ
տրամ իլէրիւ կէլէմէմիշ խաի : Չափուչար թալին օրւնուպ թօ
փուզ վէ գըպած ին տակերի իլէրիւ սիւրէրէր խաի : Փտաի
շահ քէնախի տախի կեահ թալթիֆ վէ կեահ ղաղապ ին աւ
կերի թէշվիք խաիւպ իլէրիւ սիւրմէքտէ , պիշարէլէրին իւղէ
րինէ գալէտէն եալմուր կիպի թաշ վէ աթէշ եաղարուր : քի
սէլ կիպի ապրպ աէնիզէ գատար վապ օրւրտու : Տիփարա չըգ
մապ իշին գաւրուլան հատարզ հիասպօրզ նէրոփվէնլէր եա բար
չալանըպ եա տա աթէշտէ եանարար : իբի թէրաֆտան աթըլան
թօփլարին կիւլէլէրի պիւպիքինէ չաթըպ բարալանրուր : վէ
պիւլթիւն մէմլէքէթին իւթիւնիւ գաթը պարութ տիւմանը
գարլամը ըր : թէօֆիլ Բալէպըկ վէ Տիմէթրիուս Գանթա
քիւզէն նաման ճէնէրալէր օրտուգարր մահալէ պիր վեճ՝ ին
խալամը եանաշարմարար : վէ իմէրաթըր աթ իւզէրինտէ
էօթէյէ պէրիւյէ սէյիրուիւպ քէլամ վէ հարէքէթիլէ տակերէ
ղայրէթ վէ ճէսարէթ վէրմէքտէ օրտուղու հարտէ : եանընտա
օլան Ղիւսթինեանի վուրուլուպ գօրւնտան եարէլէնաի : մու
մալիլէհ պու հալէ կիրիֆթար օրտուգտա , պէն հէման կէմիյի
կիտէյիմ եարէմի տարորրայըմ , սէն պիրազ տահա տայան տէյի
իմէրաթըրու ալաաթարապ կիթմէտէ , իմէրաթըր իշի չա
գըպ , ալը գօյմապ իշին պին նիազ պին ըէճա իթաի իսէ տէ
չարէ օլմար : Ալէ նէրէտէն եօլ պուրուպ կէմիէ կիտէճէքսին
տէյի սիւալ իթաիքտէ , խալամ օրտուտու եէօսթէրիւպ , ալ
լահըն էմրի ին պուրարրն աջարըր էօլտան կիտէրիմ տէյէրէք
ճէնկտէն չէքիլոի : վէ գալըպ Ալալթա թէրաֆընա աղիմէթ
իլէտի : Իշթէ Ղիւսթինեանինին պու նամէրուլէք հարէքէթի ,
կէշմիշ չան ու չէօհրէթինի գարարուրպ , քէնաիլի պէտնամ է
աիճի պիր էսէրը էպէտի օրտու :

Լէնիչէրիլէրտէն Հասան Ուլուպատ իմինտէ տէվ կիպի
պիր առամ արգասընտան օթուզ գատար պապա իյիտ , սօլ էլ
լէրիլէ գալգանլարընը պաշարընը իւթիւնէ թութուպ , վէ
սաղ էլլէրինտէ չըպըտ գըրըճըր ին գալէ աուվարընա հիւ
ճիւմ իլէտիլէր : մուհասէրէտէ օլան բուվար օգ վէ թաշ ին
պուրարք գօլարաուրգտա , Հասան ին պէրապէր օն սէքիլ եէ
նիչէրի նէրոփվէնլէրտէն օշաղը եուվարլանուրար : վէ Հասա
նըն պաշընա պիր թաշ ըաթ կէլիւպ գանա միւլէմիւ եէրէ

տիւշեր : վէ այաղա գաղղմաւոր միւմբին զլամետորդնոսն , ետորը
պէլի իւղէրինէ տաւրու պաղգան կինէ պաղը իւղէրինոսն զա-
րապ հէմէհրիւնէրինէ զայրէթ վէ ճհաարէթ վէրիւր : Թաքի եօ-
գարտան աթրան թաշար իւէ գաղգան էլինսէն ֆրլայրպ վի-
ճուտի թաշ վէ օգ ալթընտա կէօմիւլիւր :

Իշթէ պաղըճա իսլամին հիւճիւմիւնէ հէտէֆ օլան թօփ
գաբու թէրաֆը ֆէվը էլ աաէ մէրալը վէ շէճաաթլէ պու-
վէճհ իւէ մուհաֆաղա գրլընտըը հալտէ , իսլամլէր էօթէտէ
()տուն գաբուտան մէմէքէթին տէրուկինէ տուխուլ իյէմիշ
իտիլէր : Իշթէտէն պէրիւ , տիւշմէն պու գաբուտան կիրէճէք
տէյու պիր հալաաիս օլտուղուհաան , պու գաբու գաբանըպ
էօրիւլիւշ իտի : Իշլամըը իմէրաթոր գաբույու աշարըրպ ,
իսլամ օրատան կիրալիի հալտէ իւղէրլէրինէ հիւճիւմ իտիւպ
աօղրամապ միւրաաիլլէ կիլիտէ տակէր պէրլէթմիշ իտի : Իշի
գաաաար եէնիշէրի պու գաբույու զօրլայրպ վէ իշէրի կիրիպ ,
մուհաաէրէտէ օլան բումլարըն արգաաղնտան տաիի հիւճիւմ
իթաիլլէր իտէ , լիմանտան աօղրու մէմէքէթ ալընտը հէր քէս
ճանընըն սէրամէթինէ պաղսըն տէյի պիր տէս տիր գօբուու .
իմէրաթօրուն էթրաֆընտա պուլուհան ճիւնիլիլ վէ վէնէտիլի-
լի ճէնէրաղար վէ տակէրլէրի իւմիտլէրինի գաթ իտէրէք ճան-
սիբարանէ չաթըմապտա պուլուհաաուլար իտէ տէ , իսլամ կիւ-
րուհի հէր թէրաֆաան տէլ կիպի մէմէքէթէ տուխուլ իթմիշ
օլտուղըրընտան , արթըգ գաբըը կէրլէնին պէյհիւտէ օլտու-
ղունու իմէրաթօր էյիտէն աղնայրպ , վէ պուհաան պէօյլէ
եաշամաղտան իտէ արթըգ էօլմէյէ բաղըյրմ տէյի չաղըրըպ , վէ
էթրաֆընտա օլանըրըն ճիւմիէսի պիրէր թէրաֆա գաշըպ քէն-
տիսինին եաղընըպ գաղտըրըն կէօրաիւքտէ , գաղտէրէ պաղ էյիպ
աօղրու տիւշմանըն գուճաղընտ սէյիրթաի : Ել ֆիղան ու ֆիր-
եաա իտէրէք , պաղըն քէսէճէք պիր խրիսթիան տա մը եօգ
տուր տէյի չաղըրմաաա , իբի եէնիշէրի գըլըճլէ իւղէրինէ հիւ-
ճիւմ իտիւպ , պիրի եիւղիւնտէն վէ պիրի տաիի էնքսէսինտէն
վուրուպ էօրիւրտիւլէր : Իշթէ պու վէճհ իւէ Բաղնուլի սիւ-
սիլէսինտէն եէտինճի , վէ բումլարըն ոսն իմէրաթօրու Գօս
թանթին Տրաղղէս , Գօսթանթանիէնին մուհաֆաղաար պու
պընտա ճանընը ֆէտա իտիւպ , թէպաաար վէ տիւշմէնի լէշէ-
րինին արաաընտա սօգապտա պրաղըրըր : Իսլամար Սիլիվի գա-
բուտանտան վէ տըյիր մահաղըրտէն քէսրէթլէ հիւճիւմ իւ

տիւղ վէ տէրունու մէմլէքէ թաէ էլ ի պիւտէն զիտաէ բուժ
ասկէրի մէմուլ ի թաիքլէրիտէն, էօնլէրիտէն քաջանորրն
քետֆֆէտիսի թու թուալ գրլըճտան կէչիտիլէր :

Վէ պու վէճճ իլէ իքի պին նէֆէր թէլէֆ օլտուգտա, ու
գաղլորտա իսլամա գաղըր կէլէճէք բիմնէ գաղմաղը քի բուժ
լարն նէ մէրթէպէ գուտրէթ վէ թագլէթսիլ օլտուգլարլիս
պու խուտուս տաիսի պիր պէջիւք խալաթ տըր :

Իսլամ կիւրուհի Մթամպօրա կիւրէր կիրմէզ եաղմա վէ չա
փուլ պաշայրալ, կէրէք թամահլարլիտան վէ կէրէք շէհվէթլէ
րիտէն տէլի գանլու գրղ վէ օղլան սրալ մացարագ ճիւմլէսի
զէնճիրպէնա եհօիր ի թմէք իսթէտիլէր : Պու իւք հիւճիւմնէ
բուժար օլ մէրթէպէ շաշըմը իտիլէր քի, գօրգուլարլիտան
թիթրէլիս սիլահլար էլլէրիտէն տիւ շիւն . վէ պիր վէճճ իլէ
մա խալիֆէթ ի թմէլէրէք թէպլմ օլտուլար : Տէրունու մէմլէ
քէթտէ իսլամտան եաղմըլ իքի իւշ քիլի թէլէֆ օլտուղու ,
պու խուտուս տալէսի պիր խալաթ տըր :

Շէհրտէ կիթաիքճէ իսլամ կիւրուհի չօղլարլիտա , լիման
թէրաֆը հէնալ արնմամը վէ էմիլնէ օլտուղունտան ահալի
պիրտէն պիրէ օ թէրաֆա եիւրիւլիւշ ի թմի : Վէ օ թէրաֆ
տան տուխուլ խալէն իսլամէր զայլ թագ օլտուգլարլիտան ճիւմ
լէսի թէլէֆ օլտուլար . վէ օլ վէճճ իլէ ահալի գաբուլարը տ
ջըգ սիւլտուղունտան , չօղլարը լիմանտա պուլունան էֆ
րէնճ կէմիլէրիսէ գաղըլ սըղընտըլար վէ ճանլարընը գուրթար
տըլար : Գարուճուլար պու գալապաղըլ կէօրիւպ , վէ միւ
րաւարը թագլմ թագլմ գալմաղ օլտուղունտա աղմաղլա
լընտան , չիւքի իլլէրիտէն, իսլամլար կիւրուհի իլլէ Մթամպօրա
օրթաղընա , եանի շիմաիքի տթ մէյտանընա գաւար կիրաիքտէն
աղըրա մէլաքէլէր մարիֆէթիլլէ տէֆ օլաճագլար տէլի պիր ի թիւ
գաթլէրի օլտուղունտան , պունա ինանըլ վէ ահալիլ պէյհիւտէ
եհրտէ գաղըրըլ աղլմլէրմէք իւղըլ գաբուլարը քիթլէիւպ
անահթարըլար տաիսի գալէ տիվաղլարընը իւղլէրիտէն տէնիլէ
աթտըլար : Գաբուլարա հիւճիւմ իտէն ահալի պու վէճճ իլէ
գաբուլարըն գաբաճտըլընը կէօրտիւքտէ , չօղը գ չօճուգ կէնճ
վէ իհթիտը ճիւմլէսի պիրտէն ֆիղան վէ ֆիլէաու վէ քէմաղ
մէյուսիլէթ վէ շիթաղ իլէ տէօնիւպ լէյա Սօֆիա նամ ուլու
քիլիսէ տէրունիսի տօղլաղ գաբուլարընը գաբաւարըլ :

Իլլիւպէ պէլմ օլտուղունտա :

ՍԵՆԵ 1.
ՄԱՅԻՍ 1.

(1 8 5 3)

ՃԻԼՏ 7.
ՄԱՅԻՍ 1.

ՎԵՓԵԹԻՐ

ՍՈՒԼԹԱՆԸ ԱԼԻԵԹԻԻՇԸՆ

ՄԱՏԵՐԸ ՇԱՀՆՇԱՇԱՇԸ ՃԻՀԱՆ

ՍՈՒՎԹԱՆ ԼՊՏԻՎ, ՄԷՃԻՏ ԻՆՆ

ԷՓԵՆՏԻՄԻՉ ՀԱՋՐԵԹԼԵՐԻ

ՃԵՆԱԳԸ ԲԱԳՈՒԼԸ ալէմն, պէնի ատէմի թիւ
բապտէն իաղգ իտիւպ հայաթը էպէտի պախշ իլէ
բալգէի ճէննէթէ վազ, վէ սաաաթէթը սէրմէտիէ իլէ

միւշէրբէֆ իլէմիշքէն , թէնպիհաթը իլահյէսինէ ի-
թաէթ իթմէտիկի էճիլտէն ապու իւլ պէշէրի ճէն-
նէթը Նաինտէն թարտ վէ իխրաճ իլէտիքտէ , բույի
զէմինտէ օլան քեաֆֆէի մախլուգաթ լանէթ ուլլահ
թահթընտա գալարագ պէնի ինսան տախի մէվթ վէ
էմրադ վէ սայիր պի հատտ վէ պի շումար աֆաթը
ֆէլէքիէյէ կիրիֆթար օլարագ , եէր եիւզիւնտէ
հուզուր վէ սաատէթի սէլպ , վէ բահէթը էպէտի-
յէսի միւճէրէտ ախրէթէ միւնհասըր օլտուղունտան
պու ճիհանը ֆանիտէ պիր մէսէրրէթէ պին ճէֆա
թէագիւպ իթտիկի հէզար էմալիլէ թէճրիւպէ
կիւզարը ալէմ վէ ալէմիան օլտուղու միսիլու օն պէշ
սէնէտէն պէրիւ ճիւմէմիզ իլթաֆ վէ մէքեարիմի ի-
լահյէնին էճէլլ իւ էզէմինէ մինդայրը լիագէ նայիլ
օլուպ , աֆիթապը ճիհանթապ միսալի պիր Փատի-
շահը մուազզամ , վէ պէտէր մահ նազիբի պիր վալի-
տէի միւքէրրէմէ սայէլէրինտէ , սաատէթը տիւնեէ-
վիյէ իլէ քէսպ սէֆայը խաթըր իթմէքտէ օլտուղու
մուզ հալտէ , պու նիմէթը ճէլիլէի սէմալիէյի չէշմը
ֆէլէք պիզէրէ չօգ կէօրիւպ , սէրթաճը մուպահա-
թըմըզ , ճայը բէնահիւ իսթինատըմըզ , պի քէսիւ-
ֆուգարէկեանէ տէսթկիրի իմոատրէսիմիզ , իհսան
ու ինայէթ վէ ոսարը խայրաթը իլէ գըւպը խաս
վէ ավառի ճէլպ խոէն , վէ բահմ ու շէֆէթի իլէ
ճիհանի հայրան իլէյէն , վէլինիմէթը ալէմգըմէթի-
միզ մէհտի մուալայը սալթանաթ Նֆէնտիմիզ հազ-
րէթլէրինի բէնչէի մէվթը գալիմ ճիւմէմիզն էլին-
տէն ալարագ , էն էտնա գուլունուն խաթըրնը գըր-
մայան շէվքէթիւ գուտրէթիւ Փատիշահրմիզ է-
ֆէնտիմիզ հալրէթլէրինին գալպը շահանէլէրինի խու-

նուր էլէմ վէ քէտէրլէ մէշխուրն վէ ալէմ իլէ պէրա պէր ճիւմլէմիդն հիւզն իւ մաթէմէ կիրիֆթար իտէրէք, ճիհանը կէօզլւմիւզէ գարէ վէ գալպիմիդն բարէ բարէ, վէ հայաթը տիւնեայը պունտան պէօլէ ազապ ու միհնէթ իյլէմիշ օլտուզու էճիլտէն, կէօզ լէրիմիդտէ եաշ, վէ աղլամայան թաշ պիլէ գալմամըշ իտէ տէ, իրատէի իլահիյէյէ թէվէքքիււ վէ թէսիւմիէթտէն պաշգա չարէմիզ գալմայոււպ, հէման ճէնապը գատըրը ալէլըթլագ թաալա հազըէթլէրի պիլ ճիւմլէ շահպատէկեան վէ սէլաթիյնի ճիվանպաթան հազըաթընը շէվքէթմուււպ գուտրէթ նիսապ էֆէն տիմիզ հազըէթլէրինէ վէ զաթը ֆէրիշթէ սըֆաթը միւլիւքեանէլէրինի տաթի պիթմէզ վէ թիւքէնմէզ էօմը վէ իգպալ իլէ պիզլէրէ վէ ճիհանէ պազըշասըն ատիյէի խայրիէսի զիյվէրը զէպանը ուպուտիէթիմիզ օլարագ մէրթէպէի թէսէլլիտէն պիրոււն օլան պու վագանայը միւէլէմէ պալայը մէճմաամըզտա տաթի քէշիտէ սիլքի սութուր գըլընմըշ տըր :

Սահը նիսանըն եիրմինճի բազար էրթէսի կիւնիւ միւշարալէյհա էֆէնտիմիզ հազըէթլէրինին ճէնազէի միւհթէրէմէլէրինին տէֆնի ալայը իճրա օլունոււպ, պիլ ճիւմլէ վիւքէլայը ֆաթխամ, վէ իւլէմայը քէրամ, վէ մէմուրինի պէնամ հազըաթը փիշըէվ օլարագ, ասաքիրի նիզամիյէ շահանէ թապուրլարը իքի թէրաֆլու սաֆ պէսթէի սէլամ օլտուգլարը հալտէ ալայը վալա իլէ եիւզլէրճէ պին ճէմիէթ արասընտան կէշիւրիլէրէք ֆիրտէվա աշեան Սուլթան Սահմուտ խան հազըէթլէրինին թիւրպէի շէրիֆլէրի տէրու նինէ րէսմ այինի իալամիյէ իւզըն տէֆն օլունմուշ

ԹԻՎ ՂԻՇԱԹԻՐ, ՍԵՆՏՅԵՐ

Նիսան 5. Սէճլիսի վալա ազատնտան Հասիպ փաշա, Օւրպիսանէի ամիրէ վէ խազնէի խասսա նազըրը .

Վէ խազնէի խասսա նազըրը սապրգ Շէֆիք պէյ մէճլիսի վալա ազատը .

Նիսան 8. Իւսքիւպ էյալէթի տէֆթէրտարը Լսատ էֆէն տի Վիտին էյալէթի տէֆթէրտարը .

Վէ Վիտին էյալէթի տէֆթէրտարը սապրգ Խպրահիմ պէյ Պազտատ տէֆթէրտարը .

Նիսան 24. Թօփիսանէի ամիրէ միւշերի Նամըգ փաշա ու մուրու թիճարէթ նազըրը .

Վէ ումուրու թիճարէթ նազըրը սապրգ Յէթհի փաշա Թօփիսանէի ամիրէ միւշերի .

Վէ Սիլիսթրէ վալիսի Սայիտ փաշա Սէլանիք վալիսի նասպ ու թային պուլյուլմուշ տուրլար .

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԻՐ, ՏԱԽԻԼ ԻՅԵ

Տուսիա տէվլէթի ճանխալինտէն պէօյիւք էլէիլէք փայէսի իւրէ ասիթանէյէ կէօնտէրիլէն բրէնս Սէնչըլօֆ ճէնապլէրինին հին վիրուտինտէն պու տնէ կէլէնէտէք, տէվլէթը ալիէնին մէշըլուլիէթը փօլիթիգիլէսի չօղալըպ, պապը ալիտէ սրգճա մէճլիսիք, վէ պէօյիւք տէվլէթէր էլէիլէրի իլէ միւքեալէ մէլէր նօգսան օլմայուպ, կէրէք Տուսիատէն վէ կէրէք Խնկիլթէրրաւ տան տալիի ֆէվք էլ ատէ թաթարլար կէլէրէք, պիրպիրինի թէագըպէն վէ միւճէտտէտէն թալիմաթ կէթիրմէքտէ պուլունտուգլաքնտան, քէյֆիէթ խալգա պիր զայլէ վէրիւպ, միւգթէզայը փօլիթիգա պէյն էլ տէվլէթէն տէրտէսթը միւզաքէրէ օլան խուսուսաթ էսրար թուլթուլմագտա իսէ տէ, եագընտա պիր հիւսնիւ նէթիճէ պուլաճաղը պաղը տէլայիլ իլէ աղնաշըլմըշ օլուպ, խուսուսա քէտֆէի տուէլը Լարսբա նըն շու արալըգտա էմըլ առայիշ վէ միւսալէհէյէ օլան մէյլ ու րազպէթլէրինտէն տալիի մէմուլ օլունտուղունտան, հինի իի-

Թամրնտա Թաֆսիրաթը մէճմաամբղա տախի տէրճ օլունարագ Թաֆսիր իւ պէյան գըլընաճագ տըր :

— Պունտան էվէլքի մէճմաալէրաէ զիքրի կէչէն Գարա տաղ մուհարէպէսի, էչգիանըն մազուպիէթի իլէ հիւսնիւ խիթամէ վասլ օլմուշ օլտուղունտան, գարատան մուհաաէրէ իտէն առ պքրի նիզամիյէի շահանէնին կերիւյէ չէքիլտիկի միսիլ իւ, տէ նիզտէն ապլօգա իտէն Տօնանմայը Հիւմայունուն օ սուլարտա պուլունմասընա հաճէթ գալմատըղընտան, ագ տէնիզտէ քեալին առալար արապընա ափտէթինէ էմր ու ֆէրման պույրուլուպ, ապլօգանըն գալտըրըմըշ օլտուղու տախի րէսմի միւզէք քէրաթ իլէ Լըլիլէր Թէրաֆլարընա տախի քէյֆիէթ իլան օլունմուշտուր :

— Սէմալքի Օսմանիէ իլէ Լունան հիւքիւմէթի պէնինտէ էօթէտէն պէրու հուտուտճա պագը մուարաղա օլուպ, պու էս նատէ Թէրաֆէյնին էհալիսի պիրպիրինին միւլքիւնէ Թէճալիւզ իթմիշ օլտուղունտան, կէրէք Տէվէթը Ալլիէ վէ կէրէք Լունան հիւքիւմէթի Թէրաֆընտան Հուտուտա ապէր կէօն տէրիլիւպ, միւճիսի միւնապաա օլան քէյֆիէթ տախի պապը ալ իլէ Լունան Սէֆիրի Սէթագսա պէյնինտէ տէրտէսթը միւզաքէրէ պուլունմուշտուր :

— Հալթան էյալէթի արէպլէրինին Տէվէթը Ալլիէ ալէյհինէ զօրպա գալգսըգլարը, վէ կէչէն սէնէ իւզէրլէրինէ ասաքիրի շահանէ սէվգ օլունմուշ իսէ տէ մէվսիմի գըշ իւստէ կէլտիյինտէն Թէվգիֆ գըլընսըղը պունտան էվէլքի մէճմաալարտա Թարիֆ իւ պէյան գըլընմըշ ըտը : Պու տէֆա Արապիստան օրտուսու միւշիրի Սէհէմմէտ Սասըֆ փաշա մէրքէզը մէմուրիէթինէ վասլ օլարագ սէֆէր Թէտարիքէաթընը տախի Թէքմիլ իթմիշ օլմաղ իլէ, էագընտա էչգըյա մէզպուրէնին իւզէրինէ Թէքրար ասաքիրի շահանէ սէվգ օլունաճաղը իշիտիլմիշ տիր :

— Սըսըրտան կէլէն հափատիսաթէ նաղարէն պէլտէյը մէգ պուրէ քէմալը ասայիշ վէ իսթիրահէթ իւզլէ օլուպ, քէսրէթը Թիճարէթ վագի օլմագտա, վէ Թիմուր էօլ տախի քէմալ իգտամ վէ սիւրաթ իլէ ինշա գըլընմագտա օլտուղունտան, էա գընտա նըսֆընտան զիատէսի իշէյէճէք օլտուղու իսթիսպար գըլընմըշ տըր :

— Պուղտան պէյի Բրէնս Լիգա ճէնապլէրի պիր միւտէթճիք նամիզաճ օլուպ, պէր վէճհը Թիմար մագարըր հիւքիւմէթինտէն

չորքույ հաւատար մահալէրէ աղիմէթ վէ ավտէթ իթմիշ օրտու զու մուգատտէմա իշար օլունմուշուտու : Իրէնար մումայիլէյ հին պու վէճ՝ իլէ ուզագլանմասընը երպպը ֆէսատ այնը ֆրսաթ ատա իտերէք պիր իսթիլալ թէտարիք իթմիշէր իսէ տէ , մէմուրինին սէմէրէի տըգգաթ վէ իգտամիլէ պասարըլը , համա օլուն պու թէրաֆտան պիր զայլէ հասըլ օլմա մըշ արը :

— Սթիլէվէֆա տէվէթիւ իսմէթիւ Վալիտէ Սուլթան ալիէթիւլլան էֆէնտիմիզին ասարը ճէլիէի խայրիէլէրի հատտ վէ հիսապէ կէլմէզ իսէ տէ , Լէնի պաղէ սէմթինտէ իսնա վէ էհէա իլէտիկի խասթախանէ վէ զուրապախանէ , վէ Ֆազըլ փաշա գուրպինտէ իսնա իլէտիկի մէքթէպը ճէտիտ , վէ Տօլ մա պաղէ բիշկէահընտա ճամիի քէպիր վէ սայիր էպնիէի խայրիէլէր , խասսէթէն զիբը ու պէյանի միւքթէզայը շիւքրանիէթ տէն պուլունմուշ տուր :

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԻ ԷՃՆԷՊԻՅԷ

ԻՆԿԻԼԻԶ ԳՐԱԼԷՆԱՍՐ Վ ԻԿԹՕՐԻԱ Ճէնապլէրի նին պիր երբէք էվատը տիւնեայա կէլմիշ օլուպ , վաֆթիզի էս նասընտա իսմի պէյան օլունաճագ տըր :

— Ինկիլթէրրա տէվէթինին գուվլէի պահրիէսի հէր տէվէթտէն զիատէ իսէ տէ , էէրլի պահրիէ ասկէրի վէ կէմիճիլէրի օլմայուպ , հէր սէնէ լուզումի մըգտար շէյ թիւճճար կէմիճիլէրինտէն վէ իսթէքլի օլանիլէրտէն եալընըզ իւչէր սէնէ իւչին թէտարիք օլունա կէլտիլի մալիւմ տիւր : Պու տէֆա խուսուսու մէզպուրէ էէնիտէն պիր նիզամ վէրիլիւպ , օն սէնէ իւչին էէրլի կէմիճի ասկէրի ալընմասընա , վէ տայիմ պիր տօնան մա հազըր պուլունմասընա գարար վէրիլտիլ ինկիլիզ զապէթալէրինտէ մուհարէր տիր :

— Ինկիլիզ տէվէթի , քէնտի ահալիսինէ սէքիզ եիւզ միլիոն լիրա պօրճըլ օլուպ , պու գատար ագճէի տիւնեատա սիր մա հալէ թէրաքիւմ իթտիրմէք մուհալ գապիլինտէն օլմալ իլէ , տէվէթը մէզքիւրէ տախի պունու էտա իտէմէյէճէկի աշիքեար իսէ տէ , քէսէսինէ այտա ալթմըշ փարա ֆայիզ վէրմէքտէ օլ

տուղուհւոտան, հէր քէս մէ մնուն օլուպ ինկիլթէրրատա պու
պօրձ քեհատլարընը քեհար վերէրէք պիրպիրինտէն գաբըշորգ-
լարը մալիւմ տիւր : Ինկիլթ տէ վէթի պու տէ ֆա պիր մըգտա-
րընըն ֆայիզինի գըրգ պէշ փարայէ էնտիրմիշ իքէն եինէ հէր
քէս գապուլ խոիւպ, փարալարընը կէրիյէ ալմայարագ պու
ֆայիզէ իշէթմէյէ րազը օլմուշտուրլար : Ինկիլթէրրատա ագ-
ճէնին չօգլուղու վէ էմնիէթին զիատէլիկի պու խուսուս իլէ
տախի պէյան օլուհուր :

— Ինկիլթին էն միւթէպէր թիւճճարլէրի վէ սերմայէ սա-
հիպլէրի Նիւքեասթըլ պէլտէսինտէ պիր մէճլիս խոիւպ, Տէվ
լէթը ալիյէնին թէմամիէթ վէ իսթիգլալիէթինէ խալէլ վէ
սէքթէ կէլլմէսի իշին ինկիլթ տէ վէթինին տըգգաթ վէ իհ-
թիմամ խլէմէսի պա մազպաթա թէրաֆլէրինտէն նիազ վէ իս-
թիտա օլուհուլ, վէ պաշ վէքիլ Լօրա Ղօն Բըսէլ տախի մու-
թապըգ ճէվապ վէրիւպ, տէվլէթը ալիյէնին թէմամիէթ վէ
իսթիգլալիէթինէ տօգուհուլմամազ օլտուղուհու քօլիթիգատէլա-
լէթիլէ թասրիհ վէ ճիւմլէսինի օլ պապտէ թէմին խլէմիշ տիր :

— Հինտիստանտէ վէ պահրը միւհիթտէ քեային ինկիլթէր-
րա տէվլէթինին սայըր ատալէրինտէ քէմալը ասայիշ վէ իսթի-
րահէթ վազի օլուպ, Պիրման ճէնկինտէն տախի հէնիւզ պիր
եէնի իսպէր ալընամամըշ տըր :

ՖՐԱՆՍԱ : Պիր մահ զարֆընտա Ֆրանտատան շայանը իս-
թիմա ճէսիմ պիր հավատիս զուհուր իթմէմիշ օլուպ, օլան
պաշլըճա հավատիսլէր պէօյիւք Նաբօլէոնուն վէֆաթը վազ-
թընտա քէնտի էլի իլէ եազարըզ վասիլէթնամէսինին ինկիլթէր-
րա տէվլէթինտէն իսթէնիլիւպ, Փարիսէ կէթիթիլտիկի, վէ
մուշարիլէյհ Նաբօլէոնուն ճէնազէսինին ալայ իլէ Լիվալէ քի-
լիսէսինէ նազլ օլուհուլ, օրատա միւճէտտէտէն ինշա օլուհան
մէզարկեահէ տէֆն օլուհմասը, վէ Իմբէրաթորիչանըն համիլէ
օլմասը, վէ Իմբէրաթոր իլէ պէրապէր պիր գաշ կիւն էյալէթ-
լէրի տօլաշմայա չըդ տըգլարը վէ պիր գաշ Փիսգոփոսուն Վա-
տինալ օլմասը, վէ Լօնտրա թիւճճարլէրի վէքիլլէրինին հու-
ղուրու Իմբէրաթորիյէ տուխուլլէրի խապէրլէրինտէն իպա-
րէթ տիր :

ԱՒՍԹՐԻԱ : Էսթրիա Իմբէրաթորու Ֆրանսուա Ժօզէֆ

ճէնապէրի, եազընտա թորիէսթէ վէ Վէնէտիկ վէ Վէրոնա
թէրաֆլէրինի զիարէթ իտէճէք տիր :

— Իթալիասա պուլունան ճէնէրալ Բատէզբինին թէպօիլ
գըրնաճաղը չօգտան պէրիւ միւթէվաթըր իտէ տէ, պու տէֆա
ճէնէրալը մումայիլէյն խասթա օլտուղունտան եէրինէ սէրիան
պիր ախէրինին նասպ օլունաճաղը իշիտիլմիշ տիր :

— Կէչէնտէ վագի օլան Իթալիա Յըթրէթինտէն աօլայր Իթա
լիատան չըգըպ տիեարը էճնէպիէյէ կիտէնլէր իւչ մահ զար
ֆընտա մէմէքէթլէրինէ տվտէթ իթմէտիքլէրի հալտէ, մալլէ
րի միրիէ զապթ օլունաճաղը կէչէնտէ իշար օլունմուշուտու.
պու խուսուտա Իսկիլիզ վէ Սարտէնեա տէվէթլէրի գարշը կէ
լիւպ Լէսթրիա տէվէթիլէ միւքեալէմէյէ մուպաշիթլէ իլլէ
միշէր իտէ տէ Սարտէնեա էլլիսի մուվաֆըգ ճէվապ ալամա
տըզընտան սէֆարէթինի թէրք իլէ թուրին պէլտէսինէ ալտէթ
իլլէմիշ վէ օլ վէճհ իլէ եէնի պաշտան պէյն էլ տէվէթէյն պէ
րուտէթ հասըլ օլմուշուտու :

— Թիճարէթ վէ մալիէ նազըրը Պաւմկարթնէր նամ քիմէս
նէ աղ օլունուպ ումուրու մալիէյէ Բայլքէֆր, վէ ումուրու
թիճարէթէ Կէրինկը նամ քիմէսնէ նազըր նասպ օլունմուշուտու :

ԲՐՈՒՍԻԱ : Բուսիա իմէրաթորու եազընտա Բրուսիա գը
րալնա վիզիթա վէրէճէք օլտուղունտան թէտարիքեաթըր լա
ղմէ իճրա օլունմուշուտու :

— Լէսթրիա տէվէթի իլլէ Բրուսիա տէվէթի պէյնինտէ
թուլ միւտէթտէն պէրիւ տէրտէսթը միւզաքէրէ պուլունան
թիճարէթ ահանամէսի պու տէֆա ըէսիտէի հիւսնիւ խիթամ
օլարագ տէվէթէյն թէրաֆընտան թաստիգ գըրնմիշ տիր :

— Բրուսիա տէվէթինին բայիթահտը օլան Պէրլին շէ հրին
տէ, մուախիտարէն պաղը ստարը իլթիլալ միւշահտէ օլուն
մուշ իտէ տէ, զապթիէ նազըրընըն տըգգաթ վէ ինթիմամը
իլլէ ֆէսատ պաշէրի էլլէ կէչիւպ մահպուս օլարագ ասպիլ
ամմէյէ պիր մազարրաթ հասըլ օլունմամըշ տիր :

ՆԱԲՕԼԻ : Բէզալէք Նաբօլտէ տախի պաղը ֆէսատ վէ
իլթիլալ ալամէթլէրի կէօրիւնմիւշ, վէ պիր գաշ քիշի էօլ
միւշ վէ սագաթլանմըշ իտէ տէ, մինատիպ վագթտա թէտա
պիրի մագուլէ իսթիմալ օլունարագ էօթէսինտէն պէրիւ կէ

կիրիֆթ խտերէք տիրէյէ պաղլամըշլար, վէ կէ միծիլէրին եաթ տըլը անպարըն գաբաղընը գաբայըպ քիլիտլէտիքտէն սողրա գաբտանըն օտասընա կիրէրէք քէնտիսինի էօլտիււրմիււշլէր, վէ միսաֆիրի օլան տիկէր պիր գաբտանը ետրէլէյիպ, մէվճուտ ագճէ վէ զլնգըմէթ էշէտեը ալարագ ֆիրար իթմիշլէր իսէ տէ էրթէսի կիւնիւ պապը զապթիէնին ճասուլէրի պիր իքիսինի էլէ կէշիրմիշ օլմաղլէ պէր վէճհը իսթինթագ մահպուսա վաղ օլունմուշլար տըր :

— Սիւրբէի հիւմայիւն էմանէթի մահը ՚էճէպին օն իրին ճի կիւնիւ էմսալինէ թաթպիգ ալայ իլէ պագչէ գաբուսուճտան վաբօր իլէ ՚Լսկիւտարէ նագլ պույրուլմուշ տուր :

— Թուճա նիհրի իլէ Վ իէնա ճանիպինտէն ՚Եիթանէյէ կէլ մէքտէ օլան ՚Էմէշ վաբօրլարընա պու տէֆա միւճէտտէտէն պիր նիգամ վէրիլիւպ պէօյիւք վէ գուվիլէթիւ վաբօրլար ինշա օլունարագ Վ իէնատէն ՚Եիթանէյէ եէտի կիւն զարֆընտա կէլիպ, սօգուզ կիւն զարֆընտա ՚Եիթանէտէն Վ իէնայէ կիտէ ճէքլէրի մախսուսէն իլան օլունմուշ տուր, սօղրուսու պու գատար չաբուզըլըն պու անէտէք էմսալի օլմայուպ, պու թարիգլէ Փարիս վէ Սնորստան սօգուզ վէ օն կիւն զարֆընտա խապէր ալընաճագ օլտուղունտան աղիմ թէշէքքիւր իտէ ճէք շէյ տիր :

— Հէր ՚Կապսիւլա եօրթուլարընտա ՚Կուտու շէրիֆտէ ուլու քիլիսատէ պէյհուտէ պէհանէլէր իլէ նիգա վէ մարագա օլարագ, էքսէրիա աղ չօգ գան տախի օլտուղու մէամու վէ մէշ հուտ օլտուղու միսիլիւ ոյու ֆրէնկ բասգալիասընտա տախի ՚Կում վէ ՚Կրմէնիլէր պէյնինտէ աղիմ նիգա զուհը իթմիշ իսէ տէ գուվիլէի աքէրիէ տէլայէթիլլէ մէն օլունուպ, չօգ աստամ թէլէֆ օլմամըշ օլտուղու ՚Եֆարիւլ զաղէթասընտա մուհար էր տիր :

— Պէշ օն կիւն ագտէմ վագի օլան սօվուզլարըն ՚Կտիրնէ վէ Պրուսա էյալէթլէրինտէ Թութ եաբրագլարընա վէ պէօճէք լէրինէ խայլըճա մաղարրաթը թօգուճմուշ իսէ տէ, պու հաֆթա կէլէն հաւաթիսաթ իլէ աղտճլարըն թէքրար ֆիլիզլէնմիշ օլտուղու իսթիխպար գըլընմըշ օլմաղլէ պու մահալտէ տախի խասսէթէն իշար օլունմուշ տուր :

— Պատրա վալիսի սապըգ ՚Կամիգ փաշա Վիլիպէ վալիսի նասպ ու թայիին պույրուլմուշ տուր :

գատորբ օլտուղու հալտե , ագլ իլէ նա մահտուտ օլան քէնտի
 ճինտինէ , տէլալէթը մէղպուրէի միւսմիր վէ նաֆի իլէտիկի
 սիւրէթտէ գատուու հայսիէթի վէ ահվալինին նէ մէրթէպէ
 ճէլ իւ ալայէ վէ ըէֆ իւ պալայէ վասլ օլաճաղը թարիֆտէն
 միւսթէգնի , վէ էմսալի տէլալէթիլէ միւթէպէյիւն վէ վագիհ
 տիր , հաթտա մէնֆաաթը քիւրլիէսինի տալի թէրպիլէ իլէ միւ
 շէրրէֆ օլան միլէլը \ շէրրա ահվալի պիլլէրէ խապէր վէրիր
 օլտուղունտան , պու գաղիլէի խայրիէյէ մուխալիֆէթ խտէն օլ
 մայաճաղի աշիքեար իսէ տէ նէվը թախտիսի վիքտէ միւսէրրահ
 վէ մէվտուլու իսթիթաէի ամմէ օլամատրղնտան , պու պապ
 տէ պագը միւթալտայր աճիլանէմիղն թարիֆ վէ պէյաննիա
 տալի պէր վէճճը աթի պէյան օլունուր : Հէջլէ քի թէրպիլէի
 սիւպեան մատտէսի , մէկթէպ տէրունինտէ վէ տիրայէթքեար
 վէ միւճէրրէպ իւլ էթվար հօճալար մարիֆէթիլէ վիւճիւտէ
 կէլէճէք հալաթտէն օլտուղու գապուլու ամմէտէն պուլուն
 մուշ խտէ տէ զառնը աճիլանէմիղ իւզրէ պունա թէրպիլէի ա
 տապիլէ տիմէք ճայիղ օլուպ , թէրպիլէի թապիլէ թըֆլ ու
 տապիլին վալիտէսի գուճաղընտա պաշանըպ մէկթէպէ տէվա
 մէ գուտրէթի օլունճայատագ միւրուր իտէն միւտտէթտէ հա
 ոլը օլմագ էլլէմ օլաճաղընտան , պու թէրպիլէի թապիլէտէն
 մահրում օլարագ թէրպիլէի տապիլէյէ տուխուլ իթմէք , ա
 ճի վագթընը կէլիւմիշ ֆիտանէ աշի աշլամագ միսիլիւ , մէ
 վիսի նատիր իւլ գուհուր պիր քէյֆիլէթ օլտուղտան մատա ,
 նիգամը թապիթա տալի մուղայիր օլուր , հաթտա գունտա
 ղըմըղ հօճալար , մուսլիմէր ֆիլղոֆլար էլինտէ սեօքլւմէ
 յիւպ , տիւնեայա կէլալիմիղ անտէ թապիթա պիլի շէֆգաթ
 լու պիր մատէր տըգգաթընա իհալէ խտէր օլտուղունտան , հա
 լը թըֆուլիէթտէն սիննի պիւլուղէ վասլ օլունճայատագ թէր
 պիլէի մատէրանէ թահթընտա պուլունաճաղըմըղ , վէ միւթթէ
 զայր իլըգէթ իւզէրիմիլտէ միւշահտէ օլունան ֆագիլէթ ֆի
 լիղէրինին , իհթիմամաթը թամմէ իլէ բէրվէրտէ օլուպ քէսպը
 գուվլէթ իթմէմիղ , վէ գուտուր վէ խաթա թօխմարընըն ֆի
 լիղէնմէտէն գօքարըրուպ նապէտիտ օլունմասը հասըլը ֆէնա
 տէն ֆէրաղ իլէ էյիւյէ իսթիտաա քէսպ իթմէմիղ , վէ գուվ
 վէի պէտէնիէ վէ աղլիէմիղն թէլվիգաթը թապիլէի իլիշիկին
 տէն գուրթուլարագ տայրէի թէրպիլէյէ պիլա մումանաթ տու
 խուլիմիղ , վալիտէլէրին վալիտէլէք պօրճլարընա , վէ ումուրու

պէնթիւնէրինէ տրագաթ վէ ինթիմամ իլլէ մէսինէ , վէ պու-
տախի տիշէ հիլլէրին էվլլէ՛նէ թէրպիլլէսինէ , եանի սապիլլէ գըգ-
լարըն թէրպիլլէի աւապիլլէսինէ միւհթաճ օլտուղուհաւն , պու-
պապտէ միլլէթ սիւպեանընա օլան հիմմէթ . վէ սըլանէթ հէր
հիմմէթտէն ալա վէ պալլայէ օլաճաղը , պիլա տէլիլ մալիլմաիւր :
Իմա գըզ վէ էրբէք սիւպեանըն թէրպիլլէի թապիլլէ վէ աւա-
պիլլէլէրի , կէչինմէլէրի զայլէսինտէն էվլա մըարը տէնէճէք :
Պուհուհ . ճէվապը , թէրպիլլէի սիւպեան մաւտտէսի , վազթ ու
զէմանըն վէ միլլէթին վէ քիշինին ինթիմաճաթընա մուվաֆըգ
սուրէթտէ վիւճիւտէ կէլալի հալտէ թէրպիլլէ մէգբիւրէ
իլլէ պէրապէր զայլէի մէգպուրէնին տէֆի տախի հասըլ օլաճա-
ղը էմիլէսի տիր : Վազաա թէրպիլլէ տէտիլիմիզ ինսանիէթ պօր-
ճուհու թահսիլ իթմէք ազնաշըլմայըս տա , պիր իլիմ վէ մա-
րիֆէթ մանասընտա աղնաշըլտըրը հալտէ , քիշիլ կէօնակէօն
էֆթարէ զահիպ խալապ հալինտէն խօշնուտսուզուգ , վէ ֆա-
միլէասընա պէհուտէ պիր պար օլմասը մէզխուպ իաէ . մուղա-
լիրի օլտուղու հալտէ եանի թէրպիլլէ իլլէ ինսանիէթ պօրճը-
րըն թանըրպ իճրա իթմէք , հասըլ օլտուղու հալտէ քիշինին
հէմ քէնտի սաւտէթինէ հէմ ֆամիլէասընըն շէրէֆինէ վէ
հէմ տախի ումումի միլլէթին մէնֆաաթընա միւճիպ օլաճաղը
չիւպհէսիզ տիր : Պու՛ճիհէթլէ հէր փէտէրին վէ հէր մաւտէ-
րին , ինսանըր պէնինտէ հուզուր վէ րահէթ վէ շէրէֆ վէ
րայէթլէ էվլատըրընըն կէչինմէսի եօլուհա տայիր , սնլէրէ մա-
լիւմաթ թահսիլ իթտիրիւպ թէրպիլլէ իթտիրմէլէրի ագտէմը
վաճիպէի զիմմէթլէրի տիր :

Պինտէն ալէյհ հէրբէսին թէրպիլլէ օլուպ ճէհալէթտէն
գուրթուլմասը ճայիզ օլամազ տէյէնլէրին հագգը օլա , սէ-
ֆիլ վէ ահմագ , վէ գապա ճէմիէթի չօղալթմաղա ճահա իթ-
մէք ըիֆահիէթը ամմէյէ միւճիպ օլմագ տէմէք օլուր քի պա-
թըլ պիր իթիգաթ օլտուղու թապիաթը մասըթհաթտան աշի-
քէար օլուր , վէ պու պապտէ չիւպհէսի օլան զէվաթ էզ ճիւմ
լէ Սպանեա իլլէ Սգօչիա մէմալլէրլէրինին ահվալինէ պի թարա-
ֆտնէ նազար պուլուրսալար հանկըսընըն հալի հասէտ օլաճաղ
հալ օլտուղուհա գօլայճա շահատէթ իտէպիլլէրլէր : Իշհասըլ
քիշինին ճիսմ ու րուհի նաֆագալարը օլան , մէգհէպ , վէ իլմ ,
վէ ֆաղիլլէթ , թէրպիլլէ տէլալէթի վէ պու տախի գըզ վէ էր-
բէք մէկթէպլլէրի վասէթասըլա վիւճիւտէ կէթիրիլլէր օլտու-

զուհտան, հանկը տէվլէթ վէ հանկը միլլէթուն, կէրէք տէվլէթ հիմմէթի, կէրէք միլլէթ զայրէթը, վէ կէրէք սէվապ վէ խոյրէթ էմէլի իլէ իհտաս վէ թանպիմ օլունմուշ կէօնակէօն վէ միւթէատտիտ մէկթէպլէր վար իսէ մաւթըւ վէրիււր անլէրէ, զիրա եպլընըղ թէրպլիէ վէ մէկթէպ վասէթասըլա ինսանիլէթ վէ ֆաղիլէթ պօրճարը պիլինուր վէ թանըլուր օլմաղիլէ, ֆու միլլէպլէրէ, միլլէթէ, վէ տէվլէթէ իշէ եարսպ ատամլարըն զու հուրինէ պաշըճա տէլալէթ իտէն մէկթէպլէր օլմուշ վէ օլաճապ տըրըր:

ՄԵԿԹԵՊԸ ՄԵԶՊՈՒՐՈՒՆ ԻՄԹԻՀԱՆԸ ՀԻՔԵԱՅԵՍԻ

Մէկթէպլը մէզպուր 1850 սէնէսի բումի Յունվարըն 15 ինճի կիւնիւ քիւշատ օլունմուշ օլուպ, իպթիտա օն տէօրթ ասէտ գըզ շակիրտ իլէ պաշանըմըշ վէ Պաղը էօզը վէ սէպէպէ մէպ նի մէկթէպտէ ազ չօք պիրէր մըգտար վազթ իլիշտիկտէն սօլրա, թէրք իտէնլէրտէն մատաա էլ հալէթիւ հաղիհի եիրմի պէշ շակիրտ մէվճուտ տուր:

Մէկթէպլը մէզպուր խոյրաթ վէ սէվապ սահիպի էսնաֆ վէ միւթէպէրանը միլլէթ իանէսիլէ իհտաս օլունմուշ օլուպ, Լ. սալէթիւ Սիհրան չէլէպի Տիւզ ճէնապլէրինին նէզարէթ վէ հիմայէթի թահթընտա տըր:

ԵՍԱՄԻԻ ՄԵՄՈՒՐԱՆ

Խոստովանահայր Վարդապետ. Տ. Տիմութէոս Չըրաղէան, լիսանը Լըմէնիեան, վէ լիսանը մէզպուր իլէ թահսիլ օլունաճապ իլիւմը միւթէնէվիլէ մուալլիմի վէ հօճալէրի, Հ. Տիմութէոս Թընկըրեան իլէ սայըր իքի եկեղեցական:

Տիշ էհլիտէն օլարագ տախի տէօրթ ուսթա:

Պրինճիսի. Սատմազէլ Սօֆի նէլթինկէր. Սիւտիւրի մէկ թէպ:

Իքինճիսի. Սատմազէլ Սակտալէն Սիպօնի. միւտիւրիւ սանի վէ պաշ ուսթա. վէ սայիր իքի մատմազէլ տախի իլմ վէ մարիֆէթ ուսթալարը տըրըր. պունլարըն մէմուրիէթի գըզ չօճուգլարըն ճիսմանը թէրպլիէլէրի իլէ պէրապէր. Պրանըղ լիսանը վէ լիսանը մէզպուր իլէ թահսիլ օլունաճապ իլիմլէրի վէ

կէօնակէօն մարիֆէթէր վէ խնէ իշէրի էջրէթմէք տիր :

Սէկթէպին իհասար կիւնիւնտէն պու տնէ կէլինճէյէտէք եանի եիրմի սէքիզ մահ զարֆընտա պէօյէ հուզուրու տմէտէ իմթիհանէր վագի օլմամը իտիւկինտէն պու տէֆա Նիսան ալ յընտա վագի օլմն պէր վէճհը աթի թարիֆ օլունուր :

Պու իմթիհան իբի կիւն սիւրիւպ , պիրինճիսի մահը Նիսանըն եիրմի պիրինճի կիւնիւ վագի օլտու , վէ շակիրտլէրին իմթիհան օլտուգլարը խուսուտաթ պունլար տըր :

ԹԱԼԻՄԱԹԸ ՄԵԶ ՀԵՊԻԷ . ԼԻՍԱՆԸ ԵՐՄԵՆԻԱՆ

ԹԵՎԱՐԻԻԻ ԵՐՄԵՆԻԱՆ

Պու իմթիհանտէ գըզարըն փէտէրլէրի , վէ էրպապը վուգուֆ վէ միւթէպէրանտէն խայլըճա քէսան հազըր օլարապ , շակիրտլէրին սիւրէթը թահսիլլէրինէ նազարէն քէսպը իֆթիխար իլէմիշտիրլէր :

Իբինճի իմթիհան Նիսանըն եիրմի իբինճի կիւնիւ վագի օլուպ շակիրտլէրին իմթիհան օլտուգլարը խուսուտաթ պունլար տըր :

Ֆրանսըզ լիսանը . իլմի Ղօղրաֆիա ֆրանսըզ լիսանընտէն . իլմի բագամ , ֆրանսըզ լիսանընտէն :

Պու իմթիհանտէ տախի գըզարըն փէտէրլէրի վէ էրպապը վուգուֆ վէ միւթէպէրանտէն խայլըճա քէսան հազըր օլուպ , թահսիլլաթըն քէսրէթինէ նազարէն քէսպը հայրէթ վէ իֆթիխար իլէմիշ տիրլէր :

Սահը մէզպուրուն եիրմի տէօրաիւնճիւ կիւնիւ շակիրտանը մէրսումանէ թէվզիի ալամէթը իմթիագլիէ զինէթի տախի շու վէճհ իլէ իճրա գըլընմըշ տըր :

Սաաթ ալթը պուշուգ բատէլէրինտէ մէկթէպը մէզպուրէ տալթէ պույրուլան բուհսսա վէ միւթէպէրանը միլլէթ վէ սալըրէ վէ էզճիւմէ , կարապետ պէյ Տիւզ Սիհրան չէլէպի Տիւզ Լաղըրգճեան Պետրոս աղա . Լճնաւոր Գէորգ աղա Տիւրան աղա , Պէտան պէյ , Սիւրտիչ աղա պիլէղիքճեան , Ինկիլիզ սէֆալ ռէթի պաշ թէրճիւմանը միւսիւ Լթիէն Իիզանի , վէ սայըր միւթէպէր զէվաթ վէ խաթունլէր վէ շակիրտանըն փէտէր վէ մատէրլէրի վէ միլլէթ վէ էճնիպիտէն ֆագիլէթիւ եկեղեցաւ կանլէր մէկթէպը մէզպուրու թէշրիֆ իտիւպ պու խուսուտա ի

չիւն թէ՛ հիւն վէ թանգիւմ ի թ թիւրիւմիւ օլան միւզէնէն սալունա
տուխուլ խլէ տիբուն , մուզիգա ուսթասը քերթմեսի իլէ պերա
պէր ի իանֆօրթ վէ Հարբա չաղըլարը իւզէրինէ լաթիֆ նամէ
իլէ պաղը ասէնկ տիյնէ թտիբունէն սօղրա , Հ . Տիմնթէոս թըն
կրրեան ճէնապլէրի լիսանը լէ թէ՛ ֆէթ րէսանը էրմէնիտէ պիր
ճաւ սէյլէյիպ , շակիրտիւր տախի րահիպի մէզսուր մարիֆէթիւ
լէ ինչա օլունմուշ էրմէնիճէ պիր կիւֆթէ չաղըլարը վէ պա
տէհու գարշըլըզլը ֆրանսըզճա մէսէլէր վէ շիւր վէ պէսթէլէր
սէյլէ շտիբուն , թահսիյն կէրտէի ամմէ օլարագ պիր գաշ տէ
ֆա զարպը տէսթը խօշնու թիլէ թլէ թէքերիւրիւ մաթլուպ օ
լունմուշ տուր : Վէ պունուլն տախի խիթամընտա , թէվզի ա
լամէթը իմթիյապիլէյէ մուպաշէրէթ օլունուպ , հանկը շակիրո
հանկը իլիմոն մահիրէ վէ էմսալինէ ֆայիգէ օլմուշ իսէ պիրէր
պիրէր խիմլէրի վէ մարիֆէթլէրի ֆրանսըզ վէ էրմէնի լիսանլէրի
իլէ գրանթ օլունուպ , միւսթահագգ օլունուգլարը ալամէթը իմ
թիաղիլէյի վէ տէֆնէ եաբըաղընտան էօրիւլիւշ փիսագլէրի միւ
թէպէրան վէ փէտէր վէ մատերլէրի եէտինտէն ախը իսէրէք քէս
պը շէրէֆ վէ սուրուր իլէ կէրէք քէնալիլէրի վէ կէրէք թալիւ
գաթլէրի մազհար խէնաանի վէ մուպահաթ պույրուլմուշտուր
լար :

Իշ պու ալամէթը իմթիաղիլէյէ նայիլ օլան
գըղլարըն էսամիսի . վէ մէհալէթլէրի տէր
քեար օլան իլիմլէրին պէյանի :

Էրմէնիճէ մէհարէթլէրի	Պիրինճի գընթըն պիրինճի գըսմը	Պիրինճի սընթըն լիլինճի գըսմը
Թալիմաթը մէզհէպիէ	Սօֆի Աղրօ	Մարիօնքա Սանտոզնան ,
Էրմէնիճէ քերականութիւն	Սօֆի Աղրօ	Թէրէզոն Տիպաճը ,
Թէրճիւմէ	Սօֆի Լամա Երամ	" "
Էրմէնի թարիլի	Սօֆի Աղրօ	" "
Եաղը	" "	" "
Օգումագ	" "	" "
Ֆրանսըզճա մէհարէթլէրի		
Ֆրանսըզճա օգումագ	Լուկիլա Երամ	Թէրէզոն Տիպաճը ,
Եաղը	Սօֆի Աղրօ	Սօֆի Լամա Երամ ,
Իլի րագամ	Սօֆի Աղրօ	Սրբուհի Ճիլաճնան ,
Իլի ճօլաֆիա	Սօֆի Աղրօ	Սրբուհի Երամ ,
Քերականութիւն	Սօֆի Աղրօ	

Պու ճաւ իլէ կիւֆթէի կէլճէք մէճմայա տէր իթմէք մէմուլիլ ալի :

Փայլելիք

Ճահտ ու շայրէթ

Նիկամ

Տրագամ

Տիանէթ (բարեպաշտութիւն)

Խաթըրըշնապըգ

Տիրայէթ

Էրմէնիճէտէ

մէհարէթլէրի

Թալիմաթը մէղհէպիէ

Էրմէնիճէ քրտակաշտութիւն

Թէրճիւմէ

Էրմէնի Թարիթի

Եաղը

Օգումագ

Փրանսրգճառա

մէհարէթլէրի

Օգումագ

Եաղը

Էրի րագամ

Էրի ճոյրափա

Քրտակաշտութիւն

Սօֆի Երամ.

Թէրէզն Տիպաճը.

Սօֆի Երամ.

Մարիօնքա Սանտալճէան.

Տիրուհի Բուլճէան.

Թէրէզն Տիպաճը.

Սընրֆը սանինին

պիլինճի գըմը

Տիրուհի Բուլճէան

Մարիօնքա Ալթան

" "

Սընրուհի Ալթան վերտի

" "

" "

" "

Սընրֆը սանինին

Խրինճի գըմը

Լուիզ Երամ.

" "

" "

" "

Փիլոմէն Ալթան.

Սօֆի Ապտուղաշէան.

" "

Քաթինքո Երամ

Էֆթիկ Փափազէան

Էֆթիկ Փափազէան

Էֆթիկ Փափազէան

Էֆթիկ Փափազէան

Տիրուհի Բուլճէան.

Լուցիքա Իֆրազէան.

Սօֆի Ապտուղաշէան.

Լուցիքա Իֆրազէան.

Տիրուհի Բուլճէան.

Իշ պու թէվլիի ալամէթը խմթիաղլէրէրէսմի խիթամ պուլ-սուգտան սօղրա, գրղար եէնի պաշտան ֆրանսրգճա պիր կիւֆթէ թէրէննիւմ խիւպ օլ վէճհ իլէ զլննէթը մէղքիւրէ խիթամ պուլտու : Պատէհու հաղըր օլան զէվաթը մէթէպէրէր մէղպուրէ մէկթէպին մարիֆէթ սէրկիսինէ մախսուս օլան սալօնա սուխուլ խիւպ, շակիրտան մէրսուման մարիֆէթլիլէ նազ ռլանան էնվաի մամիւլաթը լաթիֆէ վէ թօհաֆիէյի սէյր ու թամաշա խիւպ, պու անէտէր միալի կէօրիւմիւլ շէյլէր օլմաարղընտան, հապգի օյարագ ֆէվը էլ զայէ թահսին վէ փէ սէնա իլէմիշ տիրլէր : Վէրէսմը թէշէքքիւր վէ թէպրիքի պիւ իճրա միսաֆիրլէր մահալլէրինէ, վէ չօճուլլար տախի փէտէր վէ մատէրլէրի իլէ մէմուսէն վէ միւֆթէթիւրէն պէշ օն կիւն խմթիրահէթ իթմէք իւզրէ խանէլէրինէ ալտէթ իթմիշ տիրլէր : Իսպայիմ պու ումուրու խայրիէնին իսթիֆատէսինէ սէպէպ պանլէր վէ չարշապլէրին ճիւմլէսինի ճիհանէյստէ միւքեաֆաթը իլահիէսինէ մազհար իլէյիպ, նիլէ նիլէ էմսալլէրի զուհուրի իլէ միլլէթիմիլ մէսրուր իլէյէ : Ամին :

ՍՕՆ: ՀԱՎԱՏԻՍԱԼԻ

Ի պիսթան սանձաղը մուծառարը ֆլըղը, Քըպըրըզ գայմա-
գամը սապըգ միրիմիրանտէն սաառնէթըլը Լահէմ փաշա հաղ-
րէթլէրինէ թէվճիհ գըլընմըշ տըր:

— Բասկալէա կիւնլէրի Հէյպէլի առասընտա պաղը էլլէնող
րումլարը պուլունուպ. սէրքէշ հալլէրի իլէ էնիպը ըզալէթ-
տէն սողրա, էօթէյէ պէրիւյէ սարգընթը վէրիւպ, տապանձա
աթարապ էթրաֆա թաճիգլիք վէրմէքտէ գապթիէ թէրաֆըն-
տան մէն օլմուշ իսէ տէ, մէրսուման էլլէ կէչէմէյէրէք ֆիրար
խլէմիշէր: Վէ պիր գաշ կիւն սողրա պիր թապըրիպ էլլէ կէչիպ
զապթիէ մէվգիինէ կէթիրիմիշ իսէ տէ, պիր գաշ էիւզ առա
չափկընլարը արգալարընտան կիաիւպ մէվգիին էթրաֆընը սար-
մըշ վէ զապթիէլէրի կէրէի կիպի սըգըշտըրմըշ օլտուգլարընտան
մէրգուման ճանլարընըն սէրամէթի իչիւն ուղրաշմագտա օլ-
տուգլարը հալտէ թուլտուգլարը առնմէր բէնչիրէտէն սըշ-
րայըպ գաշմըշար. վէ օլ էսնաատէ մէկթէպը պահրիէտէն գայմա-
գամ պէյ գօմանտասը իլէ պիր պէօլիւք ասիէր չըգուպ, դալա-
պալըղըն տէֆինէ տէվամ խլէտիկի հալտէ նէֆէրին պիրի կէրի-
տէ գալմըշ օլմալիլէ, անը տախի արազիլ մագուլլէրի թէփէ-
լէյէրէք հէլաք մէրթէպէսինէ կէթիրիմիշ օլտուգլարընտան, ա-
սաքիրի շահանէ պուշլարը տաղըթմալա մէճպուր օլուպ, վէ
պուշլար տախի մուգալլէմէթ իթմէքտէ, թիւֆէնիկ սիւնիկիւ-
լէրի իլիշէրէք պէշքիշի հաֆիֆճէ եարալանմըշ, վէ գուսուրու-
տաղըլարապ նիզա մէն օլմուշ օլտուղու թահգիպ կէրտէի ա-
ճիգանէմիպ օլմալլէ, պու պապտէ վագի օլան թէվաթուր վէ
միւպալաթէ հէվալէի սէմը իթիպար օլունմամագ իչիւն հա-
գիգէթը հալ պու մահալտէ պէյան օլունմուշ տուր:

Կէչէնտէ ղէրրի կէչտիլի վէճհ իլլէ Օլտէնպուրղ տուգասը,
էանի Լոււնան գրալիչասընըն փէտէրի վէֆաթ իթմիշ օլմալլէ,
գրալիչայը մումայիլէյհա Օթուն նամ վաքօրա րաքիպէն, թրի-
էէսթէյէ աղիմէթ իթմիշ. վէ անտէն տախի Օլտէնպուրղա կի-
տէճէկի Լոււնան զաղէթալէրինտէ մուհարրէր տիր:

— Պիր միւտտէթտէն պէրիւ Չինումաչին հիւքիւմէթինտէ
պէօլիւք պիր զօրապալպ օլուպ, Չին իմբէրաթորունու կէրէի կի-
պի սըգըշտըրմըշ օլուպ, կիւնէշ վէ մահ իլլէ բէնտինի հէմ-
րիւթպէ գըլաս իտէն պու զալալըյա ինկիլիզին թօփու վէ

սիւնկիւսիւ) իմաստաւ եւթիշմէ զ իսէ հալի խարտալ օլաճաղը
Լւրբա զագէթալէրինստէ մուհարրէր տիր :

— Պիղա սանճաղը վալիսի վէ Գալայի Սուլթանիէ (Չանաք
գալէսի) մուհաֆըը մըսրըը Հասան Հայտար փաշա , միւս
թէլա օլտուղու կէօյիւս իլլէթինստէն աղատէի սէր իսէմէյէրէք
պու տէֆա մահալը մէզպուրտա վէֆաթ իսիւս , հիւսնիւ
ախլապ վէ թէտապիրի մալուլէսի իլլէ գըլուպու ամմէյի ճէլպ
իթմիշ օլմաղիլէ , ճիւմլէյէ միւճիպ էլէմ վէ էսէֆ օլմուշտուր :

— Կէչէնտէ Լւսթրիա իմքերաթորուն գուրթուլաուղու
գազալը ազիմ ճիւմլէյէ մալիւմ օլմուշ տուր . գաթը շահանէ
տախի միւսթէզայը շիմէի քէրէմէի խաթըրչիտասիլէրի իմքերա-
թորու միւշարալէյհի թէպրիք իլլէմէք իւզըէ պիր եալլէրինի
Վ իէննա ճանիպինէ կէօնտէրմիշ օլմաղիլէ , եալլէրը միւշարալէյհի
հիւսնիւ իճրայը մէմուրիէթ , վէ վիւքէլա վէ միւթէպէրանէ
զիարէթ րէսմինի իճրա իլլէտիքտէն սօղրա , մէմուրիէթինի իքի
ճիհէթլէ ֆայտէլիւ իթմէք իւզըէ պուպր ասկէրիճէ մալիւմաթ
տախի թահսիլ իթմէք իւզըէ գըշտ վէ թէրսանէլէրի տախի
մուսայէնէ իտէրէք ալտէթ իտէճէկի Վ իէննա զագէթասընտա
մուհարրէր տիր :

— Կէչէն ճումաա էրթէսի կէճէսի , Ինկիլթէրրայա կիթ-
մէքտէ օլան Վէպէ նամ Լ իլլըուլ գօմբանիտուր վիտալը վաթ-
րու իլլէ Լգմիրտէն տաթիթանէյէ կէլմէքտէ օլան Սէփէրի պահի
նամ տէվլէթը ալիյէ բօսթա վաթօրու պիրպիրինէ չաթարապ ,
խայըճա սագաթլըզ գուհուր իթմիշ իսէ տէ , իքիսի տախի սէ-
լաթէթճէ Լսիթանէյէ տէօնէպիլիւս տափալարը տախի թէրսա-
նէի ամիրէտէ րույէթ օլունսաճապմըշ :

Սայիտ 1 . Սէսնէար ճէլիլի սէտարէթ , մէճիսի վալա րէխի
սապրգ Սուլթաֆա փաշա հազըթէթլէրինէ :

Սէճիսի վալա րիստէթի խարիճիէ նազըրը սապրգ Բիֆաթ
փաշա հազըթէթլէրինէ :

Խարիճիէ նէզարէթի . սատըը էսպապ Բէշիտ փաշա հազ-
րէթլէրինէ :

Սէսնէտը վալայը սէրապէրի , սատըը սապրգ Սէհմէտ Ըլի
փաշա հազըթէթլէրինէ :

Խաստա միւշիլիլի , սէրապէրը սապրգ Սէհմէտ փաշա
հազըթէթլէրինէ :

Լնատօրու օրտուսու միւշիլիլի , խաստա միւշիլի սապրգ
Սէլիմ փաշա հազըթէթլէրինէ իհալէ վէ թէվճիհ գըլընմըշ տըր :

ԻԼԱՆՆԹ

Թրփրլ եանի եէնի տօղան չօճու գլարրն պէստէ վիւ իւշտի
պիրի վէ տահա զիտօէսի օն եաշընա վարմադտան թէլէ ֆ օրմա
լէրի մալիւմի աւմէ օլուպ մախտուսճա տրգգաթ օլունմաուրը
հալտէ պու թէլէ ֆ եարրպէ եարրը տա կէշէր օլտուզունտան,
պու մատտէի էհիմէ իշիւն Լըրոբատէ մէ հարէ թիւ թապիպէր
մարիֆէ թիւն խալըճա թէրթիպէր վէ թէտպիրէր աիւշիւնիւ
լիւպ, նէղաքէ թը ճիւմիէրի ճիհէ թիւն հէր պլը գուսուրտան
թէթիթիւնիւպ սօլան պու թագէ ֆիտանլոր հագգընտա իֆրաթ
մէրթէպէ տրգգաթ օլունտուզունտան, վէ հրփը սըհէ թը ըթ
ֆալ, պապայը վիճիւտէ վէ պագայը վիճուտ տախի քէսրէ թը նու
ֆուսա վէ քէսրէ թը նու ֆուս տախի մամուրիէ թը միւլքիւ միլլէ
թէ սէպէպ օլտուզունտան, պու պապաէ տօսթու խալիպէրիմիւ
տէն մէ հարէ թիւ պիր թապիպ, զայրէ թը ինսանիէ թի տէլպէ թիւ
լէ թէրպիւնի թապիպիէ ըթֆալ պապընտա կիւգէլճէ պլը լայիհէ
գալէմէ տրուպ թէրճիւմէսիւնի մէ ճմաւմըղա տէրճիւնի թալապ
իլլէմիշ օլմաղիլէ, թէշէքքիւրէն գապուլ օլունուպ, տնճագ
պու տէֆա մէշուտ օլտուզի վէճհ իլլէ մէ ճմաւմըղ կէրէյի կիւ
պի եիւլքիւ վէ զարուրի պլը գաշ կիւն կէճ տախի գալմըլ օլ
տուզունտան, պու տէֆա իլանընա գանաւթ իտէրէք կէլէճէք
տէֆատէ տէրճ գըլընմասը վատ օլունուր:

Լըրոբատա հէր լիսանէ թէրճիւմէ օլունան, թօփալ Եիւ
թան Հիքեպէսի պու տէֆա իքի ճիլտէ թագսիմ օլտրագ լիսա
նը լէ թագիէ թը սանը թիւրքիլէ տախի թէրճիւմէ օլունուպ,
պիր ճիլտի տախի թապ ու նէշը օլունմուշ օլմաղլէ, իսթէքիւ
օլանիէրէ մալիւմ օլմագ իշիւն, ասիթանէ վէ Պէլ օլտու քիւ
թապճըլարընտա սաթըլմագտա օլտուզու պու մահալտէ տախի
իլան օլունմուշ տուր:

ԹԷՎԱՐԻԽ

ՎԵՆԵՏԻԿ ՎԵ ՃԻՆՎԻՉ ԿԵՄԻՃԻԼԵՐԻ

ՎԷՔՐԻՍԹ ՕՖ ՔՕԼՕՄՊՈՒՆ

ԱՄԵՐԻՔԱՅԸ ՊՈՒԼՄԱՍԸ

ՊԵՆՆԻՆԻ ԿԵ ԿԵՆԵՆԻ ԴԵՃՄԱՆԵՐԷՆ ԿԵՂԵՆԻ

29 .

1453 . Քրիսթոֆ Բօլոմպուսն արգատաշարը հէր հանկը մահալտէ գարայա չըգալար , իւր իշէրի ալթուն չըգտն մու հալի արամագ օլուրուտու , չունքի էքսէրիսի խօլարտա մէ տէր պէտէր քիմնէլէր օլուպ , եալընըզ ալթուն թամահը իլէ պու եէնի տունեանա կէլմէյէ բաղը օլմուշուտուլար : Պունկար Վու ագանակարի Գաղլըրին սրաշնտա սիւր ալթուն թաճ կէօրիւպ , օպտարնտա տախի էօթէտէ պէրիւտէ ալթուն բարչալարը , վէ եապանիլէրին հէման ճիւմէսինին պուրուկարընտան տարը ալթուն խալդալարը միւշահատէ խոիւպ Էլրոբա օլունճագլարըլա ճանը կէօնիւլտէն տէյիշաիրտիքէրինի տախի կէօրտիւքտէ իֆրաթ մէրթէպէ մէմտուն վէ մէսրուր օլտուլար : Վէ Բօլոմպուսուն քէմալը թաճիւպէ պաշընտաքի թաճու կէօզ տիքտիկիւնի Գաղլըք ֆէհմ իթտիքտէ հէման պաշընտտն չըգարըպ , սայրը ալթունտան գապաճա օյմա սիւրէթէր իլէ պէրապէր հէտիյէ իլէտի : Բօլոմպուս պու մաոէն նէրէտէն չըգար տէյի իշարէթլէ Վուագանակարիէ սիւալ իթտի իսէ , օ տախի աոտանըն լէփօ համ մահալլիտէն չըգար տէյի ճէվապ վէրտիքտէ , Բօլոմպուսուն ագլը տայիմօ խայալ իթտիկի Զիփանիօ աոտարնտա օլտուղունտան , Գաղլըրին թարիֆ իթտիի մահալը , մէզբիւր Զիփանիօ աոտանը տըր տէյի գըրաւ խոիւպ , պու ալթուն խաղինէօի օլան աոտայը Սպանիօլ գըրաղընըն մէմալիքինէ տախիլ իթմէյէ միւրաոտ իլէտի :

Լնճագ պէօյլէ եապանի տիարլէրին իլ թէրաֆլէրինէ վէ

պիլմէտի մահալէրինէ տալաճագ գատար ոտամ վէ գուվէ-
 թի օրմաորդընը ագրլըճա ֆէհմ իտիւպ, էվէլէ Սպանիայ
 ալտէթ իտէրէք եէնի սիւննայը պուրուղունու Սպանիա գը-
 րալընա միւթտէ իտիւպ, միւճէտտէտէն կէմի վէ աոամ թէ-
 տարիքիլէ Մեքիքայա տէօնմէսիի տահա միւտաիպ կէօրտիւ :
 Վէ էլինտէ գալան եալընիզ պիր գըթա կէմիլէ, պէրապէրին
 տէ օլան քեաֆֆէի Սպանեօլարըն սրգամպաճաղընը ֆէհմ ի-
 տիւպ, քէնտիտի Սպանեաոան տէօնիւնճէյէտէք պիր չօգլարը-
 նըն օրատա գալմասընը թէճիլի իտիւպ, քէնտիլէրինէ գաթի
 չօգ աթիլէ վէ միւքեաֆաթ օլաճաղընը տաիի վաո իլէտի :
 Սպանեօլարըն պիրիտի պու ուղուն տէնիլ սէֆէրլէրինտէն պըզ-
 մը վէ եօրուլնու շօրուգլարընտան պու իուտուա ճանկէրինէ
 միննէթ կէլմէքլէ, Քօլօմպոս տաիի եապանիլէրին մարիֆէթիլ-
 լէ պունրարա աղաճ գաղըդլար վէ թօփրագ մէթէրիլէր իլէ
 գալա շէքլնտէ պիր պինա եաբըպ, վէ պաթան կէմինին թօփ-
 րարընը իւղէրինէ տիլիպ օրատա սաքին օլմալարընը էմը իլէտի :
 Վէ Միւնա նամ () ֆիլիպը քէնտիլէրինէ զապիթ նապ իտիւպ,
 ճիւմէսիին քէնտինէ կիպի անա իթաէթ իլէմէլէրինի . վէ
 Նւրօբալըլարը եապանիլէրին կէօղիւնտէն չըգարաճագ պիր հա-
 րէքէթ իթմէյէրէք անլէր իլէ տայիմա խօշ կէչինմէլէրինի էյի-
 տէն թէնպիհ իլէտի :

Սէմէքէթլէրինտէն ուղագ պէջլէ պիր աիարը գուրպէթտէ
 գալարագ, էվաո իւ այալէրինէ սաղ խապէրլէրինի կէօթիւ-
 րէճէք կէմի, լիմանտա կէօղլէրինին էօնիւնտէ օլտուղու հալտէ,
 Նւրսըպա կէրի տէօնէճէք Սպանեօլար իլէ սոտատա գաղաճագ
 րարըն պիր պիրինի թէրը իթմէսի նէ մէրթէպէ միւշքիլ վէ միւ-
 քէտտէր պիր պրլըգ օլտուղու մալիւմ իսէտէ, Վուտգանակա-
 րինին Քօլօմպոստան պրլըտըրը անտէ սույտուղու աճը վէ քէ-
 տէրէ նիսպէթլէ պիր շէյ տէմէք տէյիլ իտի . էլաալը պիր պի-
 րինտէն պրլըմագտան էվիլէ Մաղիք նէ գատար հէտիլէ թէտա-
 րիք իտէպիլտի իսէ թօփրայըպ Քօլօմպոսա թագտիմ իլէտի . քի
 իլէրինտէ պիր գաշ ալթուն թաճ, վէ սիւրէթ, վէ չիփաօ չա-
 յըն գումունտան չըգտն վաֆիր գոււմ ալթունու տաիի վարը-
 տը : Վէ Քօլօմպոս տաիի մէրսումուն պօյնունա սարլըպ աղ
 վապրթ իլէնտէ ալտէթ իտէճէյինի վաա իլէտի . վէ րիւզկեար
 րասթ օլմաղիլէ եէլքէյլէրի աչըպ եօլա րէվան օլտուլար, գըլը-
 յա պիլէրճէ եապանիլէր թօփլանուպ, կէմինին արգասընտան

էլէրի գօղարը վէ սոցր կէօնտկէօն հարաքէթ վէ ախտէթլէրի
իլէ , ուղուր օլա րէտիւնի տատթլարձա իճրու իօիււպ կէմի կէօղ
լէրինտէն զոյպ օլունձայատուգ գլըրտան ալըրմատըար :

Կէմի րասթ հալա իլէ եօլա րէվան օլուպ , Հաիթի տատար
նրն էն եիւքսէք տաղարը տախի կէօրիւնմէղ օլտուգտան սօղ
րա Քօլօմպոս տէնիղին եիւղիւնտէ պիր Լւրորալը կէմիսի կէօ
րիւպ իֆրաթ մերթէպէ թաճիւպէ կիրիֆթար օլտու : Պաւ կէ
մի Լւնղօ Բինսոնտէն կէմիսի իտի , օ քի սապրգա նազլ իթ
տիւիմիղ վէճհ իլէ , Քօլօմպոսու պրապըպ , Սպանիայա եէնի
տիւնեանըն իլք իտպէրինի պէն կէօթիւրէյիմ տէյի հասէտճի
լիք իվլաար իլէ ալըրմիւշ , վէ տէնիղին օրթատընտա չալգանըպ
տուրուպ եօլու պուլտմաղ րար : Վ է պու սիւրէթլէ իրյանէթ
իթմէք իսթէտիյի աւտամա , պահթընտան տէնիղին օրթատընտա
րասթ կէլմէմիւշ օլա կիրտապը տէրեպէ զարգ օլուպ իսմի ճիւ
մի իլէ նապէտիտ օլաճագ տըր : Հէր նէ իսէ Քօլօմպոս ետնաշ
տըգտա գապահաթընր եիւղիւնէ վուրմոյուպ օլ վէճհ իլէ պիր
այ գաւտար պէրապէր եօլճուլուգ իթտիլէր վէ Քօլօմպոսուն իւ
շարէթլէրինէ Լւնղօ տալիմա իթանէթ իսէր իտի :

Նակէահ հալալը գարա պուլուտըր գաբլատը , վէ տէնիղին
իւղէրինէ շէտիտ վէ տէհշէթլիւ պիր ֆուրթուհա տըր բաթ
լատը : Լօրֆիւլիւ տաղալէր իքի կէմիսի գաբտըգըպըն պիր պաւ
գարսըն կէօյէ ֆըրրատըր միսալի հալալա գալտըրըրար , վէ
պիրտէն պիրէ կիրտապա պաթըրըր կիպի էնկիճ տէնիղին ալթը
նա էնտիրիպ գաբատըրըր բուր : Իւշ կիւն իւշ կէճէ արաը ա
րաար քէսիլմէղ պու ֆուրթուհատէ կէմիլէր տիւղիյէ չալգա
նըպ րիւգկեար պիր տաղիպէ թէսկին օլմատը : Կէմիճիլէր տէ
նիղ վէ րիւգկեար իլէ տալաշմաղտա գուգվէթ վէ թագէթտէն
քէսիլիւպ , վէ էօլիւմլէրինի կէօղէրինին էօնիւնտէ կէօրտիւք
լէրինտէն , ալլահ զաղապըմըգը վէրտի , պունձա զէման ինսան
լարտան կիղէտիյի տիւնեալը պուլմայա չալըշմաղ , միւճէրրէտ
միւրատընա գարը տըր տէրէր իտի : Պաղըրարը , մուխաթարա
նրն ճէսամէթինտէն ագլլարընը գալըրըպ կէմիսի հաֆիֆլէթմէք
իլիւն , Լմերիքատան պէրապէր ալտըգլարը եապանիլէրի տէնի
զէ աթալըմ տէրէր իտի , ալիճէնապ Քօլօմպոս պու ինսանիւ
թէ գարըր վէ պէտէվիէթ հարէքէթիւնի եիւղէքինէ վուրուպ

ձիւմէսինի ութանորրորդ, վէ պու նիյէթը ֆասիսէտէն վաղ
կէշիրտի : Լճա չի ֆայտէ ֆուրթուհա ան պէ ան թէսկին օլա
ճապ եհրաէ, տահա պէտթեր շիսանթլէնիւպ, էօրֆիւլիւ պիր
հիյեէթ քէսպ իթտի : վէ Լընդօ Բինսոնուհ կէմիսի կէօզէ կէօ
րիւնմէզ օլտուղունտան, բարալանըպ տէրեայէ զարգ օլմուշ
օլտուղունա քիմսէնին շէքք վէ շիւպհէսի գալմատը :

Պու էսնատէ թայիֆէլէր պիւտպիւթիւն գուվլէթտէն տիւ
շիւպ, սաղ գալմապտան իւմիպլէրինի գաթ իթմիշ օլտուգլա
րքնտան տուայա պաշատըլար : Իշթէ էքսէրի գապա սաթմէրին
ապէթի պու սուր, իպթիտատէ սէջիւպ սայըպ գուտուր
սուգտան սօղըա ինսանտան իմատտ օլամայաճաղընը ագըլարը
քէստիրտէ, պիրտէն պիրէ թէօվպէյէ կէլիպ Լընհտան իմատտ
տրամազա գալքըշըրլար : Իմտի նախէահ գալպլէրինէ կէլէն պու
սիսանթլէ, կէօզլէրինտէն սէլ կիպի եաշ ագարապ եհրէ գա
բանուպ, ալլահ պիլի պու մախաթարատան գուրթարրպտա
պիր գարայա չըգմապ գրսմէթ իտէր իսէ, հէր նէրէսի օլուր ի
սէ օլսուհ, էն եապըն Սէյրէմ անա մէսճիտի պուլունան մա
հալէ գատար պաշըմըղ ալգ պաղըմըղ չըպլապ հուղուրունա
կիսէլիմ աէյի (ուխա) իյլէսիլէր : Պունտան մատէ Սպանիատա
հէր նէ գատար պէօյիւք ազիղէր վէ էվլիալէր վար իսէ, անլէ
րէ պու մինիալ իւղրէ զիարէթ իթմէք իշիւն քէաֆֆէի թա
յիֆէլէր թէրաֆընտան պիրինին կէօնտէրիլմէսի իշիւն գուրա
աթըրըպ, հիքմէթը իսիւտա, պու գուրա տայիմա Բօլօմպոսա
չըգմըշ աըր քի, զաթէն սահիպի ախանթ վէ զէհատէթ օլտու
ղունտան, քէմալը իֆթիխար իլէ պու իւրգմէթի գապուլ իյ
լէտի :

Վապտա պու ֆապիւրլէրին հալի խաթըրա կէլաիքճէ ինսա
նըն գալպլինէ տէհէթ կէլըր, էօլիւմ իլէ էօմիւրլէրի արատըն
տա պիր շիւրիւք թահթա բարչասը, իւսթլէրինտէ էօրֆիւլիւ
պուլուլթար իլէ էօրթիւլմիւշ պիր կէօյ, ալթլարրնտա գու
տուրմուշ տալղալար կիրտապը, կէօզլէրի հէր հասնը թէրաֆա
պապտա էօլիւմ ալամէթլէրի կէօրիւպ վէ գուլապլարը ֆուրթու
նա ինիլթիսի էշիտիք իսի : Բօլօմպոսա պու մախաթարա արատըն
տա, էօլիւմիւ ապլա կէօզլէնէ կէօզլէրմիւլիւպ, պունճա թէհ
լըրէ միհնէթ վէ մէշապգաթ իլէ քէշֆինէ մուվաֆֆապ օլտու

զու եէնի տիւնեանն էսէրի քէնտիլերի իլէ պէրապէր կիրաւ
պը տէրեայէ զարգ օլաճաղը խաթրոնա կէրտիքճէ գալպինտէն
գան աղէր խոի: Ենճապ սու զաթը ճէմիլ սրֆաթ պունճա աֆաթը
ֆէլէքէ թահամիւլ խաւպ, հիչ պիրինտէն էղիւպ մաղուպ
օլմուրըլը միսիլիւ պունատա պիր չարէ պուլուպ գալպի բա
հէթ իթտի:

Իմտի կէմիսինին ճուրնալ տէֆթէրինի ալըպ, եանի Սպան
եատան չըգըպ Ըմրիքայա կէրտիքէրի վէ օրատա իգամէթլէրի,
վէ ափտէթլէրի, վէ եօլտա ֆուրթունայա թութուլուպ կէմի
լէրինին բարալանմապ մուխաթարաւնա կիրիթթար օլտուղու
հիքեայէլէրի գայտ օլունան մէճմայը ալըպ պիր միւլէմմայէ
սարալը վէ միւհը մոմունա տախի պաթըրըպ պիր էլիճէ սաւաուն
մուհաֆազա իթտիքտէն սօղրա պիր ճէտիա վարիլ տէրունինէ
գաբայըպ վէ զիֆթլէյիլ եանընտա հազըր սագլատը, քի կէմի
սի բարէլէնմէք թէհլիքէսինէ վալ օլտուղու կիպի անը տէնի
վէ աթաճապտը քի էլպէթ կիւն օլուր Լըրոբանըն պիր քէօլէ
սինէ գարայա տիւլէրէք ճիւմլէ ալէմ, ահվալինէ վադըֆ օլուր
վէ պաշգա կէմիճիլէրէ տախի գօլպըպ օլարապ, Սպանէօլա,
վէ Լուգայի առալարընա կէլմէլէրինէ պիր քէհնումա օլուր տէ
րիտի: Պու կիւնէտէք տէնիլէ զարգ օլան կէմիլէրտէ առէթ
տըր, թայիֆէլէր էօմիւրլէրինտէն գաթը իւմիտ իթտիքլէրի
հալտէ ֆամիլեալարընա վէ էշ տօսթթարընա խապէր վիրմէք իւ
միտի իլէ, պաշլարընա կէլէնի եաղըպ, պիր վարիլ վէ եա պիր
պուգալ տէրունինէ վազ իտէրէք սըգը սըգը գաբայըպ տէնի
զէ աթարըր, վէ պունդարտան պագըլարընըն նիչէ սէնէլէրտէն
սօղրա էլէ կէչտիլի տէ կէօրիւլիւշ վէ իշիտիլմիշ տիր:

Ենճապ Քօլօմյոսուն պահթը եալէր օլարապ, պու իհթիա
թէ հաճաթը գալմատը, վաֆիր կիւնլէր շիտտէթը ֆուրթու
նա իլէ էօլիւմ վէ էօմիւր արասընտա չալգանտըգտան սօղրա,
նիհայէթ հալա սաքինլէյիլ պիր գաչ կիւն գարֆընտա, եօգար
տա զիքրի կէչէն վէ փօրթէկիլ հիւքիւմէթի թահթընտա պու
լունան Ըղըր առալարընտան պիրինէ սաղ վէ սէլամէթ վալ օ
լուպ գարայա չըգարըր, վէ կէրէք քէնախի վէ կէրէք թայի
ֆէլէրի ճիւղի միւտաթթ ալըամ վէ իսթիրահէթ իլլէտիլէր:

Վէ եանայը բահտէ մուխաթարալարը արասընտա մէյրէմ ա
նէյէ օլան (ուխալարընը) տախի տէր խաթըր իտէրէք, գըլըպ
եազըն պիր մէսճիտէ կէրէք Քօլօմյոս վէ կէրէք թայիֆէլէրի

եալընայագ օլարագ կիտիւպ ճիւմէ մուվաճէհէ սինտէ տուա սէնա վէ թէշէքրիւր իլէտիլէր :

Իշհասըլ պու ատատա չէնտ միւտտէթ արամ վէ իգամէթ իլէտիքտէն սօղրա թէքրար կէմիլէրինէ պինիպ, պիր դաշ կիւն զարֆընտա վէ եէվմը հարէքէթլէրինտէն եէտի այ սօղրա, իլք տէֆա եէնի տիւնեայը պուլմագ իշիւն եօլա չըգտըգլարը Բուլուս լիմանընա աաղ վէ սէլիմ օլարագ վասլ օլտուլար : Գարա տան պու կէմիլի ահալի կէօրտիւքտէ, էօլմիւշ տէնիղէ պաթ մըշ գըլաս իթտիքլէրի քիմնէլէրի եէնիտին կէօրէճէքլէրի խաթըրա կէլտիքճէ ֆէվք էլ զայէ մէսրուրիէթէ կիրիֆթար օլարագ, էլ էլէ վուրուպ պէքլէրլէր իտի :

Քօլոմպոս Բալուս լիմանընա չըգտըգտան պիր կիւն սօղրա, Լլոնգօ Բինոսուն կէմիտի տախի ուղագտան կէօրիւնտիւ : Պու հասէտճի քիմնէ Քօլոմպոսուն կէմիտի ֆուրթուհատա պաթըպ զայ օլտու տէյիւ սէվինիւպ, եէնի տիւնեայը քէնտի պուլմաշ կիպի թէվաթուր իտէրէք նայիլի շան իւ շէրէֆ օլմագ իւմի տինտէ եքէն Քօլոմպոսուն կէմիտինին քէնտինտէն պիր կիւն էվ վէլ կէլտիինի իշիթտիքտէ խըրսընտան չաթլայըպ, տօղրու է վինէ կիտիպ գաքանտը վէ քիմնէյէ պիր տախի կէօրիւնմէտի, վէ ինֆասալը տէրունինտէն խասթա օլուպ աղ վագթտա էօլիւպ կէօմիւլտիւ, վէ սուի աիլագ վէ ֆէսատը գալպի ճիւմէյէ մու լիւմ օլտուղունտան քիմնէ քէնտինէ աճրմատը, իշթէ պու տուր գըրկանճ վէ հասէտճիլէրին աղըպէթի :

Քօլոմպոսուն Լմերիքատան ալտէթի, վէ թաճիւպիւ հիւր եայէլէրի պիւթիւն Սպանեօլարա մալիւմ օլտուգտա, նէ մէր թէպէ սուրուրու հայրէթէ կիրիֆթար օլտուգլարը լիսան իւ գալէմէ թարիֆէ կէլիւր շէյ տէյիլ տիր : Սպանեա գըալը վէ գըալիչասը քէյֆիէթի վագըֆ օլտուգտա, Պարչէլոնա շէհրինէ կէլմէսինի էմը իթտիլէր : Չիւքի Սպանեօլ Գրալարը էօ թէտէն պէրիւ տայիմա պիր պէլտէ վէ բայիթահթաէ արամ իթմէյիւպ, տայրէլէրի իլէ պէրապէր, պէ օյիւք շէհրիլէրին կեահ պիրինտէ վէ կեահ օպիրինտէ վագթ կէշիրիլէր օլտուգլարընտան պու Պարչէլոնա շէհրի տախի պունլարտան պիրի իտի : Քօլոմպոս էմրիւ իրատէի գըրալէ վագըֆ օլտուգտա տէր ագապ էօլա բէվան իտիւպ, աղիւմ պիր ֆիթուհաթ իթմիշ ճէնէրալտան

ղիատե շէրէֆ վէ շէօհրէթլէ հանայի րահտե գուրա վէ գասա-
 պա եհալիլէրի գարշըսընա չըգըպ թէ շրիֆինի մէսէրրէթլէ թէպ
 ըրէ իլլէտիլէր : Սէ պու մուվաֆֆադիլէթտէն տօրայը հէր նէ
 գասար մէմուռն վէ մէսրուր օլուպ քէնտիլէրինէ պիտ օլաճադ
 շան իւ շէրէֆ վէսիլէ օլան պու զաթը ճէլիլ սըֆաթը կէօրիւպ
 իֆթիխար իթմէքտէ օլուուար իսէ տէ , պէրապէրինտէ օլան
 գըզըլ ըհնկ ալթը նէֆէր եապանիլէրի վէ թէնլէրինին իւզէրին-
 տէ օլան ըհնկեամիզ վէ աճալ աճայիպ իսգըլէրի : վէ իւզէրի-
 ըինտէ պուլուհան ալթուռն թէղեինաթը կէօրաթիւքտէ , հիսս
 իթաթիլէրի թաճիւպ վէ հայրէթլէրի անտէն պինգաթ զիյատե
 իտի տիսէք ճայիզ տիր : շէր նէ իսէ պու թաճիւպիւ հալլէ-
 ըին սէյր իւ թամաշասընտան մէսրուր օլան ճէմլլէթ ըիֆադէ-
 թիլլէ Քօլոմպուս Պարշէլնիա շէհրինէ վապ օլուու , գանտէ քի
 Սպանեօլ գըպը Պէրտինանտ , վէ գըպիլչասը իլլապէլ ստաթ
 վէ տագիգէլէրի սայարագ վէ իֆրաթ մէրթէպէ եիւրէք թիւ-
 քէտէրէք Քօլոմպուսուն վիրուտինէ մուռնթազըր իտիլէր : Սու-
 մայիլէհին ըայէթ վէ իհթիրամ իլլէ գապուլ օլմասը իլլէն
 պէյիւք ալայար վէ զիյնէթլէր թէրթիպ օլուռնալուտու , կէ-
 շէճի սօգապըրա կիւլ վէ շիշէքլէր սէրֆիլիւպ , իտանլէրին
 բէնշէրէլէրի ելվանը ագմաշա վէ կիրպասլէր իլլէ տօնաթըքըշ
 ըտը : Շաֆադ սէօքէր սէօքմէզ պիւթիւն ահալի , էն աղըր բու-
 պալէրինի կիլինէրէք սօգաղա տէօքիւլտիլէր , վէ Սպանեանըն
 էն մէշուր սիվարիլէրինտէն պիր ալայ միւզէլէին Գալալիլէր շէհ-
 ըին գաբուսուռնտան տըշարըյատագ գարշը կէօնտէրիլտի քի օրա-
 տան ըրքեապընա գաթըրըպ պէրապէր շէհրէ տուխուլ իլլէտի-
 լէր : Ղէմիէթ Քօլոմպուս կէօրիւր կէօրմէզ , եիւզ պին աղըզ
 տան աքս իտէն լոգ եալա սէտալէրի էֆլաքէ չըգըպ , աթիւմանը
 էօթաթիւրտի , քէնտիսի գըպըն հէտիլէ կէօնտէրտիկի միւ-
 զէլէէն քիւհէյլանէ պինմիշ , վէ եթրաֆընը Սպանեանըն էն մէշ
 հուր ըիճալ քիպար վէ քիշիզատէկեանը գուշաթմըշ իսէ տէ
 պուռնարա քիմսէ պագմայուպ , ճիւմլէնին կէօրիւ Քօլոմպուսու
 արար վէ պուլուրտու քի , պուռնա իհթիշամ վէ շաղշաղա քէն-
 տինէ պիր հագսըղ եէրէ օլույօր , վէ քէնտիլնէ ճայըղ տէյիլ
 կիպի , ալչագ կէօնիւլ իլլէլէք իտէրէք ելինտէն կէլս եիւզիւ-
 նիւ էօրթէճէք մէրթէպէ , կէօրիւ եէրաէ օլարագ եօրուսա
 կիթմէքտէ իտի : Քօնիւնտէ ալթը նէֆէր չըպլագ վէ թէնլէրի
 իւզէրինէ պօյալէր իլլէ նագշ օլմուշ եապանիլէր կիտէրաթիլէր

պունդարըն պաշարընտա աղըր ալթուէն թաճար , վէ գօլարըն տա դալըն ալթուէնտան եարմա վէ պիլէղիք շէրլնտէ խալգաւար , վէ էլլէրինտէ եապանիլէրին գուլանորդարը սիլաշլար վէ ալթլէր վար ըտը , վէ պունդարըն տաթի էօնիւնտէն վաֆիր վէ էրլանը րէնկ սաղ բաբաղան գուշարը վէ սայըր նատիտէ գու նատը հայվանլար վէ պահարաթա տայիր նէպաթաթ , վէ նէ ֆիս եէնի տիւնեա մէյվէլէրի վէ Կուախանադարինին հէտիյէ խլէտիկի քիւլլէթլի գուլ ալթընը թագըմ թագըմ տիլլիմիշ իտի : Ղէմիէթ պիր պիրինի պասըպ շինէյէրէք վէ պիր պիրինին օմուգունա չըգարագ պու թաճիւպիւ շէյլէրի սէյր իւ թամաւ օմուգունա չըգարագ պու թաճիւպիւ շէյլէրի սէյր իւ թամաւ շա վէ հէր թէրաֆտան Քօլօմպոսուն շան իւ շէրէֆինի կէօյլէրէ չըգարարագ մէթհ իւ սէնա իտէրլէր իտի , քի եալընըլ ագլ իւ ֆէրասէթի վէ իգտամ ու սէպաթը սէմէրէսիլէ ճի հանը աթիպէ , պունճա զիլ գըյմէթ էշէայը հատիլ պիր ճիհանը ճէտիտ իլալէսինէ միւգլթէտիր օլմուշուտու :

Ֆէրտինանտ վէ Իզապէլ ալայ թախթարը իւղէրինէ օթուր մուշ , էթրաֆլէրինէ Սպանեա տէվլէթինին րիճալ վէ քիպար վէ էրիքեանը սըրա իլէ տիլլիմիշ , սէրայլն էն պէօյլէք վէ մախ սուս տօնատըրմիշ տիվանխանէսինտէ Քօլօմպոսուն վիրիւտինէ մունթաղըր իտիլէր : Նիհայէթ մումայիլէյհ տուխուլ իթաթէ տէ , լիագէթը զաթիլէսինէ մախսուս օլաճագ պիր իզգիւ շէրէֆ իշիւն , պիլ իհթիրամ գըրալ վէ գըրալիշա այաղա քալգըլ գարշըլաուլտը , վէ Սպանեա սէրայը թէշրիֆաթը իւղըն Քօլմ գարշըլաուլտը , վէ Սպանեա սէրայը թէշրիֆաթը իւղըն Քօլմ գարշըլաուլտը , վէ թախթարըն ալթ թէրաֆընա օլան պիր սանտալիյէ իւղէրինէ օթուրմոսընը էմր խլէտիլէր քի պու իզգէթ վէ շէրէֆօանէտէք քիմնէ հագգընտա վագի օլմամիշ ըտը . շիւնքի Սպանեա գըրալ վէ գըրալիշա սէրայըն էօնիւնտէ օթուրմագ , հէր քիմ օլուր իտէ օլուրն գաթիէն մէմուս վէ եասագ տըր : Քօլօմպոս պիր կէօնէ ղուրուր կէթիրմէյէրէք օթուրուպ , վէ գըրալ վէ գըրալիշա սէր կիւզէշթէ վէ սիահէթի մէնգըպլէրինի տիյնէմէք իսթէտիլէրինտէն , Քօլօմպոս Սպանեատան չըգըլ , վէ Լմէրիքայա վասլ օլուպ , թէքրար Սպանեայա ալտէթ իտինճէյէտէք պաշընտան կէլէն կէլէն վուգուաթըն քեաֆֆէսինի եիւքսէք սէսլէ նագլ

ու հիբեայե իլլէտի, վե հեր նե գատար պիր գաշ սատթ սիւր
տիւ իսե տե տիւնէյէնլէրտէն հիւ պիրի ստանմայարաշ հայրան
օլտուլար :

Հիբեայե իսիթամ պուլտուգտա, գրալ վե գրալիչա տաիի
միւսթաղրաղը թաճիւպ վե հայրեթ օլարադ թաիթտան էն
տիլէր, վե եէրէ գաբանուպ, հադ թաարաննն պու կէ օնէ քէն
տիլէրինէ վադի օլան լուծֆու քէրէմինտէն, վե հեր տէվլէթ
վե միլլէթտէն էվլէլ պէյլէ պիր տիւնեայը ճէտիտէ մալիք օլ
տու գլարընտան տօլայը սէճտէ գըլըպ համա իւ սէնա վե վաճիւ
պէի շիւքրանիյէթի իֆա իլլէտիլէր, պու րէտմը թէշէքքիւր
իճրա օլունտուգտան սօղրա, Քօլօմպոս եինէ կէլալի ալայ իլլ
վե սէրայըն պէյիւք միւթէպէրան վե հատէմէլէրի ըիֆադալթը
իլլ քէնտի նէֆաի իշիւն տօնանըմըլ օլան պիր ճէտիմ վե միւ
զէյէնն սէրայէ կէ օնտէրիլտի : Ալ է երթէսի կիւնի գրալ վե գրա
լիչա թէրաֆընտան կէնտիսինէ հեր նե վի աղըր վե զիյգըմէթ
հէտիյէլէր վե իհասն վե աթիյէլէր իրսալ օլունուպ քէնտիսիւ
նէ պէշ օն գըթա կէմիլէր, վե թայիֆէ, վե խարճըրան վե մե
մուրիէթիինի հիւսնիւ իսիթամէ վապ իթաիրմէր իշիւն եօլ ալ
գատաշարը տաիի վատ օլունտու :

Իլլէթ պու վեճհ իլլ Քօլօմպոս տէրէճէյի նիհայէի շէրէֆը
իգպայէ վապ օլուպ, պունճա աղիմ թէհլէքէ վե մուխաթարա
տան իէլան օլարադ պու մէրթէպէյի ճէլիլէյի շան ու շէօհրէ
թէ նայիլ օլտուգտան տօլայը կէճէ կիւնտիւզ հադ թաալա
աղվիւշան հաղրէթլէրինէ շիւքր իւ համա իտէր խի : Իլլէրիւ
տէ հսհապը սուի նիյէթ վե հատէսճիան էլինտէն, տէրեա
ֆուրթուհատընտան վե սոյիր մէհլէքէ իւ մուխաթարատան չօգ
զիտտէ պէլիլ վե իտպարէ տիւշար օլաճաղը, պիշարէնին օ վա
գըթլար խաթըրնա պիլլէ կէլէմէղտի :

34 .

1493 — 1504 : Քօլօմպոս Սպանեայա վապ օլուպ միւսթա
հադ օլտուգու իղղիւշէրէֆէ պու վեճհ իլլ աղիմ տարաթ ու
տէպտէպէ իլլ նայիլ օլտուգու հալտէ, պուլտուգու եէնի տիւն
հատա Սպանեօլա աւաարնտա մէմուլին զայրի մուէլլէմ վե միւ
քէտտէր վուգուաթլէր զուհուր իտէրէք օրատա գալան Սպան
եօղար վե իգամէթ մահալլէրի եէր իլլ եէկսան օլմուշուտու :
Շէյլէ քի, Քօլօմպոս Լէրոբայա ալտէթ իթտիքտէն սօղրա

Ապանեօլա տոտարնտա իգամէթ իթմէք իւզրէ թէրք իյլէ տիկի տոտաճարըն էքսէրիսի խըրչիյն վէ խօտալին, վէ ֆատիտ վէ պէտ ախլազ քիմսէլէր օլտուգլարընտան, Վօլոմպոսուն կէմիսի կէօզ լէրի էօնիւնտէն զայս օլուր օլմազ, իւզէրլէրինէ մէմուր նասպ իթտիյի քիմսէյէ իթաէթ իթմէյիււյ, սէրքէչիք իթմէյէ, վէ հէր քէս պաշընը ալըպ քէյֆինէ կէօրէ հարէքէթ իթմէյէ մէմուր օլարազ գափալըր եապանիլէրէ կէօնակէօն իսկէնճէ վէ է գիէթ իթմէյէ պաշատըրտը : Ալլէրինտէ գալան պիր գաշ տլ թուէն բարչալարընը տոխի էտինմէք իչիւն պիչարէլէրի պուլտուգճա տէօյիււյ թէփէլէրլէր իտի : Օտվալըր Աուագանիալարի նաֆիլէ եէրտէ քէնտի առամլարընը թօփլայրպ, նէնիզ վար նէնիզ եօգ պէյաղ առամլարա թէսլիմ էտին, գարշը կէլլէյին տէյի թէմպիհ իտէր իտի, օպալարընըղ սիլահլարընըղ վէրին տէր իտի, պու եապանիտէն եապանի Ապանեօլար հիչ պիր շէյէ գանաաթ իթմէյիււյ, պէտ մուամէլէտէն ֆարիզ օլմազլարըր, վէ թըֆլ չօճուգլարը իլէ պէրտպէր եապանիլէրին գարըլարըր տախի էլլէրինտէն գուրթուլամաղըր :

Պիշարէ եապանիլէր կէօյտէն էնմէ գանն իթտիքլէրի առամլարըն պու զալիմիլքլէրինի կէօրիււյ ինանամազլար, վէ թահամ միւլ վէ թագէթ կէթիրէմէղէր իտի, անճազ Ապանեօլարըն սիլահլարընտան, սիահ վէ ուզուէն սագալարընտան, վէ էլպիւ սէլէրինին թարղընտան օլ մէրթէպէ գօրգու վէ տէհէթէ կիւրիֆթար օլմուշուտուլար քի, զալիմիլքլին հուգուրուշտա եէրէ գաբանըպ եալվարմագ, վէ իսթիրհամ իթմէքաէն պաշգա պիր շէյէ ճէսարէթ իտէմէղլէր իտի : Անճազ զալիմ վէ զառտարըր պէյնիտէ պիր վէճհ իլէ իթթիֆագ հարը օլմայրպ ճանափարըր պիրպիրլէրինի երթըպ բարալարըր ֆէհվասընճա, պու ճէպ պարան տախի եապանիլէրէ իթտիքլէրի ճէպը իւ շևաաէթի ազ վագթըն իչինտէ պիրպիրլէրինէ տախի գուլանմայա պաշայրպ, վէ Արանա նամ գապիթլէրինէ տախի իթաէթտէն կէրիւ գալտըգլարընտան, հիւսնիւ իթթիֆագ վէ մուհապպէթլէ, իգաւ մէթկէտհլէրի օլան գալէտէ սաքլին օլարագ նէֆսլէրինի մուխաթարատէն վէ խարըճտա պուլունան տիւլմէնլէրտէն մուհաֆագա իտէճէք եէրտէ, պիրպիրի իլէ նիզալաշըպ, վէ պիրպիրի իլէ չաթըշըպ թար ու մար օլտուլար, վէ իւչիւ պէչի առանըն ուզագ մահալլէրինէ տաղըրորըր, վէ ագըրարընճա եապանիլէրին թարիֆ իթտիքլէրի վէ քիւլիէթլիւ գուլ ալթու-

նու չքացան չիփաօ նեհրինի տրարլոր րոր : Վէ օլ վեճճ իլէ պեօլիւք պեօլիւք ատանըն հէր թէրաֆրնա տողըրըլ օլտուգլարընտան , եապանիլէր տախի գօրգամամաղա պաշայըպ ինթիւգամ ալմաղա պիր ֆրսաթ կէօգէտիրէր իտի : Խուսուսա քի պունլարը եօլմէղ կէօյ ատեմէրի գըլաս իտէրքէն , իչէրինտէն պիրիսի եօլիւպ վէ Սպանեօլարը Լըրոքա ուսուլի իւզըն թէվաթուրէն կէօմաիւքլէրինի կէօրտիւքտէ , քէնտիլէրի կիպի եօլիւր օլտուգլարընը տա իսկեաթ օլարագ եօձ ալմագ իչիւն մինաօիպ վագըթա պէքլէրլէր իտի :

Հաթտա մեղքիւր Հաթիթի ատաննտա պուլունան Վաղիքլէրին ճիւմէսի տախի կէնտիւլէրինէ խայրիսա՛ վէ սաֆտէրուն քիմնէլէր օլմայուպ , խուսուսիլիլէ ալթուն չքացան չիփաօ թէրաֆրնա հիւքմ իտէն Վաղիք զայէթ ճէսուր վէ ճէնկեալէր պիր քիմնէ օլուպ իւլքէսինտէ օլան ալթուն վէ զիւգըմէթ մաւտէնիաթէ նիսպէթլէ իսմինէ Գաօնապօ տէնմիշ իտի քի եապանի լիսանընտա ալթունիսանէ մէլլէրի տէմէր տիր :

Պու Վաղիք Սպանեօլարը կէօրմէղտէն պիլէ գալպինտէն անլէրէ խուսուլմէթ վէ ատալմէթ փէյտա իթմիշ օլուպ , Քօլօմ պոսուն կիթտիլինի վէ քէնտի կէլինճէյէտէք եէրինէ պիր միլքտար ատամ պրագմըլ օլտուղունու իշիթտիքտէ , օլմայա քի պու ճէսուր եապանճըլար կէլիպ մէմէքէթինի պասսըն վէ ալթունլարընը եաղմալասըն տէյի թէտարիքեաթտէ պուլունտու : Պու էսնատէ մէմէքէթինի թէճէսսիւս իթմէք իչիւն օն գատար Սպանեօլ կէքէյի կիպի ատանըն իչ թէրաֆրըրնա կիրիշմիշ օլտուգլարընտան , հէմէնտիր Վաղիք տալրանըպ հատսըլ հիսապ . որդ եապանիլէր իլէ պունլարըն էթրաֆրընը գուշաթուր : Վէ օգ վէ մըզրագ վէ օքա վէ թաշ իլէ Սպանեօլարըն իւզէրինէ հիւճիւմ իտիւպ , պունլար հէր նէ գատար ճէսուրանէ մուգապէլէ իտիւպ տայանտըլար իսէ տէ նիհայէթ թագէթլէրի գալմայուպ ճիւմէսի վէ պիրիսի տէ գուրթուլամայարագ թէլէֆ օլտուլար : Լապանիլէր պու ֆիթուհաթտան զայրէթ վէ ճէսարէթ ալարագ , քէյֆիէթի օ պիր Սպանեօլարըն տույմաւսընա պիլէ վագթ պրագմատըլար , վէ տէրէ թէփէ , օրման օվա պագմայըպ Կուագանակարինին իւլքէսինէ աճէլէթէն եիւրիւլիւշ խլէտիլէր . վէ Սպանեօլարը Լըրանա նամ զապիթլէրի իլէ պէրապէր տէրին ուլգուտա պուլտուգտա տէր ագապ գալէի աթէշէ վէրիպ թութուշուրտուլար , քի ագ վագթաւ եսնըպ

քիւլ օլուպ եէր իլէ եէքոան օլտու , վէ գալէտէն գաչան Րա-
պոնեօլտըր տախի պիւրէր պիւրէր էլէ կէշիւրիպ պօղաղաւորլար ,
վէ պօղաղաւորլար գաչապ կուաղանակարինին մութաւարուֆ օլ-
տուղու պիւր քէշիւն օղալարլնա սրղընտըրլար իսէ տէ , Պաօ-
նապօ օրայա տա եէթիշիպ օրալտըր տա աթէշէ վէրտի , վէ
կուաղանակարի տախի աօսթըրընը տիւշմէնալէն վէգալէ իթ-
մէք իշիւն արայա կիրմիշ օլտուղունտան , աեաղընտան թաշ ի-
լէ փէք ֆէնա վուրուլուպ եարալանտը , վէ աղբէրինտէն փէք
չօղընտու կէօղիւ էօնիւնտէ պօղաղաւորլար : Իշթէ պու վէճճ
իլէ Քօլմպոսաւն արգատաշարընըն նահագգ եէրէ իթտիւրլէրի
ճէվը ու ճէֆանըն վաղապընա չար չապուգ նայիլ օլուպ , էսկի
տիւնեաալէն կէլէրէք իլք տէֆա եէնի տիւնեալը գանլարընա
պուլաւորլար :

Իլէլիպէ պէլմ օլունաճա :

Պու տէֆա թէրպիլէի սիւպեան իշիւն Ընատօլու վէ Րաւ-
էլի ճանիպլէրինտէ , տէվլէթ թէրաֆրնտան միւսթայիտ մէ-
մուրլէր թային օլունարագ միւճէտտէտէն մէկթէպլէր աչըլու
ճաղ օլուպ , իլթաֆը շահանէտէն օրալարըն տախի հիսսէյապ
օլտաղընտան , վէ պու խուսուս պալտտէ մէկթէպլէր հագ-
լընտա շէրճ ու պէյան խոէճէլիմիղ մուպահասաթը թէլիլիտ ի-
տէր օլտուղունտան , թէշէքքիւրէն ղեքը ու իֆատէ օլունուր :

Բոմ էլիպէ եաբըլաճագ Ռիլէպլէրին հաւալ :

1 Շքօւրա .	6 Ֆիլիպէ .	11 Շումնու .
2 Լիտիւնէ .	7 Սիտին .	12 Լէնիշէհիլ .
3 Լանեա .	8 Սանաթըր .	13 Սէլտիկ .
4 Պէրաթ .	9 Տէլօնեա .	14 Ռուսճուգ .
5 Փիղըն .	10 Սօֆեա .	15 Իւսթիւպ .

Ընատօլու եաբըլաճագ Ռիլէպլէրին հաւալ :

1 Պօնեա .	6 Քասթափօնի .
2 Լիկիւրիւ .	7 Իշմիւր .
3 Պրուսա .	8 Կիպրոս .
4 Թրապիղոն .	9 Քանախա .
5 Լըղըլում .	10 Սիտիլի .